2
2019
ROČNÍK 2
ISSN 2585 – 9927

HLAS MATICE

ŠTVRŤROČNÍK MATICE SLOVENSKEJ V TURČIANSKOM SV. MARTINE
VYDÁVANÝ V SPOLUPRÁCI S MATIČNÝMI PRACOVISKAMI

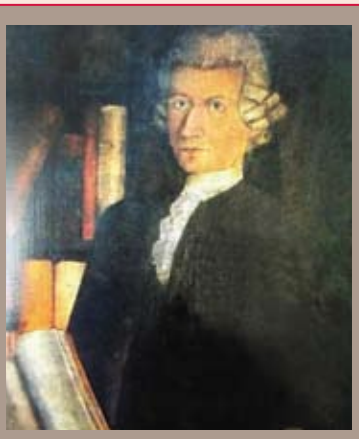

OSOBNOSTI

MATIČNÉ HNUTIE

HISTÓRIA

MATICA SLOVENSKÁ A TECHNICKÁ UNIVERZITA V KOŠICIACH

PODPÍSALI MEMORANDUM O SPOLUPRÁCI

Na pôde Technickej univerzity v Košiciach podpísali 7. mája predseda Matice slovenskej Marián Gešper a rektor univerzity profesor Stanislav Kmeť memorandum o spolupráci. Spoločne sa zamerajú na zlepšenie povedomia študentov o slovenských dejinách a významných osobnostiach.

„Národné dejiny sa netýkajú len študentov, ktorí študujú odbory histórie a príbuzných smerov. Nechceme obchádzať ani študentov technických vied. Verím, že aj oni by mali lepšie poznať slovenské národné dejiny a kultúru, veď mnohí národovci boli úspešnými vedcami. To sa týka aj takých zvučných mien ako Aurela Stodolu, generála Milana Rastislava Štefánika či Štefana Baniča," vyjadril svoje presvedčenie o vzdelávaní mladej generácie predseda Matice slovenskej. Spolupráca bude mať konkrétne podoby – od literárnej súťaže pre študentov cez udeľovanie ocenenia pre najlepšiu diplomovku až po vystavovanie vzácnych matičných fondov a ďalšie spoločné aktivity.

Vďaka memorandu o spolupráci dostane tiež vedecká obec univerzity možnosť bližšie sa oboznámiť s aktivitami uznávaných vedcov z rôznych oblastí, ktorí sú združení pod značkou Matice slovenskej. *IUMS*

VÝSTAVA KROJOV

DOM MS LUČENEC

Ukážku krojov z regiónu Novohrad ponúka výstava, ktorú v týchto dňoch sprístupnili v Dome Matice slovenskej v Lučenci. Návštevníci si tu môžu pozrieť kroje z Podpoľania, Novohradu a ďalších regiónov. Na výstave môžu návštevníci vidieť ukážky rôznych odevných, ale aj úžitkových súčastí ľudovej kultúry. Sú medzi nimi čepce, rukávce, sukne, kabanky, kosičky a veľa ďalších zaujímavých doplnkov. Celá zbierka je dielom niekoľkoročnej práce v teréne na záchranu krojov, ktorú vykonala rodina Šulekovcov z Trebeľoviec.

Na výstave sa zúčastnila aj Obchodná akadémia v Lučenci a priviedla aj svojich hostí v rámci projektového stretnutia Erasmus + KA 229 z Poľska, Španielska a Talianska. O dobrú náladu sa postaral FaDS Dubkáčik z Buzitky.

Miroslava Podhorová

NOVOROČNÝ KONCERT

DOM MS GALANTA

Na pozvanie Domu Matice slovenskej v Galante a Miestneho odboru Matice slovenskej v Galante sa 5 členov výboru MO Matice slovenskej v Abraháme zúčastnilo 11. januára 2019 v Dome Matice slovenskej v Galante na koncerte pod názvom „Novoročné vinše zo Základnej umeleckej školy Jána Fischera Kvetoňa v Seredi".

Novoročný koncert sa konal pri príležitosti 26. výročia vzniku Slovenskej republiky.Bol to nádherný kultúrny zážitok. Vystúpili žiaci ZUŠ Jána Fischera Kvetoňa v Seredi s koledami, vinšovačkami, piesňami a tancami v prekrásnych slovenských krojoch.

Všetci účastníci sa pochvalne vyjadrovali o koncerte a odnášali si pocit veľmi príjemne stráveného večera.

Bodku za koncertom urobila riaditeľka Domu MS Bc. Zlatica Gažová, ktorá pozvala na čašu vína a občerstvenie všetkých účastníkov koncertu.

Anna Klementová

SVIATOČNÉ DUCHOVNO

V DEDINKE HRUŠOV

Prvé dni nového roku ubehli ako voda, ale sviatočné chvíle ešte v mysliach ľudí ostávajú. Vianočné sviatky sú označované kladnými prívlastkami ako radostné, bohaté, pokojné, ale aj zápornými ako uponáhľané, drahé, hektické a pod. Najpravdepodobnejšia je verzia, že sú také, ako si ich kto urobí, zaslúži, aj keď sú vo svete oblasti, že ich podobu zariaďujú iní. Najmä v slovenských dedinách sa počas tohto obdobia zachovali pôvodné i novodobejšie zvyky a napĺňajú tak voľný čas ich obyvateľov, rodákov či návštevníkov. Niekde je to pestrejšia ponuka, inde poskromnejšia, záleží na ľuďoch, ktorí sa neoddajú len „papučovej kultúre" a snažia sa urobiť niečo navyše pre ostatných. Vianoce v Hrušove, dedinke na juhu stredného Slovenska, vždy bývali a aj v súčasnosti sú naplnené okrem bohatej cirkevnej duchovnej stránky, tradičnými obyčajmi i verejnými kultúrnymi podujatiami. Patrí k nim i ochotnícke divadlo, ktoré si v tejto obci udržuje dlhodobú tradíciu. Aj tohto roku si členovia OMM pripravili premiéru divadelnej drámy *Jano z mlyna*. Hru napísal podľa skutočnej miestnej tragickej udalosti z vojnových rokov Ján Brloš, ktorý bol nápomocný i pri jej nácviku. Aj napriek extrémne krátkemu času na skúšky (aj hrušovská mládež je rozbehaná po svete) k jej naštudovaniu pristúpili zodpovedne a výkony boli veľmi dobré. Aj keď niektorí boli v takýchto úlohách prvý raz, predstavili sa ako skúsení herci, o čom svedčili časté až emočné reakcie divákov, dlhotrvajúci záverečný potlesk naplnenej sály kultúrneho domu a pochvalné ďakovné slová od starostu obce Pavla Bendíka. Hlavní aktéri Erik Mihálik, Andrea Kelemenová, Terka Kamasová, Kamila Humenajová, Adrian Benko, Peter Kolibík, Simona Stankovičová, Klaudia Hajdúchová, Betka Adamovová, Diana Hajdúchová, šepkári i obslužný personál presvedčili o fakte, že v dedine má tento druh kultúry pevné korene i budúcnosť. Veľkou škodou je spomínaná „rozlietanosť" mladých. Je komplikované stretnúť sa všetci v jeden víkend, aby sa mohlo predstavenie reprízovať aj po iných obciach. V ten istý deň 26. decembra mládež zorganizovala i tradičnú Štefanskú zábavu – tento rok pri ľudovej hudbe. Ochota a chuť pomôcť ľuďom v núdzi sa prejavila v rámci akcie Dobrá novina, počas ktorej chodili malí a mladí koledníci po hrušovských domácnostiach a vyzbierané finančné prostriedky išli pre deti v Ugande. Pravú vianočnú atmosféru navodila aj Folklórna skupina Hrušov. Medzi sviatkami sa 30. decembra v réžii Anny Sásovej predstavila v kostole s pásmom ľudových kolied a vinšov, ktoré na Troch kráľov uviedli i v susedných Čelovciach. Okrem spomínaných nosných podujatí ešte prebehli tradičné obyčaje ako krst mládencov, šibačka, zabíjačka, ale i stretnutie odbojárov a v neposlednom rade množstvo rodinných stretnutí. Hrušovčania uzavreli rok spôsobom im vlastným – duchovne, kultúrne, rodinne, spoločensky aktívne. Nech im to vydrží i v novom roku.

Ján Brloš

OSLOBODENIE MESTA GIRALTOVCE

PRIPOMENULI SI 74. VÝROČIE

18. 1. 2019 zorganizovalo mesto Giraltovce v spolupráci so SZPB a Oblastným pracoviskom MS Vranov nad Topľou v Giraltovciach spomienkovú slávnosť pri príležitosti 74. výročia oslobodenia mesta spod fašistickej tyranie. Na úvod zaznela hymna SR a Ruskej federácie sprevádzaná čestnou salvou. Po úvodnej básni nasledovali príhovory primátora mesta Mgr. Jána Rubisa a podpredsedu Obl. výboru SZPB vo Svidníku Ing. Jána Uhríka. Nasledoval pietny akt kladenia vencov k pamätníku matky s dieťaťom, ktorý už tradične zabezpečovali členovia MO MS Hencovce a súčasne členovia ZO SZPB Vranov nad Topľou. Na slávnostnom akte kladenia vencov sa zúčastnili zástupcovia mesta, za SZPB položil veniec člen Ústrednej revíznej komisie SZPB Mgr. Peter Kasarda, predseda ZO SZPB Giraltovce Mgr. Vladimír Osif, zástupcovia ZŠ a SŠ a široká verejnosť. Pán Ing. Ján Uhrík, člen Ústrednej rady SZPB, spolu s primátorom mesta Giraltovce odovzdali ocenenia významným osobnostiam okrem iného aj priamemu účastníkovi pánovi Pavlovi Štefánikovi. Po ukončení slávnostnej časti podujatia sa prítomní presunuli k mestskému pódiu, kde mali možnosť pozrieť a vypočuť si tri divadelné scénky z obdobia SNP až po oslobodenie nášho regiónu,pripravené matičiarmi a členmi SZPB Vranov nad Topľou 1. Poďakovanie patrí predovšetkým mestu Giraltovce, ale aj širokej verejnosti, ktorí si prišli uctiť pamiatku a zúčastnili sa na spomienkovej slávnosti oslobodenia. Oceniť treba aj ich spoluprácu so SZPB, Maticou slovenskou, základnými a strednými školami.

25. ROČNÍK MATIČNÉHO PLESU

MO MS RIMAVSKÁ SOBOTA

V priestoroch hotela Tatra v Rimavskej Sobote 18. januára 2019 otvorila predsedníčka Miestneho odboru Matice slovenskej v Rimavskej Sobote Elena Nebusová už 29. ročník reprezentačného matičného plesu. Srdečne privítala prítomných, medzi ktorými boli matičiari, podnikatelia, občania staršej aj mladšej generácie. V úvodnom programe vystúpili speváčky novozaloženej folklórnej skupiny Lieština v nádherných ľudových krojoch Horného Gemera z obce Rejdová. Krásne hlasy žien všetkých doslova očarili. Vystúpili aj muži so spevom a tancom so sprievodom harmonikára. Miestny odbor Matice slovenskej v Rimavskej Sobote ostáva verný umeleckým vystúpeniam folklórnych súborov a skupín, a tak sa aj na plese propagovali a uchovávali kultúrne hodnoty našich predkov. Neskôr do tanca hrala hudobná skupina Miko-band z Divína so speváckmi vysokej kvality. Stretnutie ľudí na plese bolo príjemné v rozhovoroch aj pri zábave. Dobrá nálada trvala do skorých ranných hodín. Pre organizátorov plesu bolo povzbudivé zistenie, že všetci prítomní sa už tešia na budúci ples, ktorý sa bude niesť v znamení 30. výročia konania matičných plesov v meste Rimavská Sobota.

Mgr. Elena Nebusová

NOVOROČNÉ STRETNUTIE

MATIČIAROV V JABLONKE

Sú chvíle, keď úprimný pohľad, priateľské objatie a úsmev na tvári vyjadria omnoho viac, ako vyslovené slová. Vtedy pociťujeme okolo seba šíriacu sa radosť, spokojnosť, teplo pri srdci. Takéto emócie prežíval v nedeľu 13. 1. 2019 na novoročnom stretnutí v Jablonke Spolok Slovákov v Poľsku (SSP) pri každoročnom dodržiavaní tradície *Lámania a delenia oblátok*. Pozvanie prijal generálny tajomník SSP PhDr. Ľudomír Molitoris, PhD., členovia Miestneho odboru Matice slovenskej v Trstenej a MO MS v Tvrdošíne.

Stretnutie otvorila predsedníčka Obvodného výboru SSP na Orave p. G. Prilinská, ktorá sa poďakovala prítomným za neustále sa rozvíjajúcu krajanskú spoluprácu, vyzdvihla vzájomné priateľské stretnutia a radosť zo spoločných akcií uskutočnených v Jablonke alebo v Trstenej. K jej slovám sa pridal i predseda miestnej skupiny SSP J. Basisty, ktorý vyjadril

nesmierne potešenie z pravidelných stredajších stretnutí matičiarov v priestoroch ich klubu. P. Ľ. Lucký v zastúpení predsedníčky MO MS Trstená odovzdal slová vďaky za pozvanie a ubezpečil prítomných o pokračujúcej vzájomnej spolupráci postavenej na základoch ľudskej úprimnosti a ochote stretávať sa.

P. Ľ. Molitoris poprial prítomným do nového roka veľa rodinných, osobných a pracovných úspechov. Ocenil dlhoročnú cezhraničnú spoluprácu SSP s krajanským hnutím na Orave. Oboznámil prítomných so situáciou ohľadom začatia výstavby Slovenského domu v Jablonke. Osobne sa poďakoval G. Socháňovi za pomoc pri urýchlení získania finančnej dotácie na Ministerstve kultúry SR pre tento projekt. G. Sochán potom prítomným spríjemnil spoločné chvíle spevom a hrou na typickom slovenskom hudobnom nástroji – fujare. Krajanské stretnutie obohatil recitáciou básne R. Dilonga venovanej zahraničným Slovákom čestný predseda MO MS v Trstenej Ing. G. Šinál.

Do diskusie sa zapojil aj p. K. Bednár prirovnávajúci SSP a MO MS v Trstenej k jednej veľkej rodine s hlbokými, prospešnými a obohacujúcimi priateľskými vzťahmi.

Po oficiálnej časti nastala chvíľa, keď si prítomní pri lámaní a vzájomnom podávaní kúskov oblátok priali do nového roka zdravie, šťastie, lásku. Je to krásny zvyk, ktorý je spojený vždy so želaním všetkého najlepšieho v nasledujúcom roku. Stretnutie pokračovalo bohatým občerstvením. Na záver nechýbal ani spev slovenských ľudových piesní v príjemnej, priateľskej atmosfére.

Mgr. Jana Frančeková

JÚLIUS LOMENČÍK

SA STAL NOVÝM RIADITEĽOM SLOVENSKÉHO LITERÁRNEHO ÚSTAVU MATICE SLOVENSKEJ

Veda v Matici slovenskej prechádza tento rok výraznejšími zmenami. Na dlhodobo neobsadený post riaditeľa Slovenského literárneho ústavu Matice slovenskej nastúpil uznávaný literárny vedec docent Július Lomenčík.

Vysokoškolský učiteľ, didaktik, publicista, ale aj organizátor vedeckých konferencií či kulturológ a básnik Július Lomenčík sa narodil v Lučenci. Dnes žije v Banskej Bystrici a vyučuje na Filozofickej fakulte Univerzity Mateja Bela. V súčasnom literárnovednom bádaní sa nevenuje systematická pozornosť literárnej regionalistike. Verím, že práve v Slovenskom literárnom ústave MS je priestor na túto tému. Literárnu vedu v Matici slovenskej zameriam najmä na málo známe či zabúdané literárne osobnosti konkrétnych regiónov, ktorých tvorba má v širšom rámci kultúrny význam pre daný kraj. Musíme však začať od základov a teoreticky zadefinovať neujasnené odborné termíny, ako je literárna regionalistika, literárny región či regionálny autor," naznačil riaditeľ ústavu Július Lomenčík. Plánuje usporiadať vedeckú konferenciu na túto tému, ale aj konferenciu pre doktorandov a mladých literárnych vedcov.

Doménou Júliusa Lomenčíka je problematika teórie vyučovania slovenského jazyka a literatúry na základných a stredných školách, ako aj otázky jazykovej kultúry a literárnej regionalistiky. Pozornosť tiež venuje literárnym tradíciám Banskej Bystrice a literárnym osobnostiam horného Novohradu. Má za sebou dve básnické zbierky Infarkt citu a Z(R)odenie, tri vedecké monografie a dve odborné publikácie. Napísal štúdie o matičných osobnostiach Karolovi Kuzmánym, Štefanovi Moysesovi, o literárnych vedcoch Viliamovi Marčokovi, Andrejovi Červeňákovi a biografické kalendáriá o významných slovenských spisovateľoch.

Ďalšie zmeny v matičnej vede sa dotkli Slovenského historického ústavu Matice slovenskej, ktorý je momentálne bez riaditeľa. Po zaslúžilej práci odišiel do dôchodku známy historik a vysokoškolský pedagóg docent Ivan Mrva. Ústav však dostal nové posily z radov dvoch mladších historikov.

TRADIČNÉ PÁRAČKY V OČOVEJ

SA STRETLI S PRIAZNIVÝM OHLASOM

Po minuloročných páračkách, ktoré sa stretli s priaznivým ohlasom, usporiadal Miestny odbor Matice slovenskej a obec Očová 22. januára 2019 v Remeselnom dvore ich pokračovanie. Na túto tradičnú dedinskú aktivitu, pri ktorej sa naši predkovia stretávali počas dlhých zimných večerov, si zaspomínali nielen ženičky, ktorých bolo až 21, ale aj mládenci so spevom a harmonikou a členovia Jednoty dôchodcov. Podujatie prišiel pozdraviť aj starosta obce PhDr. Ján Senko. Okrem dobrej nálady nechýbalo ani typické pohostenie, bez ktorého by páračky neboli páračkami. Občerstvenie pripravila predsedníčka MO MS a prispeli aj p. Skokanová, p. Riečicová a p. Ďurečková, za čo im zo srdca ďakujem.

Prázdny hrniec sa postupne zapĺňal napáraným perím, ktoré skončí vo vankúšoch pre deti Detského domova v Hriňovej. Krásna myšlienka určite splnila svoj cieľ – spojila nielen ľudí, ale aj minulosť s prítomnosťou a ukázala, aké je dôležité vracať sa k našim koreňom.

Svedčí o tom i to, že ženičky sa dohodli na páračkách ešte vo februári, aby dopárali to, čo nestihli opárať.

Viera Šimkovičová

SLOVENSKÁ POVESŤ ZNOVA OŽILA

V BUDOVE MO MS V BANSKEJ BYSTRICI

Fakt, že slovenská povesť stále žije, dokázali žiaci základných škôl Banskobystrického okresu v recitačnej súťaži v prednese slovenských povestí Šaliansky Maťko. Dvadsiate šieste vydanie okresného kola sa konalo v stredu 23. 1. 2019 v budove Miestneho odboru Matice slovenskej v Banskej Bystrici.

Úvodné slovo si zobral 1. podpredseda Matice slovenskej Marek Hanuska, ktorý zdôraznil osobnosť, podľa ktorej nesie meno samotná súťaž – Jozefa Cígera Hronského. Slova sa ujal aj predseda Miestneho odboru MS v Banskej Bystrici Pavol Boroň, ktorý súťažiacich hlavne povzbudil a poprial im veľa šťastia. Na súťaži sa zúčastnilo 18 žiakov zo šiestich základných škôl.

Každú z troch kategórií hodnotila trojčlenná odborná porota zložená z členov Divadla Jozefa Gregora Tajovského v Zvolene, pedagógov zo základných a stredných škôl a funkcionárov Matice slovenskej.

Dlhá porada porotcov po skončení vystúpení žiakov bola opäť dôkazom kvality výberu a prednesu povestí. Najlepším trom prednášateľom na záver odovzdal ceny Marek Hanuska a poprial víťazom veľa šťastia v krajskom kole. Do priestorov Miestneho odboru Matice slovenskej v Banskej Bystrici sa súťaž vrátila po niekoľkých rokoch. Návrat mal veľmi pozitívny efekt, čo sa prejavilo na bezproblémovej príprave a priebehu celej súťaže.

Ondrej Smutný

ČLENOVIA MO MS MARTIN

NAVŠTÍVILI ŠATNICU MATICE SLOVENSKEJ

Posledný januárový deň 2019 sa členovia Miestneho odboru MS Martin zúčastnili na exkurzii v Požičovni krojov a kostýmov, ktorá je pracoviskom Matice slovenskej od roku 1993, v minulosti aj u mnohých zákazníkov známa pod názvom Šatnica. Zbierkami krojov, kostýmov, doplnkov a rekvizít podporuje ochotnícke, poloprofesionálne a profesionálne súbory pri prezentácii kultúrneho dedičstva a spomienkach na významné osobnosti a udalosti národnej a literárnej histórie Slovenska.

S históriou aj potrebou vzniku tejto jedinej ustanovizne svojho druhu na Slovensku nás zoznámila jej terajšia pani vedúca PhDr. Milada Špalková. Šatnica uchováva v budove bývalej Neografie, a. s., spolu okolo 3 300 kostýmov a krojov, ktoré sú každý pracovný deň pripravené jej obetavými a vysoko profesionálnymi pracovníčkami na požičiavanie pre členskú základňu a verejnosť.

Svojimi dlhoročnými skúsenosťami z práce v Šatnici nás obohatila aj jej bývalá vedúca pracovníčka pani Anna Turčoková. Pútavým výkladom hlavne k jednotlivým súčastiam odevov a ukážkou najkrajších slovenských národných krojov nás natoľko zaujala, že sme svoju prehliadku predĺžili do večerných hodín. Táto návšteva navodila pocit národnej hrdosti za náš národný odev, ku ktorému sa radi vraciame aj v dnešných moderných časoch.

Ďakujeme všetkým minulým činovníkom, ktorí začali formou divadelných ochotníckych predstavení jej históriu, a aj súčasným, ktorí ju uchovávajú pre nasledujúce generácie a nedovolia, aby zanikla jej jedinečnosť.

Viera Jochymková

ŠALIANSKY MAŤKO

26. ROČNÍK V DOME MS V LUČENCI

Povesť prebúdza v žiakovi záujem o dávnu minulosť národa a rodnej krajiny, a čo je dôležité, vychováva a usmerňuje jeho etické správanie. To, že je o tento žáner záujem, svedčí už dvadsiaty šiesty ročník tejto obľúbenej súťaže v prednese slovenskej prózy Šaliansky Maťko, ktorý sa konal v utorok 21. januára 2019 v Dome Matice slovenskej v Lučenci. Žiaci základných škôl, víťazi školských kôl z celého okresu, sa tu zišli, aby odbornej porote predviedli prednes. Táto obľúbená súťaž sem tentoraz priviedla 25 žiakov z desiatich škôl okresu Lučenec. Súťažilo sa v troch kategóriách a deti ukázali skvelé výkony. Súťaž pomenovaná po spisovateľovi a zakladateľovi detského časopisu Slniečko J. C. Hronskom opätovne potvrdila svoj význam. Medzi dielami, ktoré deti svojím prednesom predstavili, boli aj povesti z pera známej spisovateľky Hany Koškovej, rodáčky

z Lučenca. Odborná porota pod vedením pána Árpáda Szabóa a v zložení Jarmila Siváková a Ľudmila Lacová pozorne počúvala a vyberala tie najkvalitnejšie výkony. Súťažilo sa v troch kategóriách a víťazi z tejto súťaže postupili na krajské kolo, ktoré sa konalo 12. 3. 2019 v Dome Matice slovenskej v Lučenci. Tí najúspešnejší dostali z rúk predsedu poroty diplom a riaditeľka Domu Matice slovenskej každému ocenenému odovzdala knihy a vecné dary a popriala im veľa školských aj osobných úspechov. Tak ako po iné roky pre súťažiacich i pedagógov bolo aj tentoraz pripravené malé občerstvenie.

A tak ako v úvode riaditeľka Domu MS v Lučenci všetkých privítala a popriala veľa úspechov v súťažení, na záver sa všetkým poďakovala za účasť a vyzdvihla prínos učiteľov, ktorí sa aj touto formou venujú svojim žiakom. Zároveň vyjadrila prianie, aby sa tu o rok v takej príjemnej atmosfére stretli znova.

Miroslava Podhorová

MO MS VALASKÁ

VÝROČNÁ ČLENSKÁ SCHÔDZA

Výbor zvolal na 25. 1. 2019 VČS pre svojich členov, sympatizantov a priateľov MS. Na začiatku zasadania si prítomní zaspievali hymnu MS Kto za pravdu horí, nasledoval kultúrny program žiakov ZUŠ pod vedením pani učiteľky Vlasty Pastorkovej. Po schválení programu predseda MO MS predložil návrh stanov na schválenie (stanovy boli k nahliadnutiu týždeň pred schôdzou na nástenke na námestí). Nasledovali správy o činnosti MO MS (PaedDr. Magera), spevokolu Lipka (Mgr. Badinková), ako aj správy o počte členskej základne MO MS (Mgr. Hanková) a spevokolu Lipka (Mgr. Badinková). Prostredníctvom obecných novín si mohli všetci prehľadne prečítať v rubrike Matičný hlas aktivity za rok 2018.

Prítomným sa prihovoril 1. podpredseda MS Mgr. Marek Hanuska, predseda finančnej komisie Ing. Ján Dundovič, predsedníčka MO JDS Viera Sedláková a starosta obce Mgr. Peter

Jenča. Najbúrlivejšou časťou schôdze bola diskusia. Člen výboru PaedDr. Dušan Sliačan vyjadril veľké sklamanie z nečinnosti týkajúcej sa dehonestácie štátneho znaku na hokejových dresoch Slovenskej reprezentácie. MO MS prijal uznesenie, že napíše otvorený list s kritikou na kompetentné orgány štátnej správy.

Súčasťou piatkového stretnutia bola aj prezentácia publikácií a propagačného materiálu z vydavateľstva MS, ktorú zabezpečil Dom MS v Banskej Bystrici. Veľmi nás teší, že na zasadaní boli zastúpení aj naši kolektívni členovia – MŠ, ZŠ J. Simana a OUI vo Valaskej. Na zasadaní si prítomní členovia vypočuli predbežný plán práce na rok 2019, ktorý sa bude podľa aktuálnych potrieb dopĺňať.

Všetkým Vám ĎAKUJEME za podporu, priateľské a povzbudivé slová, za nápady a námety, ale aj za slová kritiky, lebo tie nás posúvajú dopredu! Za finančnú a materiálnu pomoc ĎAKUJEME bývalému vedeniu obce, ako aj vedeniu Matici slovenskej v Martine. Pevne veríme, že nové vedenie obce bude matičnej myšlienke naklonené a podporí naše aktivity aj v tomto roku.

Výbor MO MS Valaská

VALNÉ ZHROMAŽDENIE MO MS LEHOTA

VYHODNOTENIE BOHATEJ MATIČNEJ ČINNOSTI

V piatok 1. februára 2019 sa konalo Valné zhromaždenie MO MS Lehota v miestnom kultúrnom dome. MO Lehota sa svojou bohatou, takmer 180-člennou matičnou základňou radí medzi tie najväčšie nielen v rámci okresu či kraja, ale celého Slovenska. Popri matičnej práci sa venuje aj publikačnej činnosti. Málokto vie, že v minulosti vydal spevník či publikáciu *2. ľudová svadba v Lehote*, kde prezentovali zvyky a tradície zo začiatku dvadsiateho storočia. O tejto tematike vydali aj tri dvoj-CD so staršími ľudovými piesňami z okolia Lehoty a blízkeho okolia. Najmladšou publikáciou je kniha Lehota v 20. storočí, ktorú spracoval predseda MO Daniel Pavel v roku 2018.

Po znelke MS privítal prítomných predseda MO MS Lehota Daniel Pavel. Pokračoval podľa schváleného programu správou o činnosti za uplynulý rok, do ktorej zahrnul aj rekapituláciu najdôležitejších podujatí. Matičné podujatia boli zamerané na podporu regionálnych zvykov a tradícií prezentovaných prostredníctvom fašiangovej zábavy, stavania mája, pravidelných stretnutí so spevom ľudových piesní a mnohými inými aktivitami. Počas celého roka prispievali svojou činnosťou k zvyšovaniu národného a kultúrneho povedomia členov spomedzi vlastných matičných radov, ale aj ostatných členov obce a okolia, a to aj družobnými stretnutiami s matičiarmi z mesta Turany.

Na valnom zhromaždení si členovia hlasovaním zvolili nových členov do orgánov MO na ďalšie volebné obdobie. Členovia MO MS vyjadrili dôveru doterajšiemu predsedovi D. Pavelovi a opätovne ho zvolili. Medzi pozvanými hosťami boli prvý podpredseda MS Marek Hanuska, starosta obce Lehota Radoslav Kriváček, predseda Krajskej rady MS Nitrianskeho kraja Ľubomír Kleštinec a za Dom MS v Nitre Nikola Rechtorisová. Ďakovné listy MO MS Lehota si od predsedu MO MS prevzali členovia Milan Balla st., Eva De Nadai, Eliáš Gajdoš, Daniela Iliziová, Daniel Cítenyi, Kristína Nováčeková. Zástupcovia MS postupne odovzdali ocenenia – pamätný list Krajskej rady MS získal Emil Lahučký, Jana Ballová, Martin Domček a Matúš Lisy. Pamätným listom predsedu MS bol ocenený Anton Nováček, Emanuel Tehlár, Juraj Pavel, Milan Balla ml., Radoslav Kriváček. Eva Zabáková a Anton Mesároš získali Pamätnú medailu predsedu MS. V závere zaznela matičná hymna, predseda sa poďakoval za účasť a ukončil zasadnutie.

Valné zhromaždenie bolo obohatené dočasnou inštaláciou obrazov z výstavy Slovenský ornament majstra Kostelníčka Domu MS v Nitre, ktorá je v jeho priestoroch verejnosti prístupná do 8. marca 2019. Rovnako boli prítomným sprostredkované tituly Vydavateľstva Matice slovenskej, ich ponuku si mohli prezrieť v samostatnej časti miestnosti.

Nikola Rechtorisová

ZAHORÁCKY FESTIVAL ĽUDOVEJ PIESNE V ZÁHORSKEJ BYSTRICI

V nedeľu 3. februára v Spoločenskom dome v Záhorskej Bystrici sa postretávali priatelia, matičiari a priaznivci ľudovej hudby. Všade bolo rušno, veselo a všetkých tam vítali s úsmevom a optimizmom.

Spevácky zbor Bystričan pri Miestnom odbore Matice slovenskej mal práve v nedeľu, svoj veľký kultúrny sviatok, pretože sa podieľal na organizácii Záhoráckeho festivalu ľudovej piesne. S príslovečnou srdečnosťou všetkých pozvaných hostí, účastníkov festivalu a prítomných privítal JUDr. Štefan Martinkovič, predseda Miestneho odboru Matice slovenskej v Záhorskej Bystrici. V úvode zdôraznil významné

výročie Matice slovenskej, ktorá si v tomto roku 2019 pripomína 100. výročie svojho oživotvorenia v prvom Česko-Slovensku po násilnom zatvorení bývalou uhorskou vládou roku 1875. Zároveň pripomenul sviatok 70. výročia založenia Miestneho odboru Matice slovenskej v Záhorskej Bystrici. Tieto dva významné medzníky sa stali inšpiráciou na prípravu tretieho CD, čerpaného zo zborníkov ľudových piesní zo Záhoria zostavených Dr. Jankom Blahom.

Novotou voňajúce CD, pomenované „Spívavé Záhorí", uviedol JUDr. Štefan Martinkovič, a zároveň zbormajster speváckeho zboru Bystričan, ktorý pre nové CD pesničky vybral, vokálne upravil a so speváckym zborom naštudoval. Zdôraznil, že bolo vytvorené s podporou Matice slovenskej Bratislavského samosprávneho kraja a Mestskej časti Bratislava Záhorská Bystrica. Kmotrami nového CD sa stali osobnosti najpovolanejšie – Mgr. art. Helena Jurasovová-Blahová, dcéra Dr. Janka Blaha a starosta Mestskej časti Bratislava – Záhorská Bystrica Ing. Jozefa Krúpa.

Po úvodnom informačnom posolstve podujatia JUDr. Štefan Martinkovič privítal predsedu Matice slovenskej JUDr. Mariána Gešpera spolu s početnou delegáciou matičiarov, Mgr. art. Helenu Jurasovovú-Blahovú, Mgr. Danku Blahovú, umeleckú a organizačnú vedúcu súboru Vienok, dcéru a vnučku Dr. Janka Blaha a starostu Mestskej časti Bratislava – Záhorská Bystrica Ing. Jozefa Krúpu, ktorý sa na festivale zúčastnil spoločne s poslancami miestneho zastupiteľstva. Srdečne privítal aj ostatných vzácnych hostí, matičiarov, bývalých členov speváckeho zboru Bystričan a ostatných prítomných hostí aj zo susednej Moravy, ktorí sa rozhodli stráviť príjemné nedeľné popoludnie v spoločnosti slovenskej ľudovej piesne. Po akte uvedenia do života, ktorý viedol Mgr. Martin Besedič, zástupca starostu Mestskej časti a zástupca zbormajstra speváckeho zboru Bystričan, bolo CD „Spívavé Záhorí" pokrstené ružovými lupienkami. Takto bolo pripravené vydať sa na cestu k srdciam všetkých milovníkov slovenského folklóru nielen na Slovensku, ale aj v zahraničí, aby kdekoľvek vypovedalo o kráse ľudovej piesne zo Záhoria.

Vzápätí sa sála spoločenského domu rozospievala pesničkami speváckeho zboru Bystričan, ktorý v podmanivom speváckom vystúpení predstavil niekoľko piesní zo svojho nového CD v sprievode cimbalovej kapely Ľudovka Bratislava a akordeónu Štefana Martinkoviča. Po nich zaspievala Denisa Kopačková, laureátka súťaže Slávik Slovenska 2014 a víťazka minuloročnej súťaže o cenu Janky Guzovej, niekoľko piesní á capella, ale aj s cimbalovou muzikou ĽUDOVKA. Pozvanie speváckeho zboru Bystričan prijala aj ženská spevácka skupina z Bratislavy KYTICA, ktorá potešila viachlasným spevom á capella. Z moravských Brumovíc prišli festival pozdraviť speváci zo spriatelenej folklórnej skupiny VONICA Jana a Jan Zaviačičovci, ktorí zaspievali sólo i v duete krásne moravské ľudové piesne. Potešila aj folklórna skupina GBELAN z Gbiel, ktorá tiež siahla pri výbere pesničiek po zborníku Dr. J. Blaha a vystúpenie osviežila írečitou vtipnou záhoráčtinou svojho vedúceho. V závere programu zaznel sugestívny hlas chýrneho speváka ľudových piesní z Horehronia Jána Ambróza, ktorý je jedným z najpopulárnejších spevákov slovenských ľudových piesní. Bolo to dôstojné a efektné vygradovanie scenáristom starostlivo pripraveného programu. Prítomní potleskom oceňovali účinkujúcich a sa s nadšením pridávali k nejednej skladbe.

Ing. Eva Frťalová

DOLNÝ KUBÍN OSLAVOVAL

170. VÝROČIE NARODENIA P. O. HVIEZDOSLAVA

Dolnokubínske námestie opäť ožilo, a to významným výročím osobnosti a básnika Pavla Orzságha Hviezdoslava pri príležitosti 170. výročia jeho narodenia. Práve pred 100 rokmi sa naposledy stretli na tomto námestí predstavitelia mesta, keď mu aj udelili čestné občianstvo a pomenovali po ňom námestie. Prítomný bol aj minister kultúry Vavro Šrobár a lekár Ladislav Nádaši Jégé. V tom čase o týchto oslavách písali viaceré noviny z okolitých krajín, ale aj v Amerike. Viac ako 500 ľudí a prevažne mládež aj skauti, opäť rozsvietili lampióny a fakle a v sprievode od mestského kultúrneho strediska cez kolonádový most postupovali na námestie, aby sa zastavili pri jeho dome a pogratulovali mu. Významné osoby z našej minulosti Vavra Šrobára a Ladislava Nádaši Jégého stvárnili mladí herci martinského divadla Tomáš Grega a Jaroslav Kyseľ. Básnika Pavla Országha Hviezdoslava a jeho manželku Ilonku Országhovú-Novákovú stvárňovali v scénke matičiari Pavol Stuchlý a Anna Bakošová.

Pri jeho soche po položení vencov z úst primátora mesta Jána Prílepka zaznelo: „… Pavol Országh Hviezdoslav ku Dolnému Kubínu neodmysliteľne patrí. Mesto a jeho obyvatelia si vážia túto osobnosť. Sme hrdí, že pôsobil v našom meste. Dokonca sa u nás každoročne koná aj najprestížnejšia celoštátna postupová súťaž a prehliadka v umeleckom prednese poézie a prózy v tvorbe recitačných kolektívov a divadiel poézie detí, mládeže a dospelých, ktorá je pomenovaná po ňom."

Pani riaditeľka Oravského múzea P. O. Hviezdoslava Mária Jagnešáková pripomenula, že počas roka bude Oravské múzeum organizovať v súvislosti so 170. výročím jeho narodenia sériu edukačných a kultúrno-osvetových aktivít pre deti, dospelých aj seniorov. Pripravujeme rôzne tematické prednášky pre žiakov a študentov stredných a základných škôl či konferencie. Určite pripravíme niečo aj s Gymnáziom P. O. Hviezdoslava, ktoré bude mať v tomto roku sté výročie.

Hlavnými organizátormi podujatia boli: Oravské múzeum P. O. Hviezdoslava, mesto Dolný Kubín, Gymnázium P. O. Hviezdoslava v Dolnom Kubíne, no je potešujúce, že sa zapojili aj iné dobrovoľné organizácie, aktivisti a hlavne mládež. Matica slovenská taktiež organizovala 2. 2. 2019 pripomienkové stretnutie pri pamätníku tohto významného dejateľa slovenského národa.

Pavol Stuchlý

SPOMIENKOVÉ PODUJATIE

V OBECNEJ KNIŽNICI V OČOVEJ

Dňa 6. februára 2019 sa v Obecnej knižnici v Očovej stretli členovia MO MS a občania na spomienkovom stretnutí pri príležitosti 90. výročia narodenia Rinalda Oláha a 170. výročí narodenia Pavla Országha Hviezdoslava. Prvá časť spomienkového popoludnia bola venovaná Rinaldovi Oláhovi. Život hudobníka priblížila vo svojom príhovore predsedníčka MO MS a po nej vystúpili Paľko Bízik a Richard Lauroško ako hudobníci s piesňami, ktoré hrával práve Rinaldo Oláh. Spevom prítomných potešili dievčatá z DFS Poľana: A. Beláčeková, L. Válková, T. Šoučíková, K. Novodomcová, D. Sámeľová a V. Sámeľová.

Druhá časť stretnutia bola venovaná Pavlovi Országhovi Hviezdoslavovi. Opäť sa prítomným prihovorila predsedníčka MO MS. Žiaci základnej školy: Sámeľová, Bučko a Blaško pod vedením p. Mgr. Mruškovičovej priblížili knihu Zuzanka Hraškovie a program obohatili ukážkami z tejto knihy.

So životom a tvorbou Hviezdoslava prítomných oboznámila predsedníčka MS a krásne ju doplnila p. Ing. Mária Bíziková, ktorá pútavým spôsobom prerozprávala obsah kníh Ežo a Gábor Vlkolinský. *Viera Šimkovičová*

TVORIVÁ DIELŇA V NITRE

ŠKOLA SLOVENSKÉHO ORNAMENTU

Tvorivá dielňa ŠKOLA ORNAMENTU podľa Štefana Leonarda Kostelníčka sa pre učiteľky materských škôl uskutočnila 5. 2. 2019. vo výstavnej miestnosti Domu Matice slovenskej v Nitre. Otvorila ju riaditeľka DMS v Nitre Mgr. Veronika Bilicová a viedla ju lektorka PhDr. Gabriela Čiasnohová. V úvodnej teoretickej časti komentovala 144 vystavených ukážok z tvorby ornamentalistu, premietala a komentovala medailón o živote a tvorbe umelca i jeho prvú Slovenskú ornamentiku z r. 1927. Vyzdvihla knihu *Čaro ornamentu*, Štefana Leonarda Kostelničáka a jej zosnulú autorku PhDr. Annu Kostelničákovú. Cez prestávku si prítomné mohli popozerať a oboznámiť sa s ornamentálnymi metodickými príručkami, tlačovinami, pohľadnicami, samolepkami, z dielne lektorky. V praktickej časti si učiteľky vyfarbovaním dekorovaného písma umelca i tvorbou vlastného ornamentu precvičili kresliarske a maliarske schopnosti. Lektorka im priebežne poskytovala základné informácie o metodike dekoratívneho kreslenia a maľovania pre deti predškolského veku so zameraním na jednotlivé vekové skupiny. Hovorila o farebnej harmónii, kompozícii i princípoch slovenského ornamentu. Upozornila na potrebu výchovy ku kultúrnemu dedičstvu a konkretizovala jednotlivé možnosti i metódy. Na výborne pripravenej a organizačne zabezpečenej tvorivej dielni sa zúčastnilo 21 osôb z Nitry, Nových Zámkov, Branča a Močenka. Riaditeľka DMS Mgr. Veronika Bilicová učiteľky na záver obdarovala tromi druhmi metodických príručiek z dielne lektorky (geometrický ornament, figurálny ornament, rastlinný ornament a dekorované písmo).

Dňa 5. 2. 2019 popoludní sa uskutočnila aj ďalšia tvorivá dielňa *ŠKOLA ORNAMENTU podľa Štefana Leonarda Kostelníčka* pre matičiarov a verejnosť. Po oboznámení sa so životom a dielom majstra Kostelníčka si účastníci v praktickej časti vyfarbovaním dekorovaného písma umelca i tvorbou vlastného ornamentu vyskúšali svoje výtvarné zručnosti. Skúsená lektorka im priebežne poskytovala základné informácie o metodike Kostelníčkovho slovenského ornamentu, o možnostiach jeho rozvíjania, nácviku a používania u detí, žiakov a iných záujemcov, ako aj v škole či rôznych spolkoch. Zdôraznila dôležitosť výchovy ku kultúrnemu dedičstvu. Na precizne pripravenej a organizačne skvelo zabezpečenej tvorivej dielni sa zúčastnilo 25 návštevníkov z Nitry, Nitry – Chrenovej, Dražoviec, Močenka, Nededa i o. z. Slavica v Nitre.

Gabriela Čiasnohová, foto: Nikola Rechtorisová

TRI VÝZNAMNÉ VÝROČIA

SI PRIPOMENULI V KOŠICIACH

Podujatie venované 85. výročiu vydania SLOVENSKEJ ORNAMENTIKY Štefana Leonarda Kostelníčka (2. ČASŤ – vo výšivkách slovenského ľudu z roku 1934), ako aj spomienke na zosnulú PhDr. Annu Kostelničákovú, autorku knihy *ČARO ORNAMENTU Štefan Leonard Kostelničák* a kníhkupcovi, legionárovi i matičiarovi Júliusovi Kustrovi-Košickému zorganizovali Záujmový odbor regionalistiky Matice slovenskej a Súkromné etnografické múzeum HUMNO Košice.

Stretnutie sa začalo o 15. hod. na Valentína, 14. 2. 2019 v priestoroch SEM HUMNO. Účastníci dostávali tlačovinu *Július Kustra-Košický* s Kostelníčkovými ornamentálnymi ilustráciami a prehľadný kalendárik k 100-ročnici Miestneho odboru Matice slovenskej v Košiciach. Prítomných privítal tradičný hostiteľ a riaditeľ múzea Juraj Barla. Po ňom sa ujal slova moderátor podujatia Ing. Mgr. Anton Meteňko, PhD., predseda ZO regionalistiky MS. Predstavil hostí, medzi ktorými nechýbali PhDr. Gabriela Čiasnohová, členka MS i ZOR MS a lektorka SEM HUMNO; Michal Matečka, riaditeľ DMS v Košiciach a predseda Miestneho odboru MS Košice; Mgr. Daniela Slezáková za partnerskú Štátnu vedeckú knižnicu v Košiciach a Mgr. Anna Kromková, riaditeľka Spojenej školy v Spišskej Starej Vsi a organizátorka súťaže „Kostelničákov ornament". Medzi prítomnými bola početne zastúpená široká rodina Kostelničákovcov, prišli aj členovia rodiny Kustrovcov. Zastúpení boli aj košickí matičiari. Ing. Meteňko stručne pripomenul bohatý program ZO regionalistiky MS na rok 2019 a vyzval prítomných na hojnú účasť na jednotlivých podujatiach.

Slávnostný príhovor za organizátorov mala PhDr. Gabriela Čiasnohová, ktorá pozvala prítomných na premietanie medailónu o Št. L. Kostelníčkovi, nafilmovanom košickým štúdiom STV. Na to nadviazalo predstavenie Slovenskej ornamentiky (2.ČASŤ – vo výšivkách slovenského ľudu z roku 1934) od majstra slovenského ornamentu, ktoré komentovala lektorka HUMNA. Spomienku na vlani zosnulú PhDr. Annu Kostelničákovú, autorku knihy *Čaro ornamentu. Štefan Leonard Kostelničák*, ale aj jej ďalšiu činnosť mala p. Ľudmila Lisánska, najstaršia žijúca z ďalšej generácie Kostelničákovcov. Na ňu nadviazala Mgr. Anna Kromková zo Spišskej Starej Vsi. Dr. A. Kostelničáková patrila k tej generácii, ktorá sa hlásila k rodinnému životu, kresťanstvu a slovenskosti. Tieto hodnoty je potrebné naďalej si pripomínať a najmä nimi žiť. Prezentáciu života Júliusa Kustru, matičiara, legionára, kníhkupca, košického vydavateľa i spolupracovníka začínajúceho ornamentalistu Št. L. Kostelníčka, mal jeho pravnuk Mgr. Oliver Hvizd, ktorý prišiel vo vyšívanej košeli po prastarom otcovi. Je dôležité povedať, že Július Kustra bol spoluzakladateľom MO MS v Košiciach. Tohto roku si pripomenieme 100. výročie od jeho založenia. Významným košickým matičiarom bol aj Júliusov syn Pavol, tiež dobrý priateľ Š. Kostelníčka. K svojmu synovcovi sa pridala Renáta Štillichová-Kustrová, vnučka Júliusa Kustru. Prítomným rozdala výtlačky publikácií po starom otcovi. Pani Renáta nezabudla ani na oslávenkyňu PhDr. Gabrielu Čiasnohovú (10. 2. mala meniny a 15. 2. narodeniny). Na „svoju Gabu" nezabudli ani Kostelničákovci. V ich mene jej zablahoželal matičiar a člen ZO regionalistiky MS – Fero Kubenko. Prítomní sa pridali mohutným Živio!

V kultúrnom programe vystúpili gymnazisti z Krompách. Posedenie spríjemnilo fašiangové občerstvenie – škvarkové pagáčiky, šišky a čaj. Stretnutie pokračovalo voľnou diskusiou. Finančne ho podporili: rodina Čiasnohovcov, Juraj Barla, Mgr. Zuzana Dufferová, Ing. Albína Paceková a Mária Šebešťanová.

Anton Meteňko

ZASADALO PREZÍDIUM

MATICE SLOVENSKEJ

Prezídium Matice slovenskej je podľa Stanov MS jedným z poradných orgánov predsedu MS. Je zložené z významných osobností slovenského kultúrneho, politického a spoločenského života. Práve preto je pre predsedu MS jedným z dôležitých poradných orgánov v jeho rozhodovaní o ďalšom fungovaní MS. Tento rok zasadalo Prezídium MS utorok 19. 2. 2019 v priestoroch MS v Bratislave.

V úvode sa prítomným prihovoril predseda MS. Počas svojho vstupu bilancoval činnosť MS za posledný rok s tým, že sa výrazne zlepšila najmä prezentácia aktivít MS v celoslovenských médiách, najmä v RTVS. Prispelo k tomu predovšetkým pozitívne smerovanie MS v poslednom roku a dištancovanie sa od zbytočných vyhlásení. Rovnako zdôraznil, že sa výrazne posunul web,

začal sa vydávať časopis pre členské hnutie s názvom Hlas Matice a Slovenské národné noviny sú tiež viac pre matičiarov.

Jedným z najdôležitejších podujatí v tomto roku bude Kongres matíc slovanských národov. Na tomto kongrese sa zúčastnia nielen matice slovanských národov, ale aj rôzne slovanské inštitúcie zo slovanských národov. Samozrejme, dôležité podujatie bude aj oslava storočnice oživotvorenia MS a oslavy storočnice vzniku jednotlivých MO MS.

Predseda Prezídia MS Jozef Holečko načrtol svoj návrh Roka kresťanskej kultúry a aktivít s tým spojených. Prítomní sa zhodli, že je potrebné podporiť tieto aktivity nielen svojou prítomnosťou, ale aj aktívnou participáciou. Potom sa pokračovalo v diskusii na rôzne témy, pričom svoj príspevok predstavil aj predseda Dozorného výboru MS Štefan Martinkovič. Predseda MS sa všetkým prítomným poďakoval za ich činnosť v prospech MS a vyjadril nádej, že aj naďalej budú svojimi aktivitami prispievať v prospech MS, ale aj v prospech slovenského národa.

Peter Schvantner

ČLOVEK ALEBO LEGENDA?

BESEDA V OBCI KRÁĽ

Rečnícka otázka, ktorá vystihuje život slovenského politika, vedca, astronóma, generála Milana Rastislava Štefánika. Roku 2019 (4. mája) si Slovensko pripomína 100. výročie jeho tragickej smrti. Pri tejto príležitosti Miestny odbor Matice slovenskej v Králi pripravil besedu o tejto výraznej osobnosti novodobých slovenských dejín. Nielen fakty, ale aj neznáme detaily zo Štefánikovej vedeckej, vojenskej a politickej kariéry priblížil slovenský spisovateľ Jozef Banáš. Zapracoval ich do dokumentárneho románu s názvom *Prebijem sa! Štefánik, Muž železnej vôle*, ktorý predstavil v Zborovom dome ECAV v Králi 25. februára 2019. Približne 50 prítomných matičiarov z Kráľa a Aboviec, Bottova, Rimavskej Soboty, Tornale, ale aj pozvaní hostia z Hnúšte či Lučenca sa v následnej diskusii zhodlo s myšlienkou Jozefa Banáša, ktorú uviedol v epilógu románu: „Milan Rastislav Štefánik sa stal hrdinom nie vďaka svojej smrti, ale vďaka svojmu životu. Príkladnému a motivujúcemu. Lebo jeho život bol kompozíciou obrovskej viery, železnej vôle a ušľachtilej lásky k národu."

Michal Hruška, predseda MO MS v Králi sa v závere poďakoval všetkým prítomným a uviedol, že projekt „Človek alebo legenda?" bol realizovaný s finančnou podporou Matice slovenskej. Potešujúci je fakt, že projekt zaujal široké vekové spektrum – od školopovinných žiakov cez študentov, pracujúcich až po dôchodcov.

Ing. Zuzana Hrušková

80. VÝROČIE MALEJ VOJNY

SI MATICA SLOVENSKÁ PRIPOMENULA V SPIŠSKEJ NOVEJ VSI

Dňa 22. 3. 2019 si predstavitelia Matice slovenskej, ako aj široká verejnosť pripomenuli 80. výročie bombardovania mesta Spišská Nová Ves maďarským letectvom a vyvrcholenie Malej vojny. Hlavným organizátorom bola Matica slovenská, spoluorganizátormi mesto Spišská Nová Ves a Zväz protifašistických bojovníkov (SZPB).

Prvá časť programu sa odohrávala v koncertnej sieni Reduty v centre mesta Spišská Nová Ves, kam zavítali aj viacerí vzácni hostia, ako napríklad 1. tajomník Veľvyslanectva Ruskej federácie, I. Samoškin, primátor mesta SNV, Ing. P. Bečarik, predseda SZPB, Ing. P. Sečkár, PhD., brigádny generál Ozbrojených síl SR plng. V. Kubáň a mnoho ďalších významných osobností, či už z oblasti samosprávy, štátnej správy, školstva, kultúry a podobne. Delegáciu MS viedol predseda MS, JUDr. M. Gešper spoločne s podpredsedami MS.

Po štátnej hymne SR so slávnostným príhovorom vystúpil riaditeľ DMS Spišská Nová Ves, Mgr. R. Zacher, PhD., ktorý vo svojom prejave apeloval predovšetkým na mladú generáciu, aby nezabúdala najmä na odkaz našich predkov a vždy si pripomínala významné udalosti a osobnosti. Okrem iného zdôraznil, že Matica slovenská vždy podporovala a aj naďalej bude podporovať politiku moderného patriotizmu, ktorý by sa mal stať hodnotou, akú budeme vlastným príkladom upevňovať a odovzdávať nasledujúcim generáciám. Na nich stojí budúcnosť našej drahej Slovenskej republiky. Po príhovore už nasledovala dramatická scénka v podaní mladomatičných divadelníkov s názvom *Hrdinovia Malej vojny*. Súčasťou podujatia bolo aj slávnostné uvedenie novej monografie do života od vedeckého tajomníka MS, PhDr. P. Mičianika, M.A., PhD. s názvom *Malá vojna Maďarska proti Slovensku 1938-1939*. Diskusiu o danej monografii spoločne s vedeckým tajomníkom viedol PhDr. J. Lapšanský, PhD., riaditeľ Spišskej knižnice. Po pútavej odbornej prednáške a výklade nasledoval samotný akt prezentácie monografie. Prvú časť podujatia ukončila hymnická pieseň MS *Kto za pravdu horí*.

Popoludňajší program pokračoval pietnou spomienkou na obete bombardovania mesta v parku pri evanjelickom kostole. Tu sa prítomným prihovorili primátor mesta SNV, ako aj predseda MS. Slávnostným kladením vencov pri pamätníku hrdinov Malej vojny a následne pri pamätníku gen. Jána Nálepku in memoriam sa tak vzdal hold všetkým tým, ktorí položili svoje životy za obranu svojej drahej vlasti.

Na záver treba vyzdvihnúť predovšetkým samotnú účasť verejnosti na tomto podujatí, na ktorom sa zúčastnilo vyše 400 ľudí. Výročia týchto tragických udalostí bombardovania mesta Spišská Nová Ves podporili svojou účasťou aj mnohí študenti takmer zo všetkých stredných škôl na území mesta Spišská Nová Ves. Okrem regionálnych médií (TV Reduta a TV Matica), prejavil o podujatie záujem aj RTVS. Reportáž, bola odvysielaná v hlavnom večernom spravodajstve dňa 22. 3. 2019.

Mgr. Rastislav Zacher

DIVADELNÝM OCHOTNÍKOM V SKÝCOVE

TLIESKÁ OBECENSTVO UŽ 25 ROKOV

Ochotnícke divadlo v obci Skýcov tento rok oslavuje 25 rokov. Už 21 rokov pôsobí Divadelný súbor Hrušov v Skýcove pri Miestnom odbore Matice slovenskej, spadajúcom do okresu Zlaté Moravce. Za zachovávanie a rozvoj ochotníckeho divadelníctva, propagáciu a oživovanie pôvodnej slovenskej spisby, ale aj za 20 rokov matičnej činnosti získal MO Cenu predsedu Matice slovenskej. Na slávnostnom uvedení novej divadelnej hry Maríny Oľgy Horváthovej im ho spolu s Ďakovným listom Domu MS v Nitre a slávnostným členským preukazom MS pre predsedu odboru odovzdala riaditeľka Veronika Bilicová.

Divadelníci zo Skýcova sa v minulosti zúčastnili na divadelných prehliadkach Divadelné Kľačany (Čierne Kľačany) a Pod slovenskou bránou (Tlmače). Každý rok uvedú novú premiéru s približne ôsmimi reprízami hranými nielen doma, ale aj v okolí. V súčasnosti chcú byť súčasťou medzinárodného

podujatia Noc divadiel v Tesároch, na ktorom sa už dvakrát zúčastnili.

Divadelná tradícia v tejto horskej obci má však oveľa staršiu históriu, siahajúcu až do roku 1920 k Spolku divadelných ochotníkov pod vedením režiséra Mikuláša Vodrážku. Divadelná činnosť pokračovala aj po druhej svetovej vojne v režijných spracovaniach Petra Samka a neskoršieho Jozefa Belicu. Za divadelnú hru Jánošíkov poklad udelilo roku 1948 Ústredie slovenských divadelných ochotníkov v Martine v skupine C vtedajšiemu súboru 1. miesto.

Obec Skýcov je známa aj tým, že počas druhej svetovej vojny bola sídlom viacerých partizánskych oddielov, ktoré pôsobili v jej okolí, a obyvatelia obce vytvorili aj vlastnú partizánsku jednotku. Okupačné jednotky 16. marca 1945 obec za pomoc národnému boju za oslobodenie vypálili, pričom 13 obyvateľov odvliekli do koncentračných táborov. Pri príležitosti 10. výročia vypálenia obce 15. 3. 1955 vystúpili ochotníci s divadelnou drámou Najlepší synovia a dcéry.

Za nadviazanie na bohatú históriu ochotníckeho divadelníctva a za jeho udržaniaedo dnešných čias vďačíme súčasnému predsedovi Miestneho odboru Matice slovenskej Skýcov a zároveň režisérovi Ľubomírovi Hosťoveckému. Pri príležitosti minuloročného 20. výročia MO MS Skýcov a tohtoročného 25. výročia Divadelného súboru Hrušov v Skýcove uviedli tunajší divadelníci v poradí už svoju 25. premiéru *Truc na truc alebo čary a kúzla* autorky Maríny Oľgy Horváthovej. Žartovný dedinský obrázok v troch dejstvách z roku 1923 upravil a režijne spracoval Ľ. Hosťovecký. „Autorku našej najnovšej premiéry som spoznal už pri hre Slovenská sirota (2009)," hovorí režisér, ktorému vyhovovalo, že v javiskovom spracovaní môže zobraziť kúzlo lásky, paradoxy mladosti, kresťanskú morálku, vtipné situácie, ale aj múdrosť zrelého veku. Počas 25 rokov novodobej divadelnej činnosti uviedli členovia súboru spolu 24 slovenských autorov a 1 českého autora, medzi ktorými nechýbali Ferko Urbánek, Jožo Korbačka, Terézia Vansová, Ján Chalupka, Emil Gollner, Jarko Elen. Marína Oľga Horváthová, Ignác Grebáč Orlov, Vojtech Lovicsek, Ján Kedro či Karla Lužanská. Svojho javiskového stvárnenia sa však dočkal aj autor spätý s tunajším krajom, a to Anton Lisonek s inscenáciou hry Hora volá (1996). Jej dej sa odohráva v susedných Obyciach, kde autor aj istý čas pôsobil. A ktorá z hier mala u divákov najväčší úspech? Na túto otázku sa režisérovi Ľ. Hosťoveckému ťažko odpovedalo: „Navštívili sme 48 javísk, všade sa naše hry páčili, ale za seba spomeniem hru *Až lipka zakvitne* (I. G. Orlov, 2013), pri ktorej som z pohľadu režiséra najviac spokojný s inscenovaním záveru – stretnutia duší v záhrobí a odchodu do večnosti."

Pri príležitosti uvedenia novej hry Truc na truc, alebo čary a kúzla a osláv štvrťstoročia divadelného súboru nechýbali na večernej premiére vzácni hostia – prvý podpredseda SNS Jaroslav Paška s manželkou Julianou, starosta obce Ješkova Ves Pavol Greguš, starosta obce Veľký Klíž Anton Stanko a zároveň šéf fanklubu divadelného súboru spolu s manželkou a predseda Okresnej rady MS Zlaté Moravce Štefan Klečka s manželkou.

Text: Veronika Bilicová
Foto: Juliana Pašková

KOŇUŠANE

V MATIČNEJ RODINE

V priestoroch Obecného úradu v Koňuši v Sobraneckom okrese (Košický kraj) sa dňa 24. 2. 2019 uskutočnilo zakladajúce Valné zhromaždenie Miestneho odboru Matice slovenskej v Koňuši. Člen prípravného výboru Ján Vasilko inicioval založenie MO, keďže členovia MO sú členmi mužskej speváckej skupiny „Koňušane". Reprezentujú sa ľudovými piesňami v celom kraji, takmer na profesionálnej úrovni. Majú za sebou aj úspešný krst CD nosiča, na druhom CD aktívne pracujú neustálymi nácvikmi. Svojou aktivitou a vystúpeniami chcú reprezentovať aj Maticu slovenskú v čo najlepšom svetle. Na úvod zaznela hymna Slovenskej republiky a rokovanie otvoril Mgr. Miroslav Gešper, poverený Členským ústredím pomocou a dohľadom pri založení MO. Privítal všetkých hostí a členov MO a predniesol požiadavky na založenie MO. Pracovná časť valného zhromaždenia spočívala vo voľbe zapisovateľa a overovateľov, predsedu a členov výboru MO MS v Koňuši, ktorí si spomedzi seba zvolili ďalších funkcionárov. Všetci prítomní sa zhodli na tom a odhlasovali, že voľby budú verejné. Za predsedu MO MS v Koňuši bol zvolený Ing. Michal Havrila. Novozvolený predseda sa prítomným členom úprimne poďakoval za prejavenú dôveru a oboznámil ich s víziou ďalšieho smerovania MO. V diskusii sa prítomní zaoberali úlohami, ktorým by sa MO mal venovať v nasledujúcom období: účasť na matičných a nematičných podujatiach, spolupráca s obcou a inými organizáciami. V závere svojím kultúrnym programom zasadnutie obohatilo vystúpenie mužskej speváckej skupiny Koňušane a spoločne sme si zanôtili matičnú hymnu Kto za pravdu horí.

Mgr. Miroslav Gešper

UŽ SA FAŠIANG KRÁTI

24. ROČNÍK FOLKLÓRNEHO FESTIVALU V ČIERNOM BALOGU

Čierny Balog sa znova stal „mekkou" horehronského folklóru. Aj 24. ročník festivalu *Už sa fašiang kráti...* (maratón podujatí a sprievodných akcií) pritiahol množstvo účinkujúcich a návštevníkov. Organizátorom vyšlo v ústrety aj pekné počasie. Organizácia a atmosféra tohto tradičného podujatia, na ktorom sa fakticky podieľa a spoločne ho prežíva celá dedina, je zachytená na fotografiach.

Na hornej fotografii je úvodné predstavovanie folklórnych súborov a skupín – FS Živel z Bratislavy, FS Partizán z Banskej Bystrice, FSk Šajbania zo Strelník, CHSSk Škrupinka z Trenčína a domácej FSk Kýčera.

Druhý obrázok je zo súťaže v rezaní dreva. Pásmo Bursovníci idú... Zobrazenie pochôdzky nacvičila Folklórna skupina Šajbania s domácou ľudovou hudbou Nátura v osade Jergov.

Pri tomto bursovaní sa prejavila skutočnosť, vyjadrujúca vrelý vzťah domácich k tradíciám. Aj v pohostinnosti, ktorú domáci pripravili účinkujúcim bursovníkom. Spoločne spevom a tancom vytvorili príjemnú a veselú atmosféru. Tak, to má byť na oslave posledného Fašiangu. Dušu a myseľ naplniť dobrou náladou, ktorú si všetci odnášali do svojich rodín a domovov.

Milan Kováčik

VYVODZENE KAČURA

ORIGINÁLNA ĽUDOVÁ TRADÍCIA V BARDEJOVE

Originálna ľudová tradícia, typická pre mesto Bardejov, zabavila v piatkové popoludnie 1. marca 2019 stovky ľudí.

Kolorit týchto našich tradičných zvykov a ukončenie fašiangov tvorila ukážka pravej zabíjačky, ochutnávka čerstvých zabíjačkových špecialít a, samozrejme, bohatý kultúrny program.

Aj tento rok boli súčasťou „kačurovskej" veselice na bardejovskom Radničnom námestí ľudová hostina a zábava. Vyvrcholením slávnosti bol folklórny sprievod na čele s bardejovským kačurom, ktorý zabúchal na dvere radnice a od bardejovského richtára si vypýtal povolenie na zábavu.

„Vivodzeňe kačura" bol posledný fašiangový tanec na tzv. sedliackom bále, fašiangovej zábave sedliackej vrstvy v Bardejove.

Tancovali na hudobnú melódiu, ktorá sa inokedy nehrala. Tanečníkov vyberala rada starejších a tanec organizoval tzv. „kačur" – šikovný, dobrý tanečník a vtipný mládenec, ktorý žartoval a udržiaval dobrú náladu.

Bol oblečený v kroji a na hlave mal masku prišitú na klobúk, ktorý bol obkrútený slameným povrieslom. Za ním bolo zastoknuté kačacie krídlo.

Pred samotnou tancovačkou mládenci „podkúvali" dievky i nevesty, aby mohli dobre tancovať.

Ľudový rozprávač Janko Bortník z Lenartova humorným slovom okomentoval priebeh zabíjačky. Nechýbali ani tradičné kačurovské kreple a mocná slivovica, ktorými nás ponúkali folkloristi zo skupiny Sami sebe. Na pódiu pred návštevníkmi bardejovského kačura vystúpil aj Matičný klub heligonkárov pod vedením Dušana Pribulu. Predviedol originálne heligonkárske umenie obohatené tradičnými ľudovými piesňami.

Po tomto vystúpení Radničné námestie ožilo hudbou, spevom a tancom v podaní FS Hažlínčanka z Hažlína, ktorá po povolení predvádzala na námestí tradície podkúvania a holenia. Folklórne popoludnie patrilo na pódiu FS Bartošovske parobci i dzivčata, matičiarom z OMM Bartošovce.

Záver kačurovského dňa patril cimbalovej ľudovej hudbe Muzikanci Raslavické. Aj o rok sa môžu navštevníci pobaviť na Vivodzení kačura.

Mgr. Gabriela Kaščáková

TRADIČNÉ ZVYKY NAŠICH PREDKOV

NA PREHLIADKE VO VEĽKÝCH LOVCIACH

Obec Veľké Lovce je známa zachovávaním aj prezentáciou tradičných zvykov našich predkov. Medzi tie podujatia, ktoré vzbudzujú u obyvateľov najväčší záujem, určite patrí aj Prehliadka ľudových zvykov a tradícií na fašiangy spojená s verejnou obecnou zabíjačkou. Hlavnými organizátormi podujatia sú Miestny odbor Matice slovenskej, obec a Dom ľudového bývania Veľké Lovce. Dátum, keď tu miestni matičiari aj symbolicky pochovali basu a tak ukončili obdobie veselíc a hodovania, tento rok pripadol na 2. marca 2019. Pozvanie na podujatie prijali predseda Matice slovenskej Marián Gešper a riaditeľka Domu Matice slovenskej v Nitre Veronika Bilicová. Pred obecným úradom ich privítali starosta obce Libor Kráľ a poslanec obecného zastupiteľstva Filip Mihók, ktorí ich následne previedli miestnou knižnicou a expozíciou Múzea Miestneho odboru Matice slovenskej Veľké Lovce. Iniciátorkou zriadenia múzea a jeho stálou sprievodkyňou je už 23 rokov Terézia Pavlatovská. Za túto záslužnú činnosť v minulom roku získala Zlatú cenu Matice slovenskej.

Prehliadka fašiangových zvykov pokračovala už v priestoroch Domu ľudového bývania, kde hostí privítal jeho majiteľ a predseda občianskeho združenia Jozef Galbavý spolu so svojimi členmi. Za MO MS Veľké Lovce hostí privítala jeho predsedníčka Mária Rapavá, ktorá spolu s kyticou odovzdala predsedovi MS vzácnu lótsku pálenku, vypálenú z vlastnej úrody jabĺk. Jablone v rámci verejnej prezentácie strihal významný slovenský pomológ Ivan Hričovský.

Postupne sa autentické prostredie Domu ľudového bývania začalo napĺňať účinkujúcimi a účastníkmi fašiangového sprievodu. Na úvod nechýbal typický zvyk – holenie drevenou britvou gazdu chystajúceho sa na muziku, spev folklórnych súborov sprevádzaných ozembuchom a harmonikou a pozdrav gajdošského cechu. A práve gajdy, ktoré boli aj v minulosti neodmysliteľnou súčasťou fašiangov, sprevádzali celý ďalší program. Ten už pokračoval v priestoroch kultúrneho domu, kde sa postupne predstavili domáce folklórne skupiny pracujúce pri matičnom odbore – detský súbor Fialka pod vedením Evy Oravcovej, Radosť pod vedením Evy Kiškašovej a Lóťanská dolina pod vedením Emílie Chudivániovej. Ako hostia účinkovali Máňanská muzička a matičiari z Musicantica Slovaca s detským speváckym zborom Škovránok.

Prierez prehliadkou moderovala poslankyňa obecného zastupiteľstva Dana Bakošová. Pozvanie na podujatie prijali prednosta Okresného úradu Nitra Karol Borik, pani farárka reformovanej cirkvi Veronika Šándorová, pán farár rímskokatolíckej cirkvi Pavol Klapica, riaditeľ Základnej školy s materskou školou Veľké Lovce Jozef Záhumenský, predsedníčka MO MS Nové Zámky Mária Malperová, predseda MO MS Mojmírovce Robert Žilík a predseda Odboru Mladej Matice Nitra Rudolf Jurenka. Po úvodnom príhovore predsedu MS Mariána Gešpera nasledoval program pásiem – podkúvanie dievok na fašiangy, prekáračky, hry na gajdach, cigánske tance, humorné scénky a pochovávanie basy. Na záver dňa plného prezentácie tradičných zvykov sa prihovoril a poďakoval za pomoc pri organizácii podujatia starosta obce Veľké Lovce Libor Kráľ. Zábava so sprievodom piesní členov FS Lóťanská dolina a ochutnávok zabíjačkových špecialít pokračovala do neskorých večerných hodín.

Na záver ďakujem obci Veľké Lovce, ktorá podporuje našu činnosť, a všetkým, ktorí sa pričinili o úspešný priebeh prehliadky ľudových zvykov a tradícií s účasťou hostí z Matice slovenskej a Domu Matice slovenskej v Nitre. *Mária Rapavá*

KELLNEROVÁ POLOMA

23. ROČNÍK RECITAČNEJ SÚŤAŽE

Dosiahnuť a zažiť úspech a uznanie patrí v ľudskom konaní k tým najvyšším métam a najsilnejším motívom. O úspech sa snaží predovšetkým každý ambiciózny človek.

Organizátorov 23. ročníka recitačnej súťaže Kellnerova Poloma veľmi potešilo, že sa na súťaži stretli s veľkou ambíciou mladých ľudí predviesť výsledky svojho snaženia a talentu tak, aby boli zavŕšené zodpovedajúcim úspechom a uznaním. Do Základnej školy v Gemerskej Polome 1. marca 2019 zavítali všetci, ktorí majú radi umelecký prednes, prišli nádejní recitátori, možno budúci spisovatelia či herci...

Deň organizovania 23. ročníka Kellnerovej Polomy bol opäť sviatkom reči a umeleckého slova, prišli ho osláviť malí i veľkí, ale i učitelia, niektorí rodičia či starí rodičia. Po pôsobivom úvodnom vystúpení detského folklórneho súboru Bambuchy, ktorý pôsobí pri ZŠ, prítomných srdečne privítala Mgr. Jana Krivušová, zástupkyňa riaditeľa základnej školy. Za organizátorov sa v krátkosti prihovorili

Mgr. Lillian Bronďošová, starostka obce Gemerská Poloma, Mária Antalová, predsedníčka Miestneho odboru Matice slovenskej v Gemerskej Polome, a PhDr. Vladimír Vnenčák, riaditeľ ZŠ.

Zvlášť boli privítaní hostia, medzi ktorými nechýbala pani Mária Halková, ktorá nevynechala ani jeden ročník. Pozvanie prijali: Ing. Zlatica Halková, riaditeľka Domu Matice slovenskej v Rožňave; Tatiana Tomková, kultúrna pracovníčka DMS; Tatiana Kršková, dlhoročná porotkyňa recitačných súťaží a majiteľka kníhkupectva KNÍHART v Rožňave. Medzi hostí zavítal i poslanec obecného zastupiteľstva Marian Ferenc. Pozvanie prijali i učiteľky SJL na dôchodku, ktoré sa v priebehu existencie tejto súťaže na jej organizovaní priamo podieľali alebo vychovali niekoľko úspešných recitátorov v tunajšej alebo inej ZŠ v našom okrese. Svojimi odbornými radami ako porotkyne súťažiacich usmerňovali – Mgr. Zuzana Hanuštiaková, Mgr. Zuzana Horká, Mgr. Oľga Štrbová, Mgr. Helena Fehérová, Mgr. Kvetoslava Nagyová a Mgr. Žofia Valentíková. Tieto odborníčky boli členkami porôt.

Pre organizátorov súťaže bol potešujúci vysoký počet účinkujúcich – 76. Znamená to, že zanietenie pedagógov, ktorí do prípravy svojich zverencov vkladajú svoj čas, schopnosti i nadšenie, sa prakticky zúročil v samotných prednášajúcich.

Hovorí sa, že v živote človeka nie sú dôležité veci, ale okamihy. A práve tento deň bol určite nezabudnuteľný a neopakovateľný. Organizátori sa už tešia na 24. ročník Kellnerovej Polomy.

Mgr. Jana Krivušová

KERAMICKÁ DIELŇA

V DOME MS V GALANTE

Kurz keramiky v Dome MS Galanta sa začal pre žiakov MŠ Clementisove sady v Galante opäť začiatkom februára 2019. Celkovo počas piatich štvrtkových poobedných stretnutí sa deti k nám rady vracali. Niektoré absolvovali kurz opakovane. Hlina, tento tvárny materiál, zaujme začiatočníkov aj pokročilých.

Jarné témy – kvety, motýle, veľkonočné vajíčka, otláčané do polievkových lyžíc s čipkou, zvieratká, ale aj dlane so srdcom na dlani – pripravované ku Dňu matiek.

Deti rýchlo pochopili, že sa s hlinou dá výborne zabaviť, pohrať a pritom si aj niečo pekné vytvoriť. Veď výrobky budú vysušené a vypálené. Nasledovať bude spoločná výstava a potom poputujú k deťom domov... Určite si ešte pri pohľade na svoje výrobky budú dlho spomínať na našu dielňu a prijmú pozvanie aj na ďalšie tvorivé aktivity v Dome MS Galanta.

Okrem 5-týždňového kurzu sme boli pozvaní na keramiku aj do MŠ Horné Saliby a na ZŠ Dolné Saliby. V rámci výroby veľkonočných ozdôb si vybrali práve prácu s hlinou. A tak sme vyrobili hlinené čipkové vajíčka, kvetinky, ale aj misky.

Každé dieťa si výrobok označilo, po vysušení a vypálení im označené výrobky doručíme späť tak, aby si mohli vyzdobiť MŠ, ZŠ alebo si výrobky zoberú domov. Podľa našich skúseností veci, ktoré sú vlastnoručne vyrobené, si vážia oveľa viac. Raz sa mi v Keramickej dielni stalo,

že som zvolila ťažšiu tému ako zvyčajne a jednému dievčatku to veľmi nešlo. Vyrábali sme si hrnčeky na kakao. Keď sa jej asi na piatykrát podarilo vyrobiť hrnček, vyhlásila: „Toto bude môj najvzácnejší hrnček na svete, budem si naň dávať pozor, a keď sa mi rozbije, tak aj črepiny si odložím na pamiatku."

Najviac ma teší, že sa deťom u nás páči a už sa informovali na ďalšie aktivity Domu MS Galanta.

Zlatica Gažová

8. FOLKLÓRNY PLES V HRUŠOVE

NETRADIČNÝ PLES V ĽUDOVOM TÓNE

V tradičnom termíne týždeň pred fašiangami už 8. rok zrealizovala Folklórna skupina Hrušov v spolupráci s Maticou slovenskou, obcou Hrušov a Hontiansko-ipeľským osvetovým strediskom Folklórny ples. Pomenovanie ples má svoje špecifiká a nie všetky aspekty tohto aktuálneho podujatia spĺňajú oficiálne normy tejto formy zábavy. Žiadne róby, okázalosti, naškrobenosť, ceremónie. Iba jednoduchosť, srdečnosť, dobrá vôľa... a hlavne plno pesničiek a krojov. Veľa a rôznych. Aj tohto roku sa do folklórom známej hontianskej dediny začali v popoludňajších hodinách schádzať hostia z celého Slovenska. Z rôznych kútov, rôznych krajov, rôznych dedín a miest, rôzneho postavenia, zblízka či ďaleka, ale určite so spoločným záujmom zabaviť sa v podobe, akou to robili naši predkovia vrátane oblečenia. Len ťažko by sa z toho množstva druhov konkrétne dalo vymenovať, z akých oblastí kroje pochádzali. Priestory vyzdobené folklórnymi námetmi, na tému *Zahrajte mi muzikanti*, sa postupne napĺňali farbami od výmyslu sveta a vôňami modrotlače, súkna, plátna, kožúškov, kašmíru, hodvábu či naftalínu. Regula, že vstup povolený len v tradičnom odeve, platila pre všetkých. Krojovaný musel byť i obslužný personál i muzikanti, ktorí tu boli zastúpení v hojnom počte, keďže im bola určená téma večera. V úvodnej časti programu sa predstavila detská ľudová hudba zo ZUŠ Hrušov. Následne sa k malým muzikantom pripojili členovia hudieb Hruška, Čardáš a Hrušovskí pajtáši. Dvadsaťpäť výlučne hrušovských muzikantov rôznych generácií sa takto pokope predstavilo na verejnosti prvý raz. To, že hranie majú v krvi, dosvedčili výborným výkonom, aj keď bez dlhších zhrávok. Do tanečného prúdu prítomných voviedli členovia folklórneho súboru Ipeľ s ľudovou hudbou Čardáš. Táto po otvorení zástupcami organizátorov začala prvé kolo a tanec sa hneď rozprúdil, ako sa na folkloristov patrí. Zábava nabrala na tempe a neprestala počas celého večera i rána.

Objekt kultúrneho stánku Hrušovčanov má viac bočných priestorov a všetky boli naplnené ľudovou pesničkou, či už pri ľudovej hudbe, alebo aj pri iných nástrojoch, ktoré si priniesli účastníci. Priaznivé ohlasy počas i po podujatí svedčia o skutočnosti, že aj v malej dedine sa dá zorganizovať akcia, ktorá osloví verejnosť široko-ďaleko za hranicami regiónu. Tak ako každá pesnička, aj toto podujatie malo svoj koniec a drvivá väčšina sa lúčila so slovami poďakovania, ale i s prísľubom, že o rok zas...

Milan Krupčík

MALÁ VOJNA V MICHALOVCIACH

PRI PRÍLEŽITOSTI 80. VÝROČIA

Predstavitelia Matice slovenskej a široká verejnosť si 29. marca v Michalovciach pripomenuli 80. výročie vyvrcholenia tragických udalostí agresie horthyovského Maďarska voči Slovensku a Podkarpatskej Rusi v rokoch 1938 a 1939 známej pod názvom MALÁ VOJNA. Matica týmto nadviazala na svoje podujatia venované slovenským obrancom z roku 1938 a 1939, ktoré organizovala v posledných rokoch nielen v Spišskej Novej Vsi, ale aj v Michalovciach, Pavlovciach nad Uhom, Sliepkovciach, Vranove nad Topľou a inde.

Prvá časť programu sa odohrávala v Konferenčnej sále Zlatý býk. Po štátnej hymne SR vystúpil so slávnostným príhovorom predseda MS Marián Gešper. Predseda MS zdôraznil, že v Malej vojne bojovali bok po boku slovenskí vojaci a dobrovoľníci rôznych, aj protichodných, politických presvedčení, no spájalo ich odhodlanie zastaviť horthyovského maďarského agresora. Rovnako povedal, že Slovensko sa v sťažených podmienkach formovania svojej armády s odvahou postavilo na rozhodný odpor, a to na rozdiel od česko-slovenskej politickej reprezentácie v Prahe, ktorá roku 1938 podľahla nátlaku Mníchovskej konferencie a vydala vlastné pohraničie bez boja nepriateľovi. Smutnou skutočnosťou je, že niektorí slovenskí hrdinovia Malej vojny sú neznámi a prvé pamätníky a tabule im boli odhalené až takmer 80 rokov od skončenia tohto ozbrojeného konfliktu. Pred našou generáciou stojí veľká výzva uchovať odkaz na slovenských obrancov, ktorí neváhali obetovať svoje mladé životy za Slovensko, a dať ich ako príklad mládeži i celej verejnosti. Veď mnohí z padlých Slovákov nemali ani 25 rokov. Nezabudnime na Mikuláša Klanicu, Štefana Butku, Jána Svetlíka, Štefana Devana, Cyrila Daxnera a mnohých ďalších.

Po príhovore nasledovala dramatická scénka v podaní Divadelného odboru MS a členov Mladej Matice s názvom *Hrdinovia Malej vojny*. Scénka bola venovaná fragmentom zo života mladých slovenských vojakov v michalovských kasárňach počas útoku horthyovského Maďarska na východné Slovensko. Súčasťou podujatia bola aj prednáška vedeckého tajomníka MS Pavla Mičianika.

Následne sa program presunul do miestneho parku, kde nasledovala rekonštrukcia bojových sekvencií počas Malej vojny v podaní mladých matičiarov a Klubu vojenskej histórie Trnavská posádka so zapojením slovenských študentov. Na podujatí sa zúčastnili žiaci michalovských základných škôl za bohatej účasti divákov z Michaloviec a okolia.

Ján Seman

Hospodárske oddelenie MS 1949 – 1951. Tablo pracovníkov Hospodárskeho oddelenia MS 1949 – 1951. Uprostred vedúci oddelenia Ján Olexa. Prvý rad zľava: Jozef Korbeľ, M. Birická, A. Porubská, K. Lilgová, O. Jariabková, M. Kučera. Druhý rad zľava: L. Kóóš, Ing. Štefan Veselý, O. Dianovská, O. Knietlová, M. Búchala, P. Hatara.

PETER MADÁČ

290. VÝROČIE NARODENIA VÝZNAMNÉHO LEKÁRA

Dňa 3. marca 2019 zorganizovala Matica slovenská v spolupráci s Obecným úradom v Gemerskej Polome a Gemerským seniorátom ECAV na Slovensku spomienkovú slávnosť pri príležitosti 290. výročia narodenia Petra Madáča v slávnostne vyzdobenom evanjelickom kostole v jeho rodnej obci.

Roku 1776 ho lekárska komora vymenovala za hlavného stoličného lekára Malohontu so sídlom v Rimavskej Sobote. Po príchode našiel lekárstvo v zlom stave, no snažil sa ho zlepšovať. Chýr o jeho lekárskych schopnostiach sa rýchlo šíril.

Skúmal choroby zvierat, najmä nákazlivé. Odborný prístup a praktické výsledky v oblasti potierania zvieracích nákaz, jeho legislatívne, preventívne, ochranné a liečebné opatrenia, návody a metódy sa stali všeobecne záväznou normou pre chovateľov hospodárskych zvierat na celom území habsburského Uhorska (uzákonenie 1. zdravotníckeho zákona Márie Terézie).

Madáč ako hlavný stoličný lekár vypracoval roku 1789 výročnú správu, v ktorej skonštatoval nelichotivý stav úrovne vzdelania pôrodných báb, ako aj pôrodnej starostlivosti. Rôznymi opatreniami chcel dať povolaniu pôrodnej baby potrebnú vážnosť. Systematicky a dômyselne sa venoval odbornému vzdelávaniu zdravotníckych pracovníkov (najmä pôrodných babíc), organizovanému šíreniu zdravotníckej osvety medzi ľudom, propagácii osobnej, pracovnej aj bytovej hygieny, aktívnej individuálnej starostlivosti o zdravie, ochrane pred teritoriálne rozsiahlymi a plošne sa šíriacimi infekčnými chorobami (kiahne), prevencii (očkovaniu) proti kiahňam, rekvalifikácii pôrodných báb podľa stupňa odborného vzdelania na pôrodné asistentky a mnohé iné aktivity. Položil základy verejného zdravotníctva, vypracoval návrh školenia pôrodných báb.

Občania v širokom okolí Malohontu mali v jeho osobe vynikajúceho lekára fyzikusa. Zaujímavý bol aj jeho styk s pacientom. S vyššími spoločenskými vrstvami ho udržiaval aj formou korešpondencie. Tieto listy sa zachovali a sú uložené v maďarskom štátnom archíve v Budapešti. Ako lekár, chirurg a pôrodník vykonával aj všeobecnú prax celých 26 rokov. Až ako 76-ročný sa zriekol úradnej funkcie, ukončil činnosť praktického lekára, chirurga, pôrodníka a požiadal o dôchodok. Zomrel 24. novembra 1805 v Rimavskej Sobote, kde je aj pochovaný. (krátené)

Mária Antalová

SLOVENSKÝ ORNAMENT

V DOME MS V ŽILINE

Vernisáž putovnej výstavy *Slovenský ornament* majstra Kostelníčka sa uskutočnila v Dome Matice slovenskej v Žiline v podvečer 28. 3. 2019. Otvorila ju riaditeľka DMS Ing. Katarína Kalanková. Tajomník Miestneho odboru Matice slovenskej v Žiline Mário Baculík v kroji a s fujarou privítal kurátorku výstavy zo Súkromného etnografického múzea Humno v Košiciach PhDr. Gabrielu Čiasnohovú.

V bohatom kultúrnom programe vystúpili: fujarista Mário Baculík; poetka a recitátorka Anna Dubovcová; folklórna spevácka skupina LÚČANKA z Lietavskej Lúčky a žiaci Súkromnej základnej umeleckej školy zo Žiliny pod vedením pána riaditeľa Mgr. Petra Pipišáka. Kurátorka sa potom ujala slova a oboznámila prítomných s osudmi najvýznamnejšieho slovenského ornamentalistu Štefana Leonarda Kostelníčka (1900 – 1949). Stručne komentovala 144 ukážok z jeho tvorby od roku 1918 do roku 1948, vystavovaných na 15 obrazoch. Kurátorka odpovedala tiež na otázky zúčastnených. Vystavila aj produkty zo svoje dielne, zamerané na Kostelníčkov ornament, ornament slovenských insitných umelcov i vlastný ornament. Pani Alena Kuniaková z Únie žien, členka žilinskej Živeny, kurátorke blahoželala a poďakovala sa kyticou tulipánov a fľašou šampanského. Medzi divákmi bol okrem iných aj pán Ing. Pavol Jurecký, prapraprasynovec Janka Matúšku. Pani riaditeľka Kalánková podávala na záver podujatia občerstvenie, pri ktorom sa prítomní rozhovorili o téme a vlastných stretnutiach s ornamentom a ľudovým umením vôbec.

Ing. Katarína Kalanková

KORENE MATIČNÉHO ARCHÍVU

SIAHAJÚ AŽ DO ROKU 1863

Archív Matice slovenskej je špecializovaným verejným archívom a ústredným odborným pracoviskom na zachovanie kultúrneho dedičstva a histórie Matice slovenskej. O jeho histórii a poslaní sme sa porozprávali so súčasným riaditeľom Pavlom MADUROM.

Hlavnou úlohou Archívu Matice slovenskej je zachovanie kultúrneho dedičstva slovenského národa a histórie Matice slovenskej. Akým historickým vývojom prešlo toto pracovisko ?

Korene matičného archívu siahajú do augusta 1863 k založeniu Matice slovenskej. Už deň po jej konštituovaní Jozef Miloslav Hurban vyzval na potrebu získavania osobných pozostalostí.V prvom matičnom období sa zozbieralo vyše 10 tisíc kníh, 332 rukopisov a viacero numizmatických i archeologických predmetov. Po likvidácii Matice roku 1875 zostali zbierky uložené v budove MS až do roku 1902, keď boli odvlečené do Nitry a Budapešti. Jednou z prvoradých úloh Matice po vzniku ČSR bolo prinavrátenie matičných zbierok. Časť z nich sa vrátila roku 1921 zásluhou správcu MS Jozefa Škultétyho, ďalšie časti získal späť Anton Augustín Baník v 40. rokoch 20. storočia. Zbierky spravovalo viacero matičných útvarov – Historický odbor, Literárnohistorický odbor, Bibliotéka, ale aj redakcia Slovenských pohľadov. Nárast zbierok spôsoboval neprehľadnosť, preto vznikala potreba ich usporiadania a zriadenia archívu ako samostatného pracoviska.

Od roku 1954, po prijatí prvého zákona o MS, archív pôsobil už ako samostatné pracovisko...

Štatút z roku 1955 definoval archív ako Ústredný literárny archív MS. Matičné zbierky sa rozrástli natoľko, že sa uskutočnila výstavba v poradí už tretej matičnej budovy s modernými depotmi – súčasné sídlo Slovenskej národnej knižnice. Negatívnym zásahom do Matice bolo prijatie tzv. knižničného zákona roku 2000, ktorým sa Matica rozdelila na dve samostatné inštitúcie – Maticu slovenskú a Slovenskú národnú knižnicu. Zmena zasiahla aj archív, ktorý sa rozdelil na dve časti – Archív Matice slovenskej a Literárny archív SNK. Archív MS vznikol z pracoviska, ktoré zhromažďovalo úradné dokumenty MS, no tie tvoria len torzo pôvodných matičných fondov a zbierok. Matica tak opätovne prišla o zbierky získavané od roku 1863, ale aj o mnoho iného. Dokonca nemáme ani osobné fondy takých matičiarov ako boli Štefan Moyses, Jozef Škultéty, Martin Kukučín, Štefan Krčméry a desiatky ďalších, a to aj napriek tomu, že boli výlučne venované Matici alebo Maticou zakúpené.

Aké konkrétne archívne fondy a zbierky môžeme nájsť v matičnom archíve?

Matičný archív eviduje 72 archívnych súborov. Archívne dokumenty sú uložené v približne 8 500 archívnych škatuliach. Základom archívu sú úradné dokumenty z činnosti Matice ako inštitúcie, a to od roku 1863 až podnes. Z týchto matičných fondov vyčlenili v minulosti niekoľko zbierok.Veď len Zbierka korešpondencie z rokov 1919 - 1954 dokladá, že Matica bola v kontakte s 2460 osobnosťami a s 1212 inštitúciami z celého sveta. Fotoarchív ponúka vyše 8 tisíc fotografií s matičnou tematikou. Uchovávame aj archívne dokumenty z Ústredia slovenských ochotníckych divadiel, Slovenskej ligy na Slovensku, Slovenskej národnej knižnice, Slovenskej bibliografickej spoločnosti, Kníhtlačiarskeho účastinárskeho spolku i ďalších subjektov. V ostatných rokoch sme akvizičnou činnosťou získali viacero prírastkov osobných pozostalostí. Pre Maticu zvlášť mimoriadnym prírastkom bolo získanie osobnej pozostalosti jej správcu Jozefa Cígera Hronského, privezenej z ďalekej Argentíny. O regionálnom pôsobení matičiarov uchovávame dokumenty k vyše tisícke matičných miestnych odborov.

Archív MS má vo fondoch iste mnoho jedinečností. Ktoré považujete za najcennejšie?

Každý dokument v archíve je svojim spôsobom ojedinelý a vyžaduje si pozornosť archivára. Našim naj archívnym klenotom a jedinou národnou kultúrnou pamiatkou matičného archívu, sú Stanovy Matice slovenskej z 5. februára 1862. Tie majú dve časti – text spolkových stanov a zdobený obal. Vzácne a umelecky prevedené ochranné puzdro vyšila ručne manželka Jána Francisciho Amália na návrh maliara Jozefa Božetecha Klemensa.

Po znovuotvorení Matice slovenskej roku 1919 sa rozhodlo aj o výstavbe druhej matičnej budovy. Čo na tento krok podnietilo vedúcich predstaviteľov Matice?

V roku 1919 sa Matici síce vrátila jej pôvodná sídelná budova, no sídlili v nej štátne úrady a kapacitne už novým plánom nepostačovala. Už v auguste 1919 vznikla myšlienka na odpredaj budovy štátu a postavenie novej. Vyjednávanie predstaviteľov Matice so štátom v rokoch 1923 - 1924 vyústilo do predaja prvej matičnej budovy štátu za 2 milióny Kč. Víťazom architektonickej súťaže sa stal miestny staviteľ Ján Palkovič. Nasledovalo položenie základného kameňa v auguste 1924 a výstavba objektu od jesene 1924 do februára 1926. Správa MS prevzala dokončenú novostavbu od staviteľa Stanislava Zachara z Vrútok 1. marca 1926. Slávnostné otvorenie nového matičného sídla sa uskutočnilo 29. augusta 1926. Bohatá účasť reprezentantov štátu, spolkov, cirkví, vzácnych hostí a početnej verejnosti vyzdvihla význam tejto udalosti. Prítomný tu bol aj prezident ČSR a protektor MS Tomáš Garrigue Masaryk.

Rok 2019 je rokom storočnice Matice slovenskej, no pred sto rokmi začali vznikať aj prvé miestne odbory MS. Archív MS zastrešuje zriadenie knižnej edície Dejiny miestnych odborov Matice slovenskej. Čo je jej cieľom?

Po obnovení činnosti Matice sa členské hnutie začalo organizovať v matičných miestnych odboroch. Do konca roka 1919 sa v priebehu dvoch mesiacov ustanovili prvé z nich. Historicky prvý miestny odbor vznikol 2. novembra 1919 v sídle Matice slovenskej v Turčianskom Svätom Martine. Po ňom nasledovali Liptovský Svätý Mikuláš, Ružomberok, Košice... Problematika, pôsobenie a aktivity miestnych odborov v regiónoch nie sú podnes odborne spracované a nie je zhodnotený ani ich historický význam. Cieľom projektu je preto ich systematické vedecké spracovanie.

Zhováral sa: Matej Mindár

SVETOVÝ DEŇ POÉZIE V PREŠOVE

ZO ZÁKLADNOU ŠKOLOU NA MÁJOVOM NÁMESTÍ

Prvý jarný deň 20. marca 2019 sa Dom Matice slovenskej v Prešove a Základná škola na Májovom námestí v Prešove rozhodli usporiadať prednášku pri príležitosti dňa významného pre svetovú poéziu, keďže UNESCO vyhlásilo práve 21. marec za Svetový deň poézie.

Tento krásny sviatok poézie bol v našom prípade spojený s priblížením slovenskej poézie žiakom, počnúc slovesnými prejavmi ľudovej slovesnosti, poéziou z obdobia štúrovcov a realizmu až po súčasnú modernú poéziu pre deti, ktorá je spätá s menami Ľubomíra Feldeka, Miroslava Válka, Milana Rúfusa a ďalších. Naše pozvanie na interaktívnu prednášku prijala PaedDr. Martina Petríková, PhD., z Prešovskej univerzity, z Katedry slovenskej literatúry a literárnej vedy Inštitútu slovakistiky

a mediálnych štúdií na Filozofickej fakulte. Martina Petríková prednášku spojila s rozhovorom, ktorý viedla so žiakmi školy, o poézii pre deti, ktoré práve túto časť literatúry poznajú z hodín literárnej výchovy a je im blízka. Veľmi nás potešilo, že žiaci boli naozaj aktívni a bolo vidieť, že ich literatúra i poézia baví a venujú jej aj svoj voľný čas. Doktorka Martina Petríková im veľmi pútavo i zrozumiteľne vysvetlila, ako vzniká rytmus, ako ho vnímame už v najmladšom veku, keď predriekame riekanky, ako sa z literárnohistorického hľadiska menila poézia pre deti, či ako sa začleňovala do celonárodného kontextu, ba venovala sa aj súčasnej poézii pre deti a jej autorom. Žiaci spolu s ňou interpretovali aj básnické diela, pátrali po ich význame pre seba ako recipientov.

Žiaci počas prednášky recitovali vybrané básnické texty od jednotlivých autorov, čo bolo príjemným oživením prednášky spojenej s besedou.

Pred záverom literárneho podujatia mali ešte žiaci školy možnosť vytvoriť báseň na ľubovoľnú tému, ale sprostredkovanými postupmi modernej poézie. Musíme uznať, že napriek krátkosti času boli básne nesmierne zaujímavé a mnohé naznačovali aj smerovanie k umelecky hodnotnému textu, čo nás utvrdilo v presvedčení, že sa nemusíme báť o nedostatok budúcich „adeptov" súčasnej slovenskej poézie.

V závere riaditeľka Domu MS v Prešove Mgr. Sláva Jurková srdečne poďakovala učiteľkám prešovskej školy za skvelú prípravu žiakov, za útulné priestory knižnice i ochotu spolupracovať na takýchto a podobných podujatiach, pretože sú prínosom nielen pre žiakov. V krátkosti priblížila aj význam a cieľ Svetového dňa poézie pre slovenskú literatúru a pripomenula už jej dvadsiaty ročník. Informovala aj o tom, že sa prednášky, besedy či iné podujatia organizované pri príležitosti tohto dňa konali pod kuratelou Matice slovenskej aj v iných slovenských mestách či obciach – v DMS Nitra, Spišská Nová Ves, Rožňava, OP Stropkov.

Veľké poďakovanie v závere podujatia patrilo doktorke Martine Petríkovej, ktorá svojou prednáškou zaujala deti, a dohodli sme sa aj na ďalšej spolupráci a realizácii podobných projektov a najmä na podpore slovenskej literatúry. Pred ukončením stretnutia o poézii pre deti žiaci zo školského časopisu poprosili doktorku Martinu Petríkovú o krátky rozhovor a pýtali sa na jej obľúbené diela, básnikov či na prvé knihy, ktoré mala v rukách ako dieťa. Musím povedať, že sme spoznali žiakov, ktorým je poézia blízka, ktorí majú talent, takže aj v budúcom roku sa budeme tešiť na stretnutie s nimi. *Mgr. Slávka Jurková*

PaedDr. Martina Petríková, PhD. PU

FAŠIANGY V ŽARNOVICI

TRADÍCIA NEBOLA PORUŠENÁ ANI TENTO ROK

Žarnovickí matičiari tradíciu neporušili ani tento rok. Na posledný deň pred Popolcovou stredou, teda na utorok 5. marca, zorganizovali fašiangový sprievod v maskách. Tentoraz prialo príjemné jarné počasie, a tak sa predpokladala početná účasť. Menšie skupinky účastníkov, z toho aj niekoľko mamičiek s deťmi, sa stretli pred kultúrnym domom. Presne o 15. hodine živá hudba pod vedením Jaroslava Repiského zo

Župkova zahrala úvodnú fašiangovú pesničku a „nástupom" Prameňáčok prezlečených za kuchárky aj s originálnym kotlíkom, bol vlastne sprievod kompletný.

Z oficiálnych organizácií sa, okrem matičiarov zúčastnili len členovia n. o. Stefani. Po privítaní tajomníkom Miestneho odboru Matice slovenskej Ing. Jozefom Pieckom „vyrazili" na plánovanú trasu. Rovnako ako v predchádzajúcich rokoch hudobníkov viezol voz, aby sa im lepšie hralo i spievalo. Počas sprievodu ho však využili aj deti s mamičkami. Trasa bola oproti minulým rokom asi o tretinu kratšia, čím organizátori vyšli v ústrety pripomienkam, že najmä pre deti bola dlhá. Maskovaní, no vo väčšej časti „nemaskovaní" fašiangovníci sa premiestnili popri Kľakovskom potoku a časti Ulici slobody ďalej.

Trasa viedla popri hasičskej zbrojnici na Ul. Fr. Kráľa, kde bola ďalšia zastávka pri novej bytovke oproti cintorínu. Fašiangovníci potom pokračovali po Kľakovskej ulici na Ul. Fr. Kráľa popri verejnom detskom ihrisku, „kotolni" na Mierovú ulicu. Tu „kuchárky" dostali do kotlíka tekuté pohostenie. Asi po hodine sa približne šesťdesiatka fašiangovníkov „dostala" späť pred kultúrny dom.

V spoločenskej sále kultúrneho domu ešte nasledovalo ocenenie naj-masiek.

I napriek tomu, že účasť bola menšia ako organizátori očakávali, podujatie splnilo svoj cieľ. MO MS mieni v tejto peknej tradícii pokračovať, veď si ju treba skutočne udržať nielen v dedinách. No a najbližšia Popolcová streda bude 26. februára 2020 a termín budúcoročného fašiangu v Žarnovici je 25. február 2020. *Ing. Jozef Piecka*

BESEDA V BRATISLAVE

S BUDÚCIMI PRÁVNIKMI

Právnické povolanie je aj v súčasnosti stále vyhľadávaným študijným odborom pre stredoškolákov. Štúdium práva však ukrýva rôzne zákutia a prináša zaujímavé pozitívne, ale aj zložitejšie situácie. Práve o nich, ako aj o svojom životnom pôsobení ako právnika a advokáta, tvorcu o. i. Zákona o federácii z roku 1968, Ústavy SR z roku 1992, ale ajako poradcu najvyšších ústavných činiteľov a vysokoškolského profesora prišiel do priestorov Matice slovenskej v Bratislave (3. 4. 2019) porozprávať prof. Jaroslav Chovanec.

Hlavnou témou besedy bol historický vývoj štátoprávneho postavenia Slovenska, ktoré študenti môžu sčasti poznať z hodín dejepisu, vďaka čomu sa mnohí prihlásili s otázkami, na ktoré dostali kvalifikovanú odpoveď. Beseda sa týkala aj ústavného práva a jeho dôležitosti v rámci právneho štátu ale v neposlednom rade tiež profesijného postavenia právnika, advokáta a profesionálneho vedeckého pracovníka. Na besede sa zúčastnilo vyše 20 študentov z Bratislavy, Banskej Bystrice a Košíc.

Prof. Chovanec v rámci neformálnej debaty spomenul aj niektoré zaujímavosti zo svojho profesijného života a študenti si teda odniesli nielen teoretické, ale aj praktické informácie a vedomosti. Každý študent zároveň získal knihu venovanú prof. Chovancom.

HRDINA MALEJ VOJNY ŠTEFAN DEVAN

ODHALENIE PAMÄTNEJ TABULE

Matica slovenská a obec Smolenice spoločne odhalili 6. apríla 2019 pamätnú tabuľu hrdinovi Malej vojny Štefanovi Devanovi. Súčasťou spomienkovej slávnosti v Smoleniciach bola aj svätá omša, prednáška a dramatická scénka Divadelného odboru MS a mladých matičiarov.

Odhalenie pamätnej tabule pilotovi slovenského letectva Štefanovi Devanovi uzatvorilo sériu matičných podujatí k 80. výročiu Malej vojny. „Ak nám niekto tvrdí, že Slováci nemajú osobnosti a hrdinov, ktorí sa vedeli obetovať za slovenskú vlasť, tak Štefan Devan vyvracia túto mylnú domnienku, lebo je to skutočný hrdina. Škoda, že mnohým Slovákom, ktorí padli na bojisku južného a východného Slovenska v rokoch 1938 a 1939, odhaľujeme pamätné tabule až niekoľko desaťročí po ich smrti. Nech je to pre nás silné memento aj do budúcnosti," uviedol predseda Matice slovenskej Marián Gešper.

Slovenský desiatnik letectva a stíhací pilot Štefan Devan bránil Slovensko v marci 1939, keď došlo k vyvrcholeniu Malej vojny horthyovského Maďarska proti Slovensku 1938 a 1939. Jeho stíhacie lietadlo Avia B-534 bolo zasiahnuté protilietadlovou paľbou počas odvážnych, ale aj riskantných leteckých náletov slovenských lietadiel na postupujúce maďarské kolóny, no napriek tomu dokázal pristáť. Zomrel na následky vykrvácania. „Štefan Devan sa narodil roku 1914 a v tomto roku aj náš ďalší známy rodák Štefan Banič získal patent na padák, čiže letectvo má asi takú tradíciu v Smoleniciach," povedal starosta Smoleníc Anton Chrvala.

V Dome kultúry v Smoleniciach sa konala aj prednáška o Malej vojne v podaní vedeckého tajomníka MS Pavla Mičianika. Udalosti ozbrojeného konfliktu divadelne predstavili mladí matičiari. Na podujatí sa zúčastnili aj členovia Klubu vojenskej histórie Trnavská posádka.

PAMÄTNÁ TABUĽA V KOMÁRANOCH

PRIPOMÍNA ROĽNÍCKE POVSTANIE

Obec Komárany patrí medzi staré slovenské obce na Hornom Zemplíne. V poslednom období došlo k posilneniu Miestneho odboru Matice slovenskej v Komáranoch, kde rady mladých matičiarov rozšírili noví členovia folklórnej skupiny Lipka a miestnemu odboru sa dostalo zásadnej podpory zo strany Obecného úradu Komárany a starostky obce Jany Královej.

Pred rokom sa na tradičnom podujatí *Stavanie mája v Komáranoch* zúčastnil predseda MS Marián Gešper, ktorý spolu so starostkou obce sľúbil, že odhalia v obci pamätnú tabuľu dejinnej udalosti, ktorá nielen zasiahla obec, ale na ktorej sa Komáranci aj aktívne zúčastnili, a to na Východoslovenskom roľníckom povstaní 1831. Pomyselne do roka a do dňa 30. apríla 2019 obec Komárany a Miestny odbor MS v Komáranoch za pomoci predsedu MS odhalili pamätník venovaný účasti občanov v roľníckom povstaní roku 1831.

Za spolupráce starostky obce Komárany Jany Kráľovej a predsedu Okresnej rady MS Vranov nad Topľou Martina Hajníka sa v poobedných hodinách uskutočnilo slávnostné podujatie s pútavým kultúrnym programom.

MALÍ RAPKÁČI Z LIČARTOVIEC

RAPKANÍM OZNAMUJÚ NÁDEJ

Už 26-krát v čase Veľkého týždňa od Zeleného štvrtka po Vzkriesenie na Bielu sobotu rapkajú chlapci, ale aj dievčatá v čase, keď zvony odletia do Ríma: o 5., 12. a 18. hodine. Ako kedysi ich otcovia, starí otcovia, pradedovia... Po tej istej trase – od Kostola sv. Martina ku starej škole, hlavnou ulicou na cintorín, kde sa pomodlia a rapkaním symbolicky oznamujú zosnulým nádej, že Kristus aj nás vzkriesi. Potom pokračujú v rapkaní novými ulicami. Celý tento proces trvá hodinu ráno, hodinu na obed a hodinu večer. V tomto roku sa do rapkania zapojilo 22 rapkáčov. V sobotu zvyknú byť už pripravené veľkonočné balíčky pre rapkáčov. A boli aj bohaté. Sponzorsky prispela Matica slovenská a obecný úrad. Balíčky pripravila členka výboru Gabika Dudášová, ktorá ich aj odovzdala. Všetci sa už teraz tešia na stretnutie o rok pri rapkaní.

Mária Murdziková

MATIČIARI A SENIORI ZO SUČIAN

NAVŠTIVILI BRADLO A DEVÍN

Zo Sučian o 6. h ráno, v Košariskách o 8.45 h. V múzeu M. R. Štefánika Sučanci napäto počúvali a obdivovali profesionálny a zápalistý komentár (o živote a práci, vzrastom malého, ale činnosťou veľkého rodáka z Košarísk) kustóda múzea pána Mariána IMRIŠKA. Vystavené exponáty majú tiež slušnú výpovednú hodnotu o všestrannom talente filozofa, astronóma, letca, vojaka, diplomata a politika Milana Rastislava ŠTEFÁNIKA, o významnej osobnosti slovenského národa, ktorý sa zaslúžil o vznik spoločného štátu Čechov a Slovákov. Okrem piesní *Slovensko moje*... a *Kto za pravdu horí*... si zanôtili aj pieseň, ktorej slová zložil Štefan Krčméry.

Pani Zuzana Slavena Matei poskytla kolektívu matičiarov a seniorov zaujímavý výklad o dávnej aj bližšej histórii hradu DEVÍN, ktorí navštívili zámerne 24. apríla, t. j. v deň, keď prvý raz pred 183 rokmi toto miesto navštívili ŠTÚROVCI. Práve táto udalosť im pripomenula, aby sme sa vybrali pokloniť účastníkom historickej udalosti, ktorá predchádzala vlne „zjednocovacieho hnutia, slovenskej štátnosti a svojbytnosti“. Veľkú radosť im urobilo stretnutie s matičiarmi z Nitry, o ktorých sa dozvedeli, že toto miesto navštevujú každoročne. O dva roky, sa na 185. výročie môžu stretnúť znovu.

Ján Šteuček

JÁN HOLLÝ ŽIJE V NÁS

170. VÝROČIE ÚMRTIA

Dňa 14. apríla 2019 uplynulo 170 rokov od smrti katolíckeho kňaza Jána Hollého, jedného z našich najvýznamnejších básnikov a obetavých národovcov. Pri tejto príležitosti bola pri pomníku Jána Hollého na Rudnayovom námestí v Bratislave spomienka na tohto barda slovenského národa Program pripravilo DEDIČSTVO OTCOV, o. z., v spolupráci s Miestnym odborom Matice slovenskej Bratislava-Staré Mesto.

I napriek dvom storočiam, ktoré nás delia od jeho života, jeho pôsobenie a tvorba sú stále súčasťou nášho národného a kultúrneho jestvovania. Bol to on, kto Bernolákovou slovenčinou vyspieval dušu nášho ľudu i ospieval krásu našej vlasti. Vo svojich eposoch čerpal

z bohatej histórie nášho národa, približoval jeho dávnu slávu i výnimočné osobnosti, ktoré stáli pri jeho duchovnom zrode.

Po hlahole zvonov spomienku uviedol modlitbou Otče náš vdp. Peter Slepčan z Katedrály sv. Martina z Tours.

Majster Štefan Bučko úryvkom z eposu Cyrilometodiáda priblížil nielen majstrovské umenie slova nášho slovenského Homéra, ale i osobnosti našich svätých solúnskych bratov.

Slávnostnú reč doc. Pavla Pareničku Ján Hollý – pevec vekov dávnych prečítal Tomáš Macák z Dedičstva otcov.

Pavol Parenička z Matice slovenskej vyzdvihol genialitu slova i myšlienky Jána Hollého, jeho vzdelanosť, múdrosť, pracovitosť, ale i precíznosť pri prekladoch náročných textov antickej poézie. Hollého básnický génius voviedol bernolákovčinu medzi jazyky krásnej literatúry a jeho dielo sa stalo prameňom inšpirácie pre nasledujúcu generáciu štúrovcov, ktorí mali Hollého v hlbokej úcte. Potom predniesla Daniela Suchá z Dedičstva otcov pozdravenie a krátku úvahu prof. Evy Fordinálovej *Ján Hollý žije v nás*. Vyzdvihla majestátnosť Hollého diela a aktuálnosť jeho ideí aj v súčasnosti.

Nakoniec Majster Bučko predniesol báseň Teodora Križku: Ján Hollý – k 170. výročiu úmrtia.

Slávnostnú atmosféru umocnil hrou na fujare Štefan Suchý. Účastníci na záver položili k pamätníku Jána Hollého vence vďaky a pietnu spomienku ukončili hymnickou piesňou *Kto za pravdu horí.*

SPOMIENKOVÉ PODUJATIE

NA JANKA JESENSKÉHO

Stredu 10. apríla 2019 sa uskutočnilo spomienkové podujatie venované významnej slovenskej osobnosti, v minulosti úzko spätej s mestom Rimavská Sobota, básnikovi, prozaikovi, prekladateľovi a advokátovi Jankovi Jesenskému. Podujatie sa uskutočnilo v Dome kultúry v Rimavskej Sobote v podobe literárno-hudobného pásma v podaní rimavskosobotských študentov stredných škôl, prednášky doc. Júliusa Lomenčíka z Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici a divadelným predstavením DS DIVOSUD. Podujatie pokračovalo s láskavým dovolením predsedu Okresného súdu v átriu historickej budovy Okresného súdu v Rimavskej Sobote pri soche Janka Jesenského a ukončené bolo v Knižnici Mateja Hrebendu vernisážou výstavy spisovateľových diel. Na podujatí sa zúčastnilo 250 študentov a učiteľov stredných škôl a gymnázií z Rimavskej Soboty, Hnúšte a Tisovca, ako aj poslanci NR za SNS, primátor mesta Rimavská Sobota a široká verejnosť. Organizátori podujatia vyslovujú poďakovanie všetkým účinkujúcim, sponzorom a vedeniu Matice slovenskej za finančnú podporu na spomienkové podujatie.

HUDOBNO-POETICKÝ PODVEČER

VENOVANÝ KRAJANOM V MAĎARSKU

„Blúdim v húštine osudu
chodníkmi našich predkov,
pátram po koreňoch,
z ktorých vyrástlo
a rozšírilo sa po svete
tisíce výhonkov...“

Tak znejú slová Jozefa Baďuru v básni Najdrahšie semienka. A práve tie sa stali mottom aj pre Spolok Slovákov z Maďarska na Slovensku pri príprave hudobno-poetického podvečera v priestoroch Domu Matice slovenskej v Galante, venovaného literárnej tvorbe našich krajanov – Slovákov z partnerského mesta Tótkomlos/ /Slovenský Komlóš, ale aj ďalších Slovákov v Maďarsku bez ohľadu na to, či žijú alebo v minulosti žili na Dolnej zemi alebo inde, pretože sú všetci naši. Slováci v Maďarsku sú známi svojou rozmanitou publikačnou činnosťou, slovenským písomníctvom, ktoré má dlhoročnú tradíciu a jeho začiatky spadajú v podstate do obdobia znovuosídlenia Dolnej zeme slovenským živlom.

V rámci dlhoročnej a úspešnej spolupráce medzi mestami Galanta a Slovenský Komlóš sme popri množstve kultúrno-spoločenských a športových aktivít na širokej občianskej úrovni siahli k tvorbe komlóšskych literárnych tvorcov, predovšetkým Juraja Antala-Dolnozemského, Pavla Sámuela, Michala Škrabáka, Ondreja Kulíka, Michala Vargu, Michala Divičana a na Slovensku žijúceho Michala Hronca, ktorý sa svojou tvorbou predstavil aj osobne. Okrem tvorby spomínaných autorov znela v podaní študentov Gymnázia Janka Matúšku z Galanty (Veroniky Klempovej, Loty Barcziovej a Adriána Turičíka) úryvky z tvorby básnikov zo Sarvaša, Békešskej Čaby, Pitvaroša, Čanádalbertu, ale aj Alexandra Kormoša, Gregora Papučeka a Imricha Fuhla z Mlynkov (z Piliša), ľudová poézia, v mnohých prípadoch podobajúca sa poľným kvetom, voľne rastúcim na medziach či úvratiach, ktorú nikto umelo nepestoval, a predsa rástla a dodnes rastie. Je často skromná, jednoduchá, no zato príťažlivá, hovoriaca o láske, ale aj ťažkom živote a ľudskom utrpení.

Prednes básnickej tvorby bol obohatený účinkovaním folklórneho súboru Nezábudka a hudobnými predelmi študentov Základnej umeleckej školy Jozefa Haydna v Galante.

V programe účinkoval učiteľ Matej Skalnický a speváci Viktória Kilacsková, Viktória Mikovičová a Miroslav Danišovič. Milým slovom sa prihovorila aj Sofia Müllerová.

Na podujatí sa zúčastnil aj primátor mesta Galanta Peter Paška a poslanec mestského zastupiteľstva a riaditeľ Gymnázia Janka Matúšku Peter Černý i široká verejnosť z mesta a okolia.

Organizátori vyjadrujú mestu Galanta vďaku za finančnú podporu podujatia.

Dr. Anna Piláriková

V BITKE PRI TURČEKU BOJOVALI

SLOVENSKÍ DOBROVOĽNÍCI

Revolúcia v rokoch 1848 –1849 bola prvou, v ktorej slováci vystúpili v dobrovoľníckom vojsku. Slovenskí dobrovoľníci sa s pevnou vôľou, nadšením a zápalom zapojili do bojov, aby vydobyli národu to, čo sa im v minulosti nepodarilo. Počas revolučných meruôsmych rokov sa pri Turčeku v noci zo 17. na 18. januára 1849 odohral boj, ktorý každá strana opisovala inak. Väčšina autorov sa však zhoduje v tom, že išlo o prieskumnú akciu jedného práporu cisárskej armády.

V Mošovciach vyčkával cisársky generál Götz spolu so slovenskými dobrovoľníkmi, ktorý sa rozhodol, že uskutoční útok na maďarské vojsko Arthura Görgeyho. Dňa 16. 1. 1849 vyslal jeden oddiel vedený majorom Lewartovským do Kremnického priesmyku, ktorý delí od hornoturčianskej roviny kremnickobanská výšina a priesmyk je obklopený jedľovými lesmi. Tento oddiel sa v priesmyku dostal do kontaktu s predsunutými strážami maďarskej armády, z čoho vznikla potýčka, do ktorej sa postupne zapojili sily niekoľkých plukov a slovenských dobrovoľníkov.

Tirolskí jágri z maďarskej armády zaútočili z východného okraja priesmyku a ostreľovali cisárske vojsko. Po nevydarenom útoku sa musela druhá časť vojakov, vedená Karolom Kremnitzerom, stiahnuť pred presilou. Keďže maďarský „Alexander pluk“ a cisárske pluky „Wasa“ a „Deutschmeister“ mali rovnaké vystrojenie s bielym remeňom, vojaci sa v boji zmiešali a strieľali na vlastných vojakov. Cisárska armáda bola v prevahe, a preto bola nútená maďarská armáda ustúpiť. Po bitke pri Turčeku vojsko ustupovalo cez Zvolenskú dolinu a cez tunel na hlavnom hrebeni Flochovského chrbta (potom ho nazvali Görgeyho tunel), a prešli až do Banskej Bystrice.

Po bitke ostalo na obidvoch stranách veľké množstvo padlých a zranených. Cisárske vojsko malo 20 padlých a 35 zranených, maďarská strana 54 padlých a 60 zranených. Obe vojská opustili Turček a v dňoch 18. až 23. januára bol skutočne slobodný, nachádzajúci sa na území nikoho.

Na pamiatku tejto bitky bol pri Turčeku,na ľavej strane cesty z Turčeka do Kremnice postavený asi 6 metrový kamenný obelisk. Na obelisku je umiestnený nápis: „Dňa 17. januára 1849 bol boj v okolí tohto pamätníka, v ktorom mali účasť slovenskí dobrovoľníci čestne bojujúci za práva svojho národa.“

OBNOVENIE MO MS

VO VEĽKOM ŠARIŠI

Dňa 15. 4. 2019 prijal primátor mesta Veľký Šariš JUDr. Viliam Kall delegáciu Matice slovenskej na čele s predsedom MS JUDr. Mariánom Gešperom, riaditeľkou DMS Prešov Mgr. Slávou Jurkovou i predsedom MO MS Veľký Šariš Štefanom Sárossym a s jeho členom. Stretnutie bolo príjemným obhliadnutím sa za aktívnou a činorodou prácou miestnych matičiarov, ktorých predsedom bol Štefan Sárossy a dodnes sa má čím pýšiť v tomto krásnom historickom meste. Miestny odbor MS vo Veľkom Šariši odhalil v minulosti šesť pamätných tabúľ a prispel aj k obnove hradu, ktorý je významnou pamiatkou na predkov. Rozpráva predsedu MS s primátorom mesta bola zameraná najmä na obnovenie a doplnenie členov v Miestnom odbore a pomoc zo strany mesta. Pán primátor prisľúbil na tomto obnovení spolupracovať, pretože je naozaj už aj pre mladých ľudí zaujímavý a našťastie sa vracajú k tradíciám, zvykom i našim koreňom, preto by členstvo v Matici slovenskej mohlo mnohým mladým v ich rozvoji aj pomôcť. Spoločne sa na tejto myšlienke zhodli všetci zúčastnení a od pána primátora dostali aj krásny časopis Na dedine, ktorý založili miestni mladí ľudia. Potešenie na oboch stranách bolo zrejmé a všetci si popriali, aby sa podarilo Miestny odbor MS vo Veľkom Šariši opäť zapojiť do aktívnej činnosti MS.

Mgr. Slávka Jurková

MEMORANDUM O SPOLUPRÁCI

PODPÍSANÉ MEDZI GYMNÁZIOM V TURČIANSKÝCH TEPLICIACH A MATICOU SLOVENSKOU

Milan Rastislav Štefánik bol bezpochyby jednou z najvýznamnejších postáv moderných dejín nášho národa. Počas hodín dejepisu a slovenčiny sa o ňom žiaci dozvedia mnoho, ale nie všetko. Nie všetko totiž stihnú pedagógovia so žiakmi, resp. študentmi prebrať. Niektoré neznáme časti jeho, nanešťastie, krátkeho, ale zaujímavého a inšpiratívneho života porozprával študentom Gymnázia Mikuláša Galandu v Turčianskych Tepliciach predseda Matice slovenskej Marián Gešper. Práve aj vďaka intervencii Matice slovenskej sa podarilo toto gymnázium minulý rok zachrániť. Rovnako bolo medzi Maticou slovenskou a Gymnáziom Mikuláša Galandu slávnostne podpísané memorandum o spolupráci.

Štvrtok, 4. 4. 2019 sa uskutočnila prednáška zameraná hlavne na osobu Milana Rastislava Štefánika. Za prítomnosti tajomníka MS Viliama Komoru, riaditeľa Gymnázia Mikuláša Galandu Igora Arvensisa a zástupkyne riaditeľa Zdenky Mračkovej si študenti vypočuli známe

aj neznáme fakty zo života nášho velikána. Veľkým pozitívom prednášky bolo, že študenti na mnohé otázky pohotovo a správne reagovali. Práve takéto formovanie budúcich osobností je najlepšou cestou na zabezpečenie fungovania nielen Matice slovenskej, ale najmä slovenskej vlasteneckej spoločnosti. Študenti si vypočuli nielen informácie o M. R. Štefánikovi, ale aj udalostiach, ktoré predchádzali začiatok prvej svetovej vojny ale aj dôsledky tohto konfliktu. Neskôr sa už v neformálnej časti diskutovalo o vývoji našej štátnej vlajky a prítomnosti našich štátnych symbolov na vlajkách Uhorska, Rakúsko-Uhorska a Česko-Slovenska vo všetkých jeho formách. Tí najaktívnejší si odniesli knižné dary a odmenou im je aj fakt, že sú na najlepšej ceste byť elitami nášho národa. Aj keď sa možno zdá, že rozprávanie o M. R. Štefánikovi je už akosi „otrepané", opak je pravdou. Príbeh vzrastom malého chlapca z Kopaníc, ktorý to dotiahol až na generála francúzskej armády a zakladateľa štátu, je tou správnou motiváciou pre dospievajúcu mládež.

Peter Schvantner

MATICA SLOVENSKÁ A OZBROJENÉ SILY SR

SI UCTILI M. R. ŠTEFÁNIKA V KOMÁRNE

Obyvatelia Komárna si vo štvrtok pripomenuli 100. výročie úmrtia generála Milana Rastislava Štefánika. Položenie vencov k soche Štefánika sprevádzalo vystúpenie ľudovej hudby Slovenských rebelov, súboru, ktorý má generála Štefánika vo svojich vzoroch ako jedného z rebelov slovenských dejín. Podujatie zorganizovali Dom Matice slovenskej a Miestny odbor Matice slovenskej v Komárne v spolupráci s Generálnym štábom Ozbrojených síl SR.

„Milan Rastislav Štefánik podľa zápisu z archívu v Lučenci spomínal Komárno na Parížskej mierovej konferencii koncom apríla 1919, keď vyjednával demarkačnú líniu," priblížil spojitosť Štefánika s Komárnom riaditeľ Domu Matice slovenskej v Komárne Jozef Černek.

Pamätník Milana Rastislava Štefánika v Komárne je dielom umelcov Otakara Španiela a Dušana Samuela Jurkoviča. Pôvodne bol odhalený 12. mája 1930 vo Vojenskom parku v Komárne. Financovaný bol zo zbierok vojakov.

Pamätník v októbri 1938 z dôvodu okupácie mesta odsunuli do Banskej Bystrice, odkiaľ sa vrátil na námestie pred Mestský úrad v Komárne roku 1946. O šesť rokov neskôr bol opäť demontovaný a až do roku 1968 odložený v kazematoch pevnosti v Komárne. V máji 1968 bol umiestnený do parku – Leninových sadov v Komárne, kde vydržal ďalších šesť rokov. Roku 1974 bol pamätník opäť demontovaný a uložený do depozitu Podunajského múzea. V roku 1990 sa štvrtýkrát sťahoval, tentoraz bol odhalený pred Domom Matice slovenskej. Pôvodné Námestie SNP bolo premenované na Námestie M. R. Štefánika.

Slávnostný príhovor predniesol generálmajor Jindřich Joch, veliteľ pozemných síl Ozbrojených síl SR. Na akcii sa okrem predstaviteľov Matice slovenskej a predstaviteľov mesta zúčastnil aj generálporučík Vojtek za klub generálov Slovenska.

Jozef Černek

BUSTA ĽUDOVÍTA ŠTÚRA

SLÁVNOSTNE ODHALENÁ V ŠTÚROVE

Bustu Ľudovíta Štúra od sochára Martina Palu nedeľu 12. mája odhalili matičiari na slávnostnom podujatí v Štúrove. Na nábrežie Dunaja na Námestí slobody prišlo podporiť nový štátny pamätník viac ako 500 ľudí,vrátane Slovákov zo zahraničia. Podujatie sa uskutočnilo pod záštitou predsedu vlády SR Petra Pellegriniho a starostky obce Uhrovec Zuzany Máčekovej.

„Pamätník Ľudovíta Štúra v Štúrove je najväčším pamätníkom, ktorý Matica slovenská postavila slovenskej osobnosti. Sme radi, že na jeho vybudovanie prispel aj Úrad vlády SR ,a sme vďační všetkým matičiarom, Slovákom, ale aj tým Maďarom, ktorí priložili ruku k dielu na jeho realizáciu," povedal prvý podpredseda MS Marek Hanuska, ktorý odhalil pamätník s predsedom Miestneho odboru MS Jánom Janokom a zástupcom starostky Uhrovca Dušanom Čabrákom.

V reakcii na vandalov, ktorí popísali matičnú budovu v Štúrove nápisom This is Párkány (Toto je Parkan), uviedol, že „skutočnými nepriateľmi Ľudovíta Štúra neboli a nie sú Maďari. Jeho nepriateľmi a nepriateľmi celých národov sú len hlúpi ľudia." Matičiari sypali prste zeme z 27 etnoregiónov Slovenska. Ľudovít Štúr tak symbolicky zjednotil Slovákov zo všetkých ôsmich samosprávnych krajov Slovenska – od Záhoria cez Dolné Ponitrie, Horehronie až po Zemplín.

„Ľudovít Štúr nemal doteraz v Štúrove žiadny svoj pamätník, hoci toto mesto nesie jeho meno už 71 rokov. Matica slovenská tento paradox odhalením jeho busty odstránila. Vážime si a ďakujeme aj štúrovskej samospráve napriek niektorým výhradám, že nakoniec povoľovacie konania prebehli úspešne a pamätník je tu, kde aj má byť – na dôstojnom mieste," vyjadril sa správca MS Maroš Smolec.

Busta Ľudovíta Štúra v Štúrove sa stala 15. jeho bustou, sochou alebo súsoším na Slovensku. Podujatie bolo sprevádzané kultúrnym programom folklórnych a speváckych skupín, vystúpili divadelníci z Mladej Matice a Divadelného odboru MS a v závere dav vytvoril sprievod z nábrežia Dunaja do stredu Námestia slobody.

PRIADKY TICHEJ RADOSTI

V PODTATRANSKEJ KNIŽNICI

Dňa 11. apríla 2019 sa v Podtatranskej knižnici v Poprade uskutočnila vernisáž výstavy *Práca rúk troch generácií*, ktorú usporiadala Zuzana Jančíková s dcérou Slávkou. Výstava ručných prác zo Štrby bude trvať do 24. 5. Vernisáž je poďakovaním milujúcej dcéry matke k jej životnému jubileu – osemdesiatinám. K blahoželaniu sa pripojili aj členovia popradskej Matice slovenskej a riaditeľ Domu MS v Spišskej Novej Vsi, príbuzní a priatelia oslávenkyne. Podujatie bolo spestrené kultúrnym programom, ktorý sprostredkovali Anna Brutvanová básňou Matkine ruky od manžela Zuzany Jančíkovej Janka Jančíka a štrbskou piesňou „Priadzme, že len priadzme mladučkej speváčky a huslistky Bibiany Mackovej.

Večné témy času jari, leta, jesene i zimy uložili umné a tvorivé ruky do osnov, nití aj harmonických vzorov na biele plátno a zútulňujú nejednu domácnosť. Vzťah k ručným prácam je prenášaný z generácie matiek na generáciu dcér a je neoceniteľným nehmotným dedičstvom.

STÁVANIE MÁJA

V DLHOM KLČOVE

V Dlhom Klčove vo Vranovskom okrese sa už niekoľko rokov 1. mája koná obecná slávnosť *Stavanie mája*. Na túto tradíciu nadviazala i terajšia starostka Ľ. Zubková, ktorá v spolupráci s obcou, folklórnym súborom Rovina a Maticou slovenskou usporiadala veľkolepé podujatie. Kultúrny program v popoludňajších hodinách odštartoval sprievod pozostávajúci z alegorického vozidla a dobového sprievodu hencovských matičiarov, voza ťahaného konským záprahom s členmi ľudovej hudby Rovina. Sprievod dopĺňali členovia FS a SS, ktorí sa za spevu a ľudovej hudby presúval celou dedinou. Občania obce vľúdne počastovali účastníkov sprievodu občerstvením. Pred obecným úradom mládenci zo sprievodu uchopili bohato vyzdobený „máj" a preniesli ho do centra dediny, kde bol slávnostne postavený. V priebehu stavania sa jednotlivé folklórne zložky, či už speváckym alebo tanečným talentom, prezentovali svojím nádherným vystúpením. Popritom matičiari pripravili prezentáciu militárií z obdobia druhej svetovej vojny, lebo mesiac máj je aj čas pripomenutia si ukončenia najväčšieho ozbrojeného konfliktu v svetových dejinách.

Mgr. Miroslav Gešper

NOVÉ ZÁMKY PRIVÍTALI AJ KRAJANOV

NA CELOŠTÁTNEJ SÚŤAŽI PREČO MÁM RÁD SLOVENČINU, PREČO MÁM RÁD SLOVENSKO

„Súťaž Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko už dvadsaťsedem rokov hovorí jazykom mladých ľudí, že sme našich predkov nesklamali, že ich životy a úsilie nevyšli nazmar. Že si všetko naďalej ctíme a chránime vo svojich srdciach. V ich odkaze budeme pokračovať" povedala Ľubica Laššáková, ministerka kultúry Slovenskej republiky.

Tvorivé súťaženie o najkrajšie vyznanie adresované slovenskej reči a krajine uzatvorilo 27. ročník. Dňa 23. mája Nové Zámky vítali mladé literárne talenty už 27- krát. Celoštátna súťaž s krajanskou účasťou posudzuje nielen práce domácich žiakov a študentov, ale i práce zahraničných Slovákov, vďaka čomu má špecifické a pevné miesto medzi literárnymi súťažami nielen doma, ale i v zahraničí. Pri súťaži dlhoročne spolupracuje nielen Informačné ústredie Matice slovenskej, ale i Miestny odbor Matice slovenskej v Nových Zámkoch, ktorý sa na nej podieľa organizačne, porotcovsky i zabezpečovaním umelecky veľmi hodnotného programu slávnostného ceremoniálu.

Kategória prác Slovákov žijúcich v zahraničí bola v tomto roku zastúpená 125 prácami z piatich krajín sveta. Súťažili žiaci z Chorvátska, Maďarska, Rumunska, Srbska i Španielska. Z roka na rok sa kvalita žiackych prác zvyšuje, čo porote zloženej z pracovníčok Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí a Matice slovenskej sťažuje úlohu, kto za svoje vyznanie dostanete nielen ocenenie, ale i niekoľkodňový pobyt na Slovensku, ktorý organizuje i financuje ÚSŽZ.

Slávnostný program vyhlásenia súťaže sa aj v tomto roku začal pri soche Antona Bernoláka v Nových Zámkoch. Slovenská hymna a položenie vencov k sochám prvého kodifikátora slovenského jazyka vytvorili dôstojnú platformu pre slávnostný ceremoniál, ktorý sa odohrával v priestoroch cisársko-kráľovskej jazdiarne. Za účasti významných hostí sa počas kultúrneho programu žiakom odovzdali hlavné ceny, osobitné ceny poroty, čestné uznania i osobitna cena Matice slovenskej, ktorá v tomto roku putovala z rúk správcu Matice slovenskej a šéfredaktora Slovenských národných novín Maroša Smolca do Srbska, žiačke Lei Ušiakovej. „Súťaž Prečo mám rád slovenčinu je významným dedičstvom i Matice slovenskej. Už 27. ročník súťaže dokazuje, že národná ustanovizeň zasiala na poli vzdelávania, kultúry a umenia mnohé zrná, z ktorých vyklíčili významné podujatia. (…) Víťazkou Ceny Matice slovenskej sa stala Lea Ušiaková z Báčskeho Petrovca s názvom *Petrovský slovenský kroj*, ktorej gratulujeme a veríme, že svoj talent pretaví onedlho aj vo svojej profesionálnej kariére. Jej príspevok o úcte k slovenským tradíciám v rámci slovenskej menšiny v Srbsku prostredníctvom obdivu k petrovskému kroju je obdivuhodná. Som šťastný, že taký mladý človek si takto váži svoje korene. A musím priznať, že slovenskí krajania intenzívnejšie prežívajú odkaz tradícii ako niektorí mladí ľudia na Slovensku", dodal vo svojom príhovore správca Matice slovenskej.

V závere ceremoniálu ŠPÚ vyhlásil ďalší, 28. ročník súťaže. Želajme si, nech sa i budúci ročník vydarí aspoň tak dobre ako ten tohtoročný. Nech sa opäť niekoľko stoviek mladých slovenských talentov zamyslí nad otázkou: *Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko?*

CELONÁRODNÉ SPOMIENKOVÉ OSLAVY V BREZOVEJ POD BRADLOM

„Milan Rastislav Štefánik je v historickej kolektívnej pamäti slovenského národa osobnosťou, v ktorej sa dokážeme spojiť, inšpirovať a cítiť sa hrdými Slovákmi a Slovenkami.“ Povedal to Predseda Matice slovenskej Marián Gešper počas celonárodnej spomienkovej slávnosti 4. mája v Brezovej pod Bradlom. Vyšše päťsto matičiarov z celého Slovenska si tu pripomenulo storočnicu Štefánikovej smrti zaujímavým programom.

„V Matici slovenskej chápeme odkaz Milana Rastislava Štefánika pre Slovákov v zjednocujúcom zmysle slova. Veď práve on je v historickej kolektívnej pamäti slovenského národa osobnosťou, v ktorej sa dokážeme spojiť, inšpirovať a cítiť sa hrdými Slovákmi a Slovenkami. Preto aj matičný program na tejto slávnosti, ako i ďalšie podujatia o Štefánikovi v obciach a mestách Slovenska podporujú slovenské národné povedomie predovšetkým v mladej generácii,“ uviedol Marián Gešper.

Matičný program zahŕňal divadelné scénky členov Mladej Matice s názvom Vizionári slovenskej slobody a Bojovali za vlasť. Zaznela báseň Štefana Krčméryho Štefánikova matka, Pieseň o rodnej zemi od Rudolfa Dobiáša a vystúpili matičné folklórne súbory. Prvý podpredseda MS Marek Hanuska sa zároveň zúčastnil na slávnostných službách Božích v miestnom evanjelickom kostole. Pozornosť ľudí na brezovskom námestí si získal mladý matičiar a matičný divadelník Teodor Sitarčík v uniforme Štefánika.

Obecenstvozaujalkrátkyhistorickýdokument M. R. Štefánik – symbol slobody slovenského národa, ktorý Matica slovenská zverejnila na internete a posiela ho do škôl. „My matičiari sa každodennou prácou a aktivitami snažíme o to, aby aj Štefánikov odkaz rezonoval v povedomí ľudí. Chceme, aby naše deti neboli vykorenené a vedeli, ktoré osobnosti nám vydláždili cestu až k súčasnej suverénnej a slobodnej Slovenskej republike,“ doplnil predseda Matice slovenskej.

HISTORICKÉ VYHLÁSENIE

ZNELO TOPOĽČIANSKYM NÁMESTÍM

Generála Milana Rastislava Štefánika si nezabudli pripomenúť ani v meste Topoľčany. 100. výročie jeho úmrtia si mestská samospráva na čele s primátorkou Alexandrou Gieciovou uctila inscenovaním historického momentu vyhlásenia Štefánikovej tragickej smrti roku 1919 z balkóna radnice vtedajším nitrianskym županom Ľudovítom Okánikom. Historické vyhlásenie znelo topoľčianskym námestím, ktoré hrdo nesie generálovo meno. Dramatizáciu stvárnili študenti Súkromného konzervatória Dezidera Kardoša v Topoľčanoch, ktorí ju doplnili aj o dojemné predvedenie hymnickej matičnej piesne Karola Kuzmányho Kto za pravdu horí.

Historický kontext podčiarkli aj legionárske uniformy v podaní divadelníkov a členov Mladej Matice z Vranova nad Topľou, ktorí zastrešovali spomienkovú slávnosť. Po slávnostnom kladení vencov predstaviteľmi mesta Topoľčany a Matice slovenskej v zastúpení nitrianskeho domu, krajskej rady a matičných legionárov nasledovala prednáška *Po stopách Štefánika vo Francúzskej Polynézii* Lucie Škvareninovej. Cestovateľka a predovšetkým veľká obdivovateľka M. R. Štefánika, ale aj našich národných dejín návštevníkom predstavila zaujímavú cestu Slovákov na Tahiti. Minulý rok si L. Škvareninová dala za cieľ priviezť na Tahiti pamätné tabule k storočnici Štefánikovho úmrtia. O tom, čo túto expedíciiupredchádzalo, aký mimoriadny význam malo vybudovanie observatória na vrchu Faiere Štefánikom, o vlastne prvej slovenskej návšteve pre verejnosť nedostupného ostrova Tupai, ktorý chcel Štefánik kolonizovať, počúvali účastníci so zatajeným dychom. Zanietenie prednášajúcej napokon možno prirovnať k nadšenému duchu velikána M. R. Štefánika. Je obdivuhodné, že mladá Slovenka dokázala vybaviť priamo na mieste oficiálne prijatie u prezidenta Édouarda Fritcha a zorganizovať dôstojnú spomienkovú slávnosť na vrchu Faiere za účasti Armádnych leteckých jednotiek, predstaviteľov hlavného mesta Papeete, vedenia Pošty a telekomunikácií Francúzskej Polynézie. Ozvláštnením prednášky bola určite aj ukážka dobovej repliky Šefánikovej uniformy zo Šatnice Matice slovenskej.

Priestory Topoľčianskej galérie dotvárali práce žiakov základných škôl na tému M. R. Štefánik. Po skončení prednášky sa uskutočnilo hlasovanie o najkrajší námet a stvárnenie.

Podujatie zorganizovalo mesto Topoľčany, Galéria mesta Topoľčany, Súkromné konzervatórium Dezidera Kardoša v Topoľčanoch, Matica slovenská, Slovensko-srbská asociácia Dunaj a Klub Milana Rastislava Štefánika v Trenčianskych Tepliciach. Vďaka jednému z organizátorov podujatia Okresnej rady Matice slovenskej Topoľčany, ktorú zastupoval predseda MO MS Tovarníky František Ďurina, si návštevníci z podujatia odniesli aj spomienkový darček. *Mgr. Veronika Bilicová*

BRÁNA DO DUŠE

VÝSTAVA OBRAZOV

V priestoroch Domu Matice slovenskej v Lučenci bola sprístupnená výstava obrazov autoriek Mgr. Svetlany Bornayovej a Evy Toropilovej s názvom *Brány do duše*.

Mgr. Svetlana Bornayová (Galíková) sa narodila v Lučenci do rodiny, kde od útleho detstva vídavala pri tvorbe svoju matku – výtvarníčku. Prvé kresliarske pokusy absolvovala so svojimi dcérami, kreslila im, čo si povedali. To ju priviedlo k pocitu, že tento spôsob vyjadrenia je jej vlastný a musí to skúsiť aj vážnejšie. Prvé maľby maľovala na drevo a stále je mu verná. Drevo má svoje osobité čaro, preto naň veľmi rada maľuje – je to zaujímavé médium a umožňuje využitie kresby a rôznych nepravidelností, aj keď príprava a aj samotná maľba naň je zložitejšia. Vo svojej tvorbe sa realizuje aj na plátnach a maľuje akrylom, prípadne používa techniku mixedmédia, aby dodala obrazom 3D efekt. Popri rôznych činnostiach, ktorým sa venuje, začala organizovať občasné výstavy svojich prác a prác tvoriacich priateľov. Pravidelné aktivity prerástli do založenia umeleckého združenia. Stalo sa tak roku 2011 – spolu s dvojmiestnymi výtvarníčkami založila VyP Gallery (FB VyP Gallery) so sídlom v mestskej časti Vyšná Pokoradz - Rimavská Sobota, kde žije už 27 rokov. Združenie usporadúva pravidelné výstavy, spoločné, ako i jednotlivých členov. Od roku 2018 je členkou aj umeleckého združenia ART MATEHORN. Vystavovala spolu s jeho členmi najmä v Lučenci a Rimavskej Sobote (2017, 2018).

Eva Toropilová má 30 rokov a býva v Rožňave. Jej príbeh sa začal veľmi nenápadne, keď sa vrátila domov zo zahraničia. Mala doma maľby a rôzne kresby, tak jej napadlo, že by možno niekto mal záujem kúpiť ich. Pátrala na internete, až kým neobjavila sashe.sk (veľa nápaditých, originálnych vecí pokope). Takto vznikla v máji 2011 značka menom Ewoluce – odvodené od prezývky Evo a od slova evolúcia.

Najprv začala ponúkať svoje kresby, ale veľmi sa jej páčili všetky tie farebné výtvory, ktoré ľudia na sashe ponúkali, a tak sa začala venovať novým výrobkom – ponúkala náušnice, prívesky a aj kľúčenky z plste a fimo hmoty. Inšpiráciu čerpala zovšadiaľ. Po čase pribudlo maľovanie na tričká. Zase to bolo niečo nové, iné ako maľba na plátno. Ale stále nebola spokojná s tým, čo ponúka... Až raz niekde videla krásne výtvory sôch, boli to smutné dámy s dlhými krkmi. Boli nádherné. To ju inšpirovalo, aby začala vytvárať okaté slečny s veľkými vlasmi. Konečne našla to, čo ju skutočne vzalo za srdce – plstené okaté slečny. A na počudovanie páčilo sa to aj ľuďom na sashe a v Evinom okolí.

No a s vážnym maľovaním začala na prelome rokov 2017 a 2018. Prešla si abstraktným obdobím, krajinkami, až nakoniec predsa zvíťazili je okaté slečny, ktoré sú prekrásne.

Miroslava Podhorová

74. VÝROČIE UKONČENIA 2. SVETOVEJ VOJNY

SI PRIPOMENULI OBYVATELIA V TLMAČOCH

V podvečer 7. mája obyvatelia Tlmáč, členovia ZO Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov, Miestneho odboru Matice slovenskej Tlmače si v dolnej časti mesta pripomenuli významné udalosti: 74. výročie ukončenia 2. svetovej vojny a 100. výročie úmrtia Milana Rastislava Štefánika.

Slávnostným aktom kladenia vencov k pamätníku SNP za asistencie príslušníkov Ozbrojených síl SR si občania mesta uctili 74. výročie ukončenia druhej svetovej vojny. Po štátnej hymne SR a prednese básne slávnosť otvorila predsedníčka ZO SZPB Anežka Andrikovičová. So slávnostným príhovorom vystúpil primátor mesta Miroslav Kupči. „Druhá svetová vojna bola najtragickejšia udalosť v histórii ľudstva, ktorá sa už nikdy nesmie opakovať," povedal na úvod. Ľudské obete priniesla aj vtedajšia obec Tlmače. Zahynulo 11 občanov Tlmáč, 8 civilov a 3 vojaci. Prítomným sa prihovoril aj 93-ročný Ján Krutý, priamy účastník odboja a oslobodzovacích bojov v našej vlasti. V krátkom príhovore sa poďakoval za zorganizovanie tejto slávnosti a priblížil svoju účasť na celonárodnej spomienkovej slávnosti na mohyle na vrchu Bradlo v Brezovej pod Bradlom, kde si Slovensko pripomenulo 100. výročie tragickej smrti M. R. Štefánika.

Program pokračoval pri pamätníku Milana Rastislava Štefánika. Aj tu sa slávnostný akt položenia vencov uskutočnil za asistencie

príslušníkov Ozbrojených síl SR. Účastníci spomienkových osláv sa následne presunuli do priestorov Kultúrneho domu. Tu slávnosť pokračovala scénickým programom s názvom Na poctu Štefánika. Po úvodnej básni prednesenej B. Lackovou vystúpil so slávnostným príhovorom Július Žúbor, predseda MO MS Tlmače. Úvodom zdôraznil: „Rodičovská výchova a prostredie, v ktorom žil a vyrastal, mu vštepili neobyčajne pevné citové základy slovenského národného povedomia." Ďalej priblížil jeho stredoškolské a vysokoškolské štúdiá i vedecké pôsobenie – astronomické výskumy a pozorovania takmer po celej zemeguli. Druhú, vrcholnú fázu Štefánikovho života naštartovalo vypuknutie prvej svetovej vojny. Narukoval do francúzskej armády, stal sa príslušníkom letectva a postupne dosiahol hodnosť generála. V priebehu vojny sa zapojil do zahraničného odboja na čele s Masarykom. V najvyššom odbojovom orgáne, Československej národnej rade bol podpredsedom a zároveň ministrom vojny novouznaného štátneho útvaru. Dňa 4. mája 2019 uplynulo 100 rokov od jeho tragickej smrti, keď pri návrate do vlasti sa jeho lietadlo Caproni 450 tesne pred plánovaným pristátím zrútilo na zem neďaleko Ivanky pri Dunaji.

Po slávnostnom príhovore program pokračoval blokom piesní a citácií zo života M. R. Štefánika *Listy domov* v podaní speváckej skupiny PO-KU-S. Pútavé bolo i vystúpenie detí MŠ na Novej ulici na tému *Kto bol M. R. Štefánik?* Vystúpenie ukončili piesňou Po nábreží koník beží.

Po obľúbenej ľudovej piesni Štefánika Keby som bol vtáčkom program pokračoval blokom piesní a poézie s názvom *Národ môj tam pod Tatrami.*

Hymnickými piesňami Hoj, vlasť moja a Aká si mi krásna sa predstavil Cirkevný spevácky zbor z Tlmač pod vedením Stanislava Titurusa. Program spomienkovej slávnosti scénicky pripravila a moderovala PaedDr. Eva Zuzčáková.

Na záver odznela hymnická pieseň *Kto za pravdu horí* v podaní oboch speváckych súborov. Predseda MO MS sa poďakoval organizátorom slávnosti, ako i aktérom programu a upriamil pozornosť na sprievodnú výstavu fotografií: 100. výročie úmrtia M. R. Štefánika. Všetci účastníci mali z tohto slávnostného popoludnia zážitok, ktorý bude ešte dlho rezonovať v ich mysliach a dušiach.

SLOVENSKÚ ZÁKLADNÚ ŠKOLU V STAREJ PAZOVE

NAVŠTÍVILI ŽIACI Z GALANTY

Na základe spolupráce Národnostnej rady slovenskej národnostnej menšiny v Novom Sade v Srbskej Vojvodine a Domu Matice slovenskej v Galante sa pred siedmimi rokmi začala veľmi milá spolupráca.

Každý rok prichádzajú víťazi Detskej divadelnej prehliadky 3 x Ď zo Srbska, aby sa za odmenu zúčastnili na Celonárodnej prehliadke Detskej divadelnej tvorivosti Zlatá priadka v Šali. Hostiteľom je vždy Dom MS Galanta v spolupráci s niektorými základnými školami v Galante a okolí.

A tak sa stalo, že delegácia 30 žiakov a pedagógov bola pozvaná na ZŠ hrdinu Janka Čmelíka v Starej Pazove. Nie nadarmo sa hovorí, že radšej raz vidieť, ako stokrát počuť...

Zástupcovia zo ZŠ G. Dusíka, ZŠ Štefánikovej v Galante a ZŠ s MŠ Kráľa Svätopluka zo Šintavy, (spolu 22 detí a 7 dospelých) sme vyrazili 9. mája.

Do najstaršej slovenskej školy v centre Starej Pazovy ZŠ hrdinu Janka Čmelíka sme sa dostali (https://www.youtube.com/watch?v=2rf5sTfscPA)

Všetky triedy si pripravili krásny program, no a na záver mali možnosť vystúpiť aj deti zo Slovenska. Skôr ako tak urobili, vedúca zájazdu riaditeľka Domu MS Galanta a riaditeľka ZŠ kráľa Svätopluka Šintava odovzdali symbolický dar domácemu pánovi riaditeľovi ZŠ Jankovi Havranovi a odovzdali krásnu knihu o Slovensku novej predsedníčke NR SNM z Nového Sadu pani Libuške Lakatošovej. Nasledoval náš program. Z hľadiska bolo cítiť sympatie, podporu, potlesk v správnej chvíli, tichučko. Domáci diváci nás svojím záujmom veľmi potešili a podporili...

Krásny deň. Na záver úžasný Deň školy vyvrcholil po odchode detí do rodín spoločenskou udalosťou roka – stretnutím pedagógov školy v Starej Pazove s pedagógmi zo Slovenska. Hneď po večeri nasledovala zábava, ktorá bola v temperamentnom balkánskom štýle. Tancovali sa tie naše, ale aj srbské kolo... Starosta mestečka

podvečer pred 17. hodinou. Milé bolo privítanie pedagógov, detí aj rodičov, ktorí už čakali na pridelenie detí do rodín. Vládlo veľké vzrušenie a bola to tak trocha lotéria – ktoré dieťa sa kam dostane. Ľudia sú tu takí srdeční, že deti sa museli prerozdeľovať po jednom do každej rodiny. Bez veľkých rečí sa deti na seba pozreli a hneď boli kamaráti.

Nasledujúce ráno bolo všetko pripravené tak, že žiaci sa po raňajkách v rodinách stretli na pôde školy a spoločne veľkým autobusom odišli do hlavného mesta Srbska Belehradu s učiteľkou školy Libuškou, ktorá tlmočila. Odbornú prednášku mal prichystanú profesionálny sprievodca. Previedol nás Kalemegdanom – Belehradskou pevnosťou, z ktorej sme videli aj sútok Dunaja a Sávy, ktorá tvorí prirodzenú hranicu strednej Európy a Balkánskeho poloostrova, ale aj centrum hlavného mesta – ulicu Kneza Mihajlovu. Tam sme mali krátky rozchod.

Následne išli deti do rodín nachystať sa na dlho očakávaný Deň školy. Pred 18. hodinou sme sa všetci zišli v Dome kultúry – v divadelnej sále s kapacitou 400 miest, ktoré boli obsadené do posledného miestečka. Domáca televízia *S Vami a pre Vás* natočila rozhovory so žiakmi ZŠ hrdinu Janka Čmelíka, ale aj s pánom riaditeľom a zástupkyňou Matice slovenskej Zlaticou Gažovou pán Boris nám krásne zaspieval slovenské ľudové piesne a večer rýchlo ubehol.

Posledný deň pobytu sa deti stretli na pôde školy, kde bola rozlúčka. My sme poďakovali našim priateľom a hostiteľom za skvelo pripravený program a „nalodili" sme sa na palubu autobusu, aby sme pokračovali do Nového Sadu.

Deti sa osmelili a veselo džavotali, všetkým sme sa poďakovali, zvlášť Domu MS v Galante, že sme mohli navštíviť Slovákov na Dolnej zemi. Pár kilometrov pred Galantou sme si na rozlúčku zaspievali *Po nábreží koník beží* a pred 20. hodinou sme deti odovzdali rodičom, ktorí na ne netrpezlivo čakali pred Domom MS Galanta.

Na základe spokojnosti pani riaditeliek a pedagógov, ktoré skonštatovali, že zájazd medzi Slovákov nemal ani najmenšiu chybičku, sme sa dohodli, že spoločne ešte cestu medzi Slovákov v ďalekej Vojvodine niekedy uskutočníme.

Skôr ako som stihla napísať tento článok, už je zorganizovaný príchod Detskej delegácie zo Srbského Pančeva pri Belehrade k nám do Galanty, a to v dňoch 22. – 24. mája 2019.

Odohrajú divadelné predstavenie 23. mája o 17. hodine v Dome MS Galanta.

Verím, že sa im u nás bude aspoň tak páčiť ako nám všetkým v Starej Pazove. Ďakujeme. *Zlatica Gažová*

MATIČNÝ SLÁVIČEK

24. ROČNÍK OKRESNEJ SÚŤAŽE V SPEVE ĽUDOVÝCH PIESNÍ

Dopoludnia 15. mája 2019 sa z Domu kultúry v Trstenej ozýval spev detí . Napriek nepriaznivému počasiu v sále vládla príjemná atmosféra. Konal sa tu XXIV. ročník okresnej súťaže v speve ľudových piesní *Matičný sláviček 2019*, ktorú zorganizoval Miestny odbor Matice slovenskej v Trstenej so Základnou umeleckou školou v Trstenej. Súťažilo 46 detí z okolitých škôl: Základná škola s materskou školou Čimhová, Hladovka, Liesek, Podbiel, Vitanová, Zuberec, R. Dilonga Trstená, ZŠ P. O. Hviezdoslava Trstená, Š. Šmálika Tvrdošín, Nižná, Suchá Hora, Gymnázium Tvrdošín, ZUŠ Nižná. Súťažiaci predviedli výborné spevácke výkony.

Súťažilo sa v troch kategóriách:

I. kategória žiaci 1. – 3. ročníka ZŠ - 17 súťažiacich,

II. kategória žiaci 4. – 6. ročníka ZŠ - 17 súťažiacich,

III. kategória žiaci 7. – 9. ročníka ZŠ - 12 súťažiacich.

Súťaž otvoril Mgr. Andrej Škuláň, riaditeľ ZUŠ Trstená, zároveň predseda poroty, a predsedníčka MO MS v Trstenej Mgr. Jana Fančeková, ktorí súťažiacich privítali a popriali im veľa šťastia a úspechov v speve. Ďalšími členmi poroty boli za MO MS v Trstenej Gabriela Matisová, za ZUŠ Trstená Mgr. art. Pavol Bažík, Peter Tretina a Denisa Kučerová.

Porota a ostatní prítomní pozorne sledovali vystúpenia všetkých súťažiacich. Vynikajúce spevácke výkony žiakov následne odmenili potleskom. Odznelo tu aj niekoľko málo známych slovenských ľudových piesní. Ľudové tradície na tejto súťaži si deti pripomenuli nielen spevom, ale aj odevom, pretože väčšina z nich vystupovala v nádhernom ľudovom kroji.

Na záver riaditeľ ZUŠ Mgr. Andrej Škuláň vyhodnotil 24. ročník súťaže, poďakoval spevákom, ich pedagógom a všetkým, čo sa zaslúžili o dobrý priebeh súťaže a skonštatoval, že všetci súťažiaci sa snažili a zaslúžili by si odmenu. Porota mala však veľmi náročnú úlohu vybrať víťazov, a tak udelila viacero zdvojených miest. Spolu s predsedníčkou MO MS v Trstenej Mgr. Janou Frančekovou odmenili víťazov jednotlivých kategórií diplomami a hodnotnými knihami. Pre výborné spevácke výkony sa porota rozhodla prítomným súťažiacim udeliť i Cenu Matice a Cenu poroty. Veríme, že deti bude radosť zo spevu sprevádzať i v ďalších rokoch života. *Mgr. Jana Frančeková*

OCENENIE PETRA ČIASNOHU

DLHOROČNÉHO MATIČIARA

Dňa 20. 5. 2019 bol v priestoroch Domu Matice slovenskej v Košiciach ocenený jubilant a dlhoročný člen Matice slovenskej Peter Čiasnoha, ktorý oslávil už svoje 75. narodeniny. Na návrh predsedu MO MS Košice mu bol osobne predsedom Matice slovenskej Mariánom Gešperom udelený Pamätný list predsedu Matice slovenskej. Na udeľovaní sa zúčastnil aj predseda MO MS a zároveň riaditeľ DMS Košice Michal Matečka. Predseda MS poprial jubilantovi veľa zdravia a energie do ďalšej matičnej činnosti. K blahoželaniu sa pripojil aj riaditeľ DMS.

Peter Čiasnoha je dlhoročný člen MS, oddaný vlastenec a aj napriek svojmu vysokému veku stále aktívny člen matičného hnutia. Spolu so svojou manželkou Gabrielou sa každoročne podieľajú na organizovaní súťaže *Kolorit slovenského ornamentu* a na pridružených sprievodných akciách. Je to jedno z najvýznamnejších podujatí MS v Košiciach. Tohto roku sa konal už 9. ročník súťaže v kreslení a maľovaní ornamentov. Cieľom je posilňovať národnú identitu, najmä u detí pestovať vzťah ku kultúrnemu dedičstvu našich predkov a podporovať výtvarné talenty. Zároveň je to aj pocta nášmu najvýznamnejšiemu ornamentalistovi Štefanovi Leonardovi Kostelničákovi. V Štátnej vedeckej knižnici bola inštalovaná výstava *Kolorit slovenského ornamentu 2019 – Víťazné práce 9. ročníka súťaže v kreslení a maľovaní ornamentov.*

Oslávenec sa poďakoval za blahoželania a ocenenie za jeho doterajšiu prácu v prospech Matice slovenskej s vierou, že sa uskutoční ešte veľa krásnych spoločných podujatí.

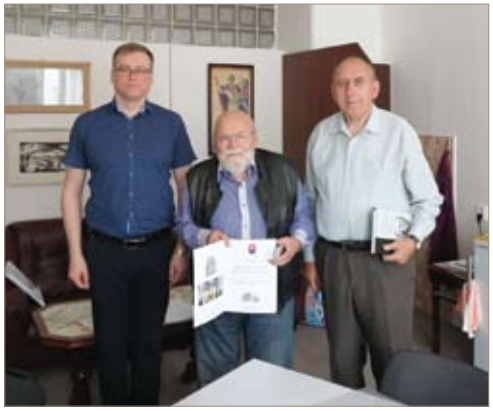

VÝZNAMNÝ RODÁK AUGUST HORISLAV ŠKULTÉTY

SA NARODIL PRED 200 ROKMI VO VEĽKOM KRTÍŠI

Tohto roku si pripomíname 200 rokov narodenia najvýznamnejšieho rodáka Veľkého Krtíša Augusta Horislava Škultétyho. Život tohto významného národovca, štúrovca, etnografa, pedagóga, riaditeľa 1. slovenského revúckeho gymnázia, evanjelického farára bol veľmi plodný a zložitý, preto si určite zaslúži našu pozornosť. Kultúrne inštitúcie, školy a mesto Veľký Krtíš si ho každoročne pripomínajú v rámci Dní A. H. Škultétyho. Úvodným zo série podujatí bola spomienková slávnosť Pocta rodákovi, ktorú pripravila Matica slovenská v spolupráci s občianskym združením Spoločnosť A. H. Škultétyho, mestským kultúrnym strediskom a ďalšími spoluorganizátormi 21. mája 2019. V májový podvečer, v deň výročia úmrtia sa účastníci stretli pri buste národovca, kde odzneli básne malých recitátorov a príhovor predsedníčky MO MS Evy Galayovej. Zástupcovia mesta V. Krtíš a organizátorov si dielo významného dejateľa uctili položením kytíc. V kultúrnom dome podujatie pokračovalo hymnyckými piesňami v podaní speváckeho zboru Nádej. Predsedníčka OR MS a o. z. Spoločnosť A. H. Š. Mária Hroncová priblížila dôležité etapy života človeka, ktorého meno nesie krtíšske gymnázium, knižnica i námestie. Po premietnutí filmového dokumentu prítomných za organizátorov pozdravil predseda Krajskej rady MS Ján Brloš a zároveň privítal účinkujúcich z Divadla Štefana Kvietika, ktorí sa predstavili veselohrou Halúzka moja. Výťažok z divadelného predstavenia bude určený na podporu obnovy rodného domu A. H. Š. a zriadenie múzea. Dlhotrvajúci potlesk a kladné ohlasy početnej účastníckej skupiny sú dôkazom dôstojného priebehu úvodného podujatia Dní A. H. Š. zaradených do Hlavných aktivít Matice slovenskej roku 2019.

Ján Brloš

DEŇ ĽUDOVÝCH TRADÍCIÍ

NA STREDNEJ ODBORNEJ ŠKOLE V TISOVCI

Hovorí sa, že ľudové tradície sú hlboko zakorenené v našom národnom povedomí. Niekedy však až tak hlboko, že reálne stretnutie s nimi, ktoré ich vytiahne na povrch, určite nie je na škodu veci. Lebo je dôležité vnímať kultúru národov Európskej únie, ale rovnako dôležité je nezabúdať na vlastnú kultúru.

Dom Matice slovenskej v Rimavskej Sobote a Stredná odborná škola v Tisovci s finančnou podporou Banskobystrického samosprávneho kraja zorganizovali 15. mája 2019 v priestoroch školy a MsKS v Tisovci Deň ľudových tradícií – zážitkové učenie pre študentov o ľudových remeslách, tradíciách, nárečiach a osobnostiach

Tisovca. Hosťami podujatia boli lektori ľudovej slovesnosti a zruční remeselnícki majstri, ktorí nielenže skvelým spôsobom predstavili folklór a ľudí s ním spätých, ale akoby šibnutím čarovného prútika premenili divákov sledujúcich proces tvorby remeselníckych výrobkov na ich tvorcov.

Prvá časť programu bola zameraná na priblíženie a oživenie remeselných zručností remeselníkov z Tisovca a blízkeho okolia s praktickými ukážkami a zároveň aj s prednáškami pre študentov v tvorivých dielňach.

Maľované perníky predstavila Slávka Slivková, „šúpolienky“, bábiky zo šúpolia a slamy, Eva Dolinajová. Fujary, píšťaly, píšťalky a gajdy ožívali v rukách Milana Katreniaka, vôňa dreva lákala obdivovať bačovský riad rezbára Milana Stieranku. Nepovšimnuté nemohli zostať pastierske biče Ľubomíra Majana, ktorý ich nielen vyrába, ale vie nimi aj úžasne práskať. Nádhera paličkovanej čipky sa priamo pred našimi očami rodila v rukách Karolíny Kriškovej, zvieratká a rozprávkové postavičky z vlny ožívali zase v rukách Sonje Hrončekovej. Vôňa medu nás priviedla k Jácintovi Majorošovi, ktorého vášňou sú včely a včelárstvo. Metamorfózy hliny odkrývala Ing. Magdaléna Kantorová a vôňu nedeľnej slepačej polievky evokovali gágoríky Márie Perczeovej. Poetické prútené košíčky Jarmily Hoosovej a dekoračné ozdoby z textilnej stužky Ľubice Pinerovej boli priam magnetom pre človeka zavaleného racionalizmom, technikou a číslami. Toto všetko sme mohli nielen vidieť, ale aj vyskúšať a čo-to aj ochutnať.

Prvú časť programu umelecky dotvorilo vystúpenie Detského folklórneho súboru Čížiček pod vedením Mgr. Ľubice Sabovej a Mgr. Jany Kostkovej.

Druhú časť predpoludnia tvorili prednášky venované gemerským nárečiam, slovenskej rozprávke, ľudovým zvykom, tradíciám a osobnostiam Tisovca – Vansovcom. Úlohy lektorov v tejto oblasti sa vynikajúco zhostili Mgr. Gabriel Rožai, PhD., z FF UMB v Banskej Bystrici, Ing. Milana Jutková – riaditeľka DK v Rimavskej Sobote, etnologička Mgr. Jaroslava Lajgútová

z Rimavskej Soboty a Mgr. Monika Koncošová, učiteľka SOŠ v Tisovci a predsedníčka MO MS v Tisovci.

Poďakovanie za mimoriadne vydarený deň patrí všetkým majstrom remeselníkom a lektorom. Vďaka patrí aj vedeniu a členom pedagogického zboru SOŠ v Tisovci – najmä organizátorkám celého podujatia Mgr. Monike Koncošovej a PhDr. Ingrid Šulkovej.

PaedDr. Zora Kéryová

PREDNÁŠKA PRE GYMNAZISTOV

NEKONČIACA SA NIŤ LITERATÚRY AKO ZDROJ POZNANIA

Dňa 20. mája 2019 sa v Dome Matice slovenskej v Galante uskutočnila prednáška pre žiakov Gymnázia Janka Matúšku v Galante. Zúčastnilo sa na nej 80 študentov osemročného gymnázia s pedagógmi.

Pozvaným lektorom bol Igor Válek, spisovateľ, básnik, autor literatúry pre deti, zberateľ a autor povestí, upravovateľ ľudových rozprávok, publicista, editor, redaktor, organizátor kultúrneho, najmä literárneho života.

Igor Válek z archaického slovenského jazyka prerozprával aj rozprávky Dobšinského vo viacerých knihách, ktoré tematicky rozdelil na zlaté, najveselšie, o Smelošovi atď. V závere prednášky predstavil aj svoje zozbierané a upravené Povesti o slovenských jazerách, plesách, studniach a studničkách, ale aj Povesti o slovenských liečivých prameňoch a kúpeľoch.

Zameral sa na bohatstvo slovenského kultúrneho dedičstva, na Pavla Emanuela Dobšinského a jeho živý odkaz aj pre dnešnú generáciu.

Veď nie nadarmo bol náš najznámejší rozprávkar, Pavol Emanuel Dobšinský, evanjelický kňaz, folklorista, zberateľ ľudovej slovesnosti, spisovateľ štúrovskej generácie, vybraný Slovákmi ako najvýznamnejší spisovateľ všetkých čias.

Prostonárodné slovenské ľudové rozprávky majú čo povedať aj dnešnému Slovákovi, v hĺbke našej pamäti sú skúsenosti predkov zakódované, môžeme z nich čerpať aj po takmer dvoch storočiach.

Verím, že si študenti pointu prednášky na túto tému uchovajú vo svojich hlavách aj srdciach, veď stačí do tejto hlbokej studnice nášho bohatého kultúrneho dedičstva kedykoľvek načrieť, ju tu pre nás všetkých.

Zlatica Gažová

NETRADIČNÁ VÝSTAVA

V DOME MS V SNINE

V mesiaci júni bola v Dome MS v Snine sprístupnená výstava kovových objektov vytvorených z kovového odpadu, najmä z použitých kovových súčiastok z automobilov a motocyklov. Výstava sa stretla s veľkým záujmom u návštevníkov všetkých vekových kategórii, no najviac priťahovala pozornosť tých najmenších – škôlkarov. *Jozef Makariv*

VYŠLA ROČENKA

SLOVÁCI V ZAHRANIČÍ

Vo Vydavateľstve Matice slovenskej vyšla 35. – krát vedecká ročenka Slováci v zahraničí. Za činnosťou redakčnej rady a vydavateľstva sú viac ako tri desiatky rokov zostavovania, prípravy, recenzovania, redigovania i tlače významného matičného vedeckého zborníka, ktorý prvýraz vyšiel roku 1971.

Vznik ročenky inicioval v šesťdesiatych rokoch Ústav pre zahraničných Slovákov. V správe z hodnotenia činnosti zo 14. 7. 1969 nachádzame prvú zmienku o príprave zborníka: „Edičná rada ústavu schválila prvé číslo sborníka *Slováci v zahraničí*, ktorý v krátkom čase zadáme do vydavateľstva. Hlavným redaktorom zborníka je Dr. Ján Siracky."

Dnes zborník vychádza v mäkkej väzbe v priemerom rozsahu 250 až 300 strán. Ročenka si medzi zborníkmi stále zachováva špecifické postavanie. Uverejňuje vedecké štúdie a materiály o živote krajanov, prináša spomienky na významné výročia slovenských osobností pôsobiacich v zahraničí, uverejňuje recenzie a informácie z krajanského sveta a poskytuje správu o činnosti Krajanského múzea Matice slovenskej za uplynulý rok. Na svojich stránkach prezentuje širokospektrálny záber tém, medzi ktoré patria najmä dejiny Slovákov v zahraničí, literatúra, umenie i kultúra. V zborníku nájdeme aj príspevky od autorov, ktorí patria k Slovákom žijúcim v zahraničí, vďaka čomu ročenka získava špecifické postavenie medzi vedeckými zborníkmi. Práve toto špecifikum je jej veľkým prínosom.

Do redakcie každoročne prichádza 20 až 30 príspevkov priemerne z 5 krajín sveta.

Zuzana Pavelcová

VÝSTAVA EVA KRISTÍNOVÁ

JEDNODUCHO KRÁĽOVNÁ

Dňa 6. mája 2019 sa vo Výstavnej miestnosti Domu MS Galanta uskutočnilo slávnostné otvorenie výstavy *Eva Kristinová..., jednoducho kráľovná.*

Výstavu láskavo zapožičal Divadelný ústav v Bratislave, ktorý je aj spoluorganizátorom výstavy. Autorom výstavy bol Karol Mišovic, ktorý prijal na otvorení úlohu kurátora. Grafické riešenie panelov prijala Viera Burešová.

Výstavu otvoril hudobný vstup súrodencov Sakových, spevom a hrou na harmonike pod odborným vedením Vladimíra Banga zo ZUŠ J. Haydna v Galante.

Po krátkom privítaní hostí a za prítomnosti sestry Evy Kristinovej, jej priateliek, ktoré prišli z Bratislavy, a ostatných hostí sa slova ujal kurátor výstavy.

Celkovo na 15 paneloch je zachytená herecká osobnosť Evy Kristinovej, ktorá v divadle zosobňovala veľké ženské tragédky a zároveň komediálne figúrky. Výstava predstavuje jej profesionálny život na divadelnom javisku. Spracovaná bola pri príležitosti životného jubilea tejto výraznej hereckej osobnosti roku 2018.

A aj keď sme pani Evke nemohli osobne odovzdať kytičku kvetov, symbolicky sme požiadali jej sestru, aby jej za nás všetkých odovzdala pripravený kvet aj s našimi srdečnými pozdravmi.

Výstava v Dome MS v Galante trvala do konca mája. *Zlatica Gažová*

HLAS KULTÚRY Z CELÉHO SLOVENSKA

MUSÍ ZNIEŤ SILNEJŠIE

Hlas kultúry z celého Slovenska, aj z tých najodľahlejších krajov, musí znieť silnejšie. Matica slovenská ako najstaršia národná, kultúrna a vedecká ustanovizeň Slovákov sa chce zastať práve tých, ktorí nemajú možnosť viditeľnejšie sa prezentovať. Sme presvedčení, že úlohou štátu je zabezpečiť spravodlivejšie a rovnomerné prerozdeľovanie zdrojov na kultúru rôznych skupín ľudí, najmä znevýhodnených, vo všetkých slovenských regiónoch.

Faktom je, že po dlhých rokoch až ministerka kultúry Ľubica Laššáková začala dotačne aj strategickým dokumentom riešiť problémovú kultúrnu situáciu obyvateľov v zanedbávaných regiónoch Slovenska. Matica slovenská dlhodobo upozorňuje na problém nedostatočných kultúrnych možností v mnohých častiach krajiny, kde matičiari svojimi podujatiami a aktivitami často nahrádzajú štát. Zo svojho skromného rozpočtu každoročne financujeme stovky projektov regionálnej kultúry. Na množstvo ďalších kultúrnych aktivít hľadajú motivovaní organizátori sponzorské zdroje. Zaslúžia si pomoc štátu, aby mohli ľuďom vo svojom okolí sprístupniť národné kultúrne dedičstvo.

Zároveň chápeme, že štátny rozpočet na kultúru je finančne obmedzený a každá vláda musí najprv naplniť svoje priority. Vždy sme však rešpektovali rozhodnutia ministerstva kultúry pravidelne financovať vybrané projekty akéhokoľvek typu. Považujeme za správne, že bez rozdielu a diskriminácie konečne získavajú lepší prístup k dotáciám znevýhodnené skupiny, aktívna staršia i mladšia generácia, folkloristi, ochotníci či kultúrne občianske združenia vo všetkých regiónoch Slovenska. Pre toto úsilie si ministerka kultúry zaslúži podporiť aj v občianskej petícii, ku ktorej sa Matica slovenská pridáva.

OBYVATELIA ŠURIAN SI PRIPOMENULI

410. VÝROČIE NARODENIA ŽOFIE BOSNIAKOVEJ

Obyvatelia Šurian si bohatým kultúrnym programom pripomenuli 410. výročie narodenia barónky Žofie Bosniakovej a 385. výročie smrti jej otca, protitureckého bojovníka a šurianskeho kapitána Tomáša Bosniaka. Okrem predstaviteľov mesta a oficiálnych hostí sa na akcii zúčastnili aj členovia Vlastivedného odboru Matice slovenskej so sídlom v Martine. Vlastivedný odbor vyvíja svoju činnosť od 1. 12. 2012, keď vznikol v priestoroch Slovenského národného múzea v Martine. Hlavným zámerom odboru je združovať regionálnych vlastivedných činovníkov, bádateľov regionálnej histórie a kultúry, kronikárov, priaznivcov kultúrneho dedičstva Slovákov a matičiarov.

Pamätný deň Bosniakovcov sa uskutočnil v sobotu 15. 6. 2019, v pôvodnej synagóge z roku 1916, v ktorej sídli od roku 2007 Mestské múzeum Šurany. Múzeum dokumentuje a prezentuje bohaté dejiny mesta a jeho osobnosti. RNDr. Miroslav Eliáš, správca múzea, predstavil druhé prepracované a doplnené vydanie svojej knihy „Zabudnutí hrdinovia protitureckých bojov". Skladbami zo 16. a 17. storočia navodila prítomným dobovú atmosféru hudobnými vstupmi hudobné zoskupenie Musicantica Slovaca. Umenie boja, chladné zbrane, dobovú módu, ako aj školu tanca predstavila spoločnosť Fringia. V rámci sprievodného programu bol prezentovaný dvor ľudových remesiel, interaktívne dielne pre deti a dospelých, pečenie chlebových placiek, výstava hudobných nástrojov a ukážky historickej zbroje. Podujatie vyvrcholilo slávnostnou svätou omšou v rímskokatolíckom farskom Kostole sv. Štefana prvomučeníka. Po skončení svätej omše program pokračoval opäť v priestoroch Mestského múzea Šurany, kde Miroslav Eliáš mal prednášku na tému Bosniakovci v našich dejinách. Pri tejto príležitosti vydalo Mestské múzeum Šurany publikáciu rovnakého názvu, ako pamätnicu k 410. výročiu narodenia Žofie Bosniakovej.

Súčasťou programu bolo aj položenie venca k soche Žofie Bosniakovej, ktorá bola na námestie inštalovaná v roku 2009. Pripomína nám jej životné krédo: „Po človeku zostanú len jeho dobré skutky a všetko ostatné odveje neľútostný čas."

Ľubomír Žila

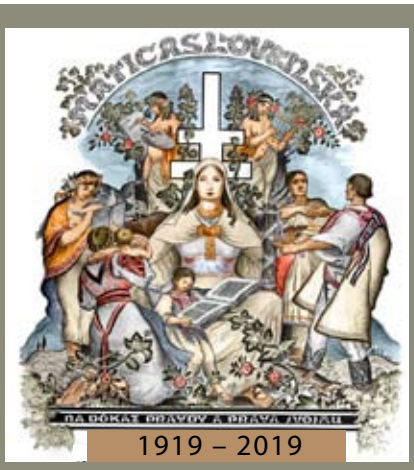

STOROČNICA OŽIVOTVORENIA MATICE SLOVENSKEJ

PRÍČINOU PROVOKÁCIÍ

PROTI ŠTÚROVI V ŠTÚROVE

JE NEPOCHOPENIE A NEPOUČENIE ZO SPOLOČNÝCH DEJÍN

Je poľutovaniahodné, že si takzvaní maďarskí aktivisti neodpustili provokácie pri odhalení busty Ľudovíta Štúra v Štúrove, a tým jasne ukázali, že sú na míle vzdialení od prejavov občianskeho princípu v spoločnosti, demokracie a tolerancie medzi Slovákmi a Maďarmi. Až 28 % Slovákov v Štúrove je rovnoprávnych s ostatnými občanmi mesta a máju právo na rozvoj svojej národnej kultúry, obzvlášť ak ide o územie Slovenskej republiky. Štúr v Štúrove teda nemôže byť provokáciou, pretože všetci obyvatelia Slovenskej republiky sú rovnoprávni.

Bohužiaľ, na maďarskej strane sa opäť našli aktivisti, ktorí rôznymi formami útočia na tento legitímny prejav štúrovských Slovákov, (predtým poškodenie matičnej budovy v Štúrove sprejom). Ukázali krajný šovinizmus, pošliapanie občianskeho princípu, trvalé nepochopenie a nepoučenie zo spoločných dejín, ale aj protieurópskosť. V slovenských obciach v Maďarsku a takmer vo všetkých obciach na juhu Slovenska existujú maďarské symboly a pamätníky! V Štúrove, ale aj inde sú dokonca pamätníky vojnového zločinca Jána Esterháziho, no Slováci sa proti týmto pamätníkom protestne nezhromažďovali.

Napriek všetkému sme presvedčení, že budovanie priateľstva medzi národmi strednej Európy je dôležité a preto ďakujeme všetkým tolerantným ľuďom. Matica slovenská sa na podujatí verejne poďakovala aj Štúrovčanom maďarskej národnosti, ktorí priložili ruku k dielu. Zdôrazňujeme, že skutočnými nepriateľmi Ľudovíta Štúra neboli a nie sú Maďari. Jeho nepriateľmi a nepriateľmi celých národov sú len hlúpi ľudia.

V CINOBANI ODHALILI

PAMÄTNÍK LEGIONÁROM

„Bojovali a padli sme za vás. Vlasti sme dali všetky sily, a preto sme zvíťazili.“ Tieto slová sú navždy vpísané do kameňa, aby pripomínali osudy cinobanských legionárov a všetkých padlých v prvej svetovej vojne. Pomník legionárom z Cinobane bol odhalený v piatok 21. 6. 2019. Pietny akt úcty a ocenenia hrdinstva (nielen) cinobanských legionárov bol zorganizovaný vďaka obci Cinobaňa, Miestnemu odboru Matice slovenskej a Československej obce legionárskej. Vďaka nej držali čestnú stráž pri pamätníku niekoľkí legionári v dobových uniformách. Tak ako povedala Mgr. Vladimíra Albertová, predsedníčka MO MS Cinobaňa, v svojom príhovore: „Stojíme tu, lebo Slováci a Česi vrátane našich Cinobančanov, sa nezľakli ani trestu smrti a napriek tomu prešli do novovznikajúcich légií, aby položili svoj život nie za Rakúsko-Uhorsko, v ktoré neverili, ale za svoju československú vlasť. Až 11 odvážnych rodákov a obyvateľov Cinobane sa postavilo na stranu novej vlasti – a musíme sa im za to poďakovať. Aj vďaka nim tu dnes stojíme a v našom rodnom jazyku, v našom štáte a s našimi bratmi z Českej republiky si môžeme pripomínať ich zásluhy. Aj vďaka nim tu dnes stojíme a nesmieme dovoliť, aby sme na nich zabudli – na našich hrdinských Cinobančanov – na Jána Brlaša, Františka Báleka, Pavla Dudeka, Juraja Chamulu, Ľudovíta Jackuliaka, Ondreja Johanáka, Juraja Klimu, Ondreja Korima, Jánoša Latku, Jána Marka, Matúša Samaša, Ondreja Strungu, Benedikta Záhradníka. Vybrali si svoju vlasť, svoj národ a svoju česť.“

Po pietnom akte odhalenia pamätníka pokračoval program v kultúrnom dome, kde bola do života uvedená nová publikácia Legionári z Cinobane. V krásnom kultúrnom programe sa okrem žiačok ZŠ s MŠ Cinobaňa a SZUŠ Opatová predstavili opäť aj legionári z Českej republiky – priblížili nám každodenný život legionárov v Rusku. Autori Mgr. Miroslav Maňas a Bc. Simona Albertová predstavili svoju novú knihu, ktorá hovorí o československých légiách, ich pôsobení v Taliansku, Francúzsku, Rusku, ale aj o bojoch o Slovensko a Tešínsko po vzniku československého štátu. Súčasťou knihy sú aj príbehy jednotlivých legionárov z Cinobane, Turíčiek a Katarínskej Huty. Knihu slávnostne uvítali krstní rodičia – Mgr. Vladimíra Albertová a historik Dr. Ferdinand Vrábel – popredný slovenský odborník na problematiku prvej svetovej vojny, légií a M. R. Štefánika na Slovensku. Kniha bola krstená hlinou z bojiska Penza v Rusku. Po dojímavých príhovoroch a poďakovaniach sa spustil oficiálny predaj knihy a ihneď sa rozchytali prvé výtlačky. Zaujímavá debata s autormi, s prítomnými odborníkmi, legionármi a s občanmi obce trvala ešte veľmi dlho. Najvýznamnejšími hosťami boli potomkovia samotných legionárov. Zaznamenali sme malý slovenský unikát – publikáciu sme mohli odovzdať dcére jedného z legionárov, čo je pri spomienkových pietnych aktoch, týkajúcich sa prvej svetovej vojny naozaj vzácnosťou.

Veríme, že odkaz legionárov ostane dlho v našich srdciach a nový pamätník sa stane miestom, kde sa budú môcť konať spomienkové pietne akty – aby národ nezabúdal na svoju históriu.

TOHTOROČNÉ ECHO HELIGÓNKY

NA STRETNUTÍ HELIGONKÁROV VO VALČI

Dňa 4. mája 2019 sa uskutočnil štvrtý ročník stretnutia heligonkárov pod názvom ECHO HELIGÓNKY. Tohoročné stretnutie bolo tematicky zamerané na piesne o regrútoch, vojakoch a mládencoch, a tak bola upravená aj výzdoba pódia. Na vystúpeniach sa zúčastnili heligonkári z regiónov Oravy, Kysúc, Horného Považia, Rajeckej doliny, z Nitry, Liptova, Turca a z obce Karolinka z Českej republiky. Organizátori – Miestny odbor Matice slovenskej, obec Valča v spolupráci s Hudobným odborom MS a Turčianskym kultúrnym strediskom zaradili podujatie do rámca osláv 85. výročia založenia Miestneho odboru Matice slovenskej vo Valči.

SPOLOČNÉ STRETNUTIE MATIČIAROV A MILOVNÍKOV NÁRODA SLOVENSKÉHO

Spoločné stretnutie matičiarov a milovníkov národa slovenského sa uskutočnilo v nedeľné popoludnie 7. júla 2019 pri slovenskom dvojkríži ekumenickej jednoty na Vyšnokubínskych skalkách.

Členovia speváckej folklórnej skupiny Orava z Dolného Kubína zaspievaním štátnej hymny otvorili slávnostný program. Po hymne sa položili kytičky kvetov ku krížu a slova sa ujal Ing. Martin Zembjak, predseda MO MS v Dolnom Kubíne. Privítal matičiarov z Liptova, Oravy aj Turca, ktorí sa tu zišli pri príležitosti 15. výročia posvätenia kríža a 100. výročia oživotvorenia MS. Upozornil prítomných, že oživotvorenie MS sa slávnostne pripomenie 4. augusta v MS v Martine a 5. augusta 2019 v Oravskej knižnici A. Habovštiaka v D. Kubíne. V krátkosti pripomenul históriu vzniku cyrilo-metodského kríža ekumenickej jednoty. Uviedol, že dňa 10. 7. 2004 bol kríž slávnostne posvätený a od tých čias sa každoročne pod ním stretávajú milovníci slovenského národa, aby si pripomenuli príchod vierozvestcov sv. Cyrila a Metoda. Kríž je postavený na trojvrší a je symbolom upevňovania vzájomných medziľudských susedských vzťahov medzi Oravcami a Liptákmi. Vyslovil presvedčenie, že kríž nám bude svetlom do budúcna, aby sme nestratili vieru v Boha a nádej, že slovenský národ sa bude úspešne presadzovať v rodine európskych národov.

Nasledoval krátky príhovor zástupcu primátora mesta D. Kubín Matúša Lakoštíka a pána Milana Stromka, člena Dozorného výboru MS, ktorý v mene podpredsedu MS slávnostne odovzdal ocenenie – bronzovú medailu MS – pánovi Petrovi Hubovi, historikovi a riaditeľovi Oravskej knižnice A. Habovštiaka, pri príležitosti životného jubilea (70. narodenín) a poďakoval sa mu za dlhoročnú spoluprácu. Dojatý Peter Huba sa poďakoval za ocenenie, ktoré si veľmi váži.

Po ňom sa slova ujal doc. PaedDr. Pavol Parenička, CSc., pracovník Slovenského literárneho ústavu MS. Konštatoval, že dejiny MS boli vždy úzko spojené s osobnosťami, ktoré hýbali slovenskými dejinami. Uviedol, že roku 1919 zostalo z pôvodných členov MS len 33 členov, ktorí ustanovili prípravný výbor na obnovenie MS v zložení Matúš Dula, Gustáv Izák, Jozef Škultéty, Otto Škrovina, Miloš Vančo a Štefan Krčméry. Vanča a Krčméryho poverili vypracovaním nových Stanov MS. Zdôraznil, že obnovenie MS bol proces začínajúci sa 1. januárom 1919 a uzavretý až 5. februára 1920, keď došlo k úradnému potvrdeniu Stanov MS prijatých na obnovujúcom valnom zhromaždení. Prvou úlohou v novej situácii bolo prevziať pôvodnú budovu v Turčianskom Sv. Martine. Nebola to jednoduchá úloha, keďže v objekte sídlili štátne administratívne úrady. Bolo treba usporiadať majetkové pomery a vlastnícke nároky. Budovu sa však nikdy nepodarilo úplne uvoľniť pre matičné potreby, preto sa v neskoršom období, keď sa Matica inštitučne rozrastala, stala pre ňu nevyhovujúca. To bol dôvod na úvahy o výstavbe druhej budovy MS.

Doc. P. Parenička povedal, že spolok sa dokázal pozviechať a v medzivojnovom období zažil jedno z najúspešnejších období, keď svoju činnosť naplno rozvinul. Vznikli prvé miestne odbory, ktoré sa stali kultúrno-osvetovým hýbadlom v regiónoch. Roku 1926 bola postavená nová budova, v ktorej ustanovizeň sídli s prestávkou dodnes.

Po príhovore doc. P. Pareničku vystúpili členovia Matičnej divadelnej ochotníckej scény (MADOS) z Liptovského Mikuláša. Odohrali dramatické pásmo, ktoré priblížilo udalosti pred 5. augustom 1919, keď sa uskutočnilo slávnostné valné zhromaždenie, ktoré oficiálne obnovilo činnosť MS. Z vtedajšej staršej generácie v ňom vystúpili: Jozef Škultéty, doživotný správca MS a redaktor Národných novín, Pavol Országh Hviezdoslav, čestný predseda MS a básnik, a Ján Vanovič, člen výboru MS a advokát z Turčianskeho Sv. Martina.

150 ROKOV UPLYNULO OD ÚMRTIA OTCA NÁRODA ŠTEFANA MOYSESA

Slovenský historický ústav a Historický odbor Matice slovenskej usporiadal 4. júla 2019 v Knižnici slovenskej štátnosti Matice slovenskej v Bratislave spomienkové podujatie k 150. výročiu úmrtia biskupa Štefana Moysesa – prvého predsedu Matice slovenskej a zjednocujúcej osobnosti slovenského emancipačného pohybu.

Podujatie sa začalo pri buste Štefana Moysesa vo vestibule Matice slovenskej v Bratislave, kde okrem prívetov PhDr. et Mgr. Petra Mulíka, PhD., zástupcu riaditeľa Slovenského historického ústavu MS a tajomníčky Historického odboru Matice slovenskej PhDr. Natálie Petranskej-Rolkovej, PhD., predniesol modlitbu za spásu a oslávenie Moysesovej duše rímskokatolícky kňaz, člen Rehole tešiteľov Božského srdca Ježišovho z Getsemani PhDr. Marek Vadrna, PhD.

HEREČKA EVA KRISTÍNOVÁ

VÝSTAVA VENOVANÁ HRDEJ A SEBAVEDOMEJ SLOVENKE

Eva Kristínová patrí k najvýraznejším osobnostiam slovenského národa druhej polovice 20. a začiatku 21. storočia Predstavme si ju v televíznej inscenácii Kubo, v televíznom filme Rysavá jalovica či v televíznej adaptácii rovnomenného románu Zuzky Zgurišky Bičianka z doliny… Celý svoj život bola hrdou a sebavedomou Slovenkou, všetko, čo robila, robila naplno a s láskou. Na posvätnom mieste nášho národa – Devíne, keď recitovala Konštantínov Proglas, jej hlas sa vznášal k výšinám: „Čujte, čujte, toto, Sloveni, dar tento drahý vám Boh z lásky daroval…“ Vernisáž výstavy Eva Kristinová… jednoducho kráľovná sa uskutočnila 12. júla 2019 v Zichyho paláci.

Na výstave sme mohli pocítiť silu jej ducha. Vidieť jej žiariace jasné a čisté oči. Verí v silu a dobro nášho národa. Legenda sa modlí za svoj milovaný slovenský národ a našu vlasť, aby sme naplnili svoju dejinnú úlohu a zostali vernými Kristovi. Eva Kristinová je predsedníčka honoris causa občianskeho združenia DEDIČSTVO OTCOV a čestná predsedníčka Miestneho odboru Matice slovenskej Bratislava-Staré Mesto.

PREDSTAVILI NOVÝ VZDELÁVACÍ PROGRAM

POČAS SLÁVNOSTÍ NITRA, MILÁ NITRA

Slávnosti Nitra, milá Nitra sú za nami. Dom Matice slovenskej v Nitre si ich spolu s návštevníkmi opäť spoločne užili. Nosnými témami roku 2019 boli 1 150. výročie smrti svätého Konštantína Filozofa a prezentácia Nitrianskeho hradu ako najrozsiahlejšieho hradu na Slovensku. Prvý deň slávností – 4. júla – otvorila ich historickú líniu v Ponitrianskom múzeu v Nitre vedecká konferencia venovaná práve výročiu smrti Konštantína Filozofa. Jej súčasťou bola aj sprievodná výstava Poštové známky a pečiatky s cyrilo-metodskou tematikou predsedu Klubu filatelistov 52-51 Nitra pri Dome Matice slovenskej v Nitre Milana Šajgalíka. Po svetovej premiére vo Vatikáne zavŕšil prvý večer slávností unikátny koncert a jeho vôbec prvá premiéra na Slovensku Žalmy z Bojnej. Jedinečný hudobný projekt autorov Ľuba Horňáka a Mariána Brezániho ospevuje archeologické nálezy z Bojnej v troch jazykoch – latinčine, staroslovenčine a slovenčine.

Už tradične na sviatok svätých Konštantína – Cyrila a Metoda má 5. júl v Nitre predovšetkým duchovný rozmer. Každoročná účasť tisícok veriacich na Cyrilo-metodskej národnej púti na Svätopolukovom námestí je dôkazom toho, že veriaci si mimoriadne ctia svätých solúnskych bratov a vierozvestov ako súčasť svojej národnej identity a národnej hrdosti. Národná púť sa konala aj za účasti Matice slovenskej. Účastníkov púte tento rok vítali matičné spevácke skupiny Močenčanka a Janíkovská studnička. K obom skupinám sa pridali matičiari zo Sľažian, ktorí spoločne s čestnou strážou vítali zástupy biskupov zo Slovenska i zahraničia tradičným krojovým špalierom.

Popoludňajší program pokračoval dvojdňovým historickým festivalom Pribinova Nitrawa. Jeho 8. ročník bol jedinečný v množstve historických dobových skupín, ktoré sa snažili sprostredkovať autentickú atmosféru Nitrawy za čias panovania kniežaťa Pribinu. Dom Matice slovenskej v Nitre prispel do programu vzdelávaním detí a mládeže. O tom, že dejiny môžu byť pútavé, nesmierne zaujímavé a zábavné, zistili návštevníci slávností v kreatívnom stane počas celého dňa 5. júla. Tentoraz sme v rámci histórie cyrilo-metodskej misie priblížili svätých sedmopočetníkov. Verejnosti sme ponúkli výstavu zameranú na životopisy svätých Gorazda, Klimenta Ochridského, Nauma, Angelára a Sávu. Naším cieľom bolo zviditeľniť týchto známych žiakov Koštantína Cyrila a Metoda, popritom sme však nezabudli ani na hlavných patrónov Nitrianskej diecézy a našich prvých národných svätcov Andreja–Svorada a Benedikta. Kreatívny stan Domu Matice slovenskej v Nitre bol v rámci slávností počas 7. júla aj súčasťou Cyrilo-metodského putovania. V autentickom prostredí Archeoskanzenu Martinský vrch sme spolu s pracovníkmi Archeologického ústavu SAV mohli opäť návštevníkom priblížiť túto významnú kapitolu našich národných dejín. O tom, že sme návštevníkov tohtoročných slávností Nitra, milá Nitra zaujali, svedčí aj fakt, že kreatívne originálne darčeky na pamiatku si z nášho stanu odnášali nielen tí najmenší, ale aj mnohí dospelí či priami účastníci Púte sv. Cyrila a Metoda. Za výnimočnú príležitosť byť súčasťou a partnerom Európskej kultúrnej cesty sv. Cyrila a Metoda ďakujeme Nitrianskemu samosprávnemu kraju a Archeologickému ústavu SAV. Projekt Dejiny nás bavia sa realizoval vďaka finančnej podpore Matice slovenskej a mesta Nitry.

Veronika Bilicová

MATICE A INŠTITÚCIE

SLOVANSKÝCH NÁRODOV NA KONGRESE V MARTINE SA ZHODLI NA ZINTENZÍVNENÍ SPOLUPRÁCE

Matice a inštitúcie slovanských národov sa 6. júna zhodli na zintenzívnení spolupráce a dialógu v duchu matičných, kresťanských a tradičných hodnôt. Uviedli to ich predstavitelia v záveroch 4. Kongresu matíc a inštitúcií slovanských národov v Matici slovenskej v Martine.

„Matica slovenská s ostatnými maticami podobným spôsobom rozvíja kultúru a vedu a približne rovnako sme vplývali aj na štátnosť vo vlastných krajinách. Preto chceme vytvoriť stály informačný orgán, aby sme sa vzájomne informovali o aktuálnych vedeckých a kultúrnych aktivitách. Výsledkom kongresu bude aj publikácia s príspevkami," uviedol predseda Matice slovenskej Marián Gešper. Najmä mladí vedeckí pracovníci zo zúčastnených matíc a inštitúcií budú mať možnosť bádať na pôde matičných vedeckých pracovísk, predovšetkým Archívu Matice slovenskej.

Cenný dar ustanovizni odovzdal riaditeľ Fondu História vlasti Konstantin Mogilevskij vo forme kópií historických dokumentov o oslobodzovaní územia Slovenska od nacizmu z vojenských archívov Ministerstva obrany Ruskej federácie. Na kongrese vystúpili aj krajania z Matice slovenskej v Srbsku, Matice slovenskej na Zakarpatsku a Demokratického zväzu Slovákov a Čechov v Rumunsku. Tí upozornili najmä na silnejúci trend asimilácie slovenských komunít v zahraničí.

Novinkou oproti predchádzajúcim kongresom bolo pozvanie ďalších inštitúcií a organizácií, ktoré sa zaoberajú slovanskou vedou a kultúrou. Svoju činnosť predstavili odborníci z Bulharskej akadémie vied, Ruskej akadémie vied či Permskej univerzity. Zahraničné delegácie zo Srbska, Slovinska, Bulharska, Čiernej Hory, Českej republiky, Nemecka, Ukrajiny, Ruska a Rumunska privítal na slávnostnom otvorení kongresu v Turčianskej galérii aj honorárny konzul Srbskej republiky na Slovensku Mojmír Vrlík, predseda Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Ján Varšo, generálny biskup Evanjelickej cirkvi a. v. Ivan Eľko, rektor Technickej univerzity v Košiciach Stanislav Kmeť a ďalší hostia. Za mesto Martin sa prihovorila prednostka Katarína Tomášová.

Veronika Matúšková

4. KONGRES MATÍC

A INŠTITÚCIÍ SLOVANSKÝCH NÁRODOV

ZÁVEREČNÉ KOMUNIKÉ

My, účastníci 4. Kongresu matíc a inštitúcií slovanských národov, ktorý sa konal na podnet Matice slovenskej 5. a 6. júna 2019 v Martine pri príležitosti 100. výročia jej oživotvorenia, ako legitímni zástupcovia sme sa uzniesli na tomto komuniké:

V prebiehajúcich procesoch globalizácie, liberalizácie, informačných, internetových a kybernetických technológií a vojen, postindustriálnej doby i postmoderny slovanské matice a kultúrne inštitúcie slovanských národov musia naďalej propagovať a šíriť tradičné konzervatívne hodnoty, predovšetkým kresťanstvo a vlastenectvo. Osobitne v slovanskom i európskom prostredí chceme zachovávať cyrilo-metodskú tradíciu, napomáhať etablovaniu všeslovanskej i národnej identity a historického povedomia, v čom spočíva podstata a perspektíva slovanskej civilizačnej misie. Tú rozvíjame na princípoch dedičstva sv. Cyrila a sv. Metoda ako patrónov Európy.

V tomto kontexte je potrebný nepretržitý vedecký a odborný dialóg a informovanosť medzi našimi inštitúciami, vrátane prienikov do širšieho mediálneho priestoru. Za týmto účelom vznikne pracovná skupina pod názvom Informačný výbor slovanských matíc s cieľom založiť internetový spravodaj. Rovnako je potrebné zriadiť rubriku Slovanstvo v časopisoch a v jednotlivých matičných hnutiach s perspektívou konštituovania slovanských odborov i edícií slovanských knižníc na podporu šírenia diel slovanských autorov. V mediálnej oblasti je nutné etablovať sa pravidelnými kultúrnymi reláciami v masovokomunikačných prostriedkoch, najmä televízii a rozhlase.

V oblasti vedy je nevyhnutné zabezpečiť aktívnu spoluprácu na poli slavistiky a ďalších humanitných vied (historiografia, literárna veda, kulturológia, etnografia, bibliografia, jazykoveda, slovanská porovnávacia lingvistika a komparatistika), výmeny odborníkov, vedeckých pracovníkov, národných aktivistov a študijných i poznávacích pobytov (vrátane doktorandských štúdií), ako aj organizovanie vedeckých konferencií a odborných seminárov.

V oblasti ochrany kultúrneho dedičstva v súvislosti s maticami a inštitúciami slovanských národov je nutné rekognoskovať možnosti zapojenia sa do programov a projektov UNESCO, vrátane digitalizácie matičných múzejných zbierok a ich vzájomného informačného, vedeckého, prezentačného a virtuálneho využitia.

Osobitná pozornosť sa musí venovať oblasti školstva a pedagogiky, so sústredením sa na výchovu slovanskej mládeže, pričom treba kriticky prehodnotiť implementované západné výchovno-vzdelávacie systémy, a predovšetkým kreatívne nadviazať a rozvíjať vlastné pedagogické a školské tradície, historicky determinované načrtnutou líniou civilizačnej misie slovanských národov.

V týchto súvislostiach nemožno ignorovať ani negatívne sprievodné faktory prebiehajúcej migrácie do Európy. V rámci svojej civilizačnej misie budú matice a slovanské kultúrne i vedecké inštitúcie naďalej podporovať vlastné slovanské menšiny v oblasti školstva, kultúry a vedy, ktoré sú najviac vystavené procesom globalizácie.

Predstavitelia zúčastnených matíc a inštitúcií slovanských národov

NÁRODNÝ ZRAZ MLADEJ MATICE V ZNAMENÍ M.R.ŠTEFÁNIKA, MALEJ VOJNY A TURISTIKY

„Ó, mládež naša, tys' držiteľkou rána..." To sú slová nášho velikána P. O. Hviezdoslava, ktorý stál pri oživotvorení MS roku 1919 a ktorý bol aj jej predsedom v rokoch 1919 – 1921. Už vtedy bolo zrejmé, že budúcnosť bude patriť novej generácii, ktorá sa bude formovať v novej Česko-slovenskej republike. Tieto jeho slová sú stále aktuálne. Dôležitosť výchovy budúcich elít v rámci MS „zabezpečuje" Mladá Matica na svojich pravidelných a nepravidelných podujatiach. Tým najväčším je každoročne Národný zraz Mladej Matice.

Národný zraz Mladej Matica sa roku 2019 konal v krásnej prírode Slovenského raja od 21. do 23. 6. Jeho témou bol o. i. aj osud gen. M. R. Štefánika, keďže sme si v máji tohto roku pripomenuli tragické 100. výročie od jeho smrti. Ďalšou témou bolo 80. výročie konca Malej vojny. Preto sa vedenie Mladej Matice rozhodlo využiť Spišskú Novú Ves a prírodu Slovenského raja.

Piatkový príchod sa niesol v znamení zoznamovania účastníkov. Účastníci z rôznych kútov Slovenska začali prichádzať do Slovenského raja do oblasti Podlesok v popoludňajších hodinách. Prichádzali z Bratislavy, Zvolena, Banskej Bystrice, Zvolenskej Slatiny, Častkoviec, Lučenca, Liptovského Mikuláša, Podturne, Martina, Košíc, Humenného, Sečoviec, Turčianskych Teplíc, Dlhého Klčova, Kamennej Poruby, Prešova a podobne. Po príchode všetci zasadli v spoločenskej miestnosti, kde sa oboznámili s programom zrazu. V úvode vystúpil predseda Mladej Matice Marek Nemec, ktorý v úvodnom slove privítal aj predsedu Matice slovenskej Mariána Gešpera a prvého podpredsedu Matice slovenskej Mareka Hanusku. Okrem nich sa na zraze zúčastnili aj tajomník Matice slovenskej Viliam Komora či riaditeľ Členského ústredia MS Martin Fejko. Sobotný program bol pestrý. Po presune do Spišskej Novej Vsi účastníkov zrazu privítal pred Domom Matice slovenskej jeho riaditeľ Rastislav Zacher, ktorý následne sprevádzal mladých matičiarov do Múzea Spiša, kde bola pripravená výstava a pútavá prednáška s názvom 100. rokov bez Štefánika. Následne sa sprievod mestom presunul k buste M. R. Štefánika, kde vzdali matičiari hold tomuto velikánovi nášho národa. Kroky účastníkov pokračovali na cintorín v Spišskej Novej Vsi, kde si pri pamätníku uctili hrdinov Malej vojny. Na tomto mieste sa prihovoril a krátko mladých matičiarov oboznámil s históriou riaditeľ Domu MS Rastislav Zacher. Ozvláštnením celého tohto programu bola aj skutočnosť, že mladí matičiari niesli aj dobové uniformy, ktoré zaujali nielen samotných mladých matičiarov ale aj verejnosť. Po absolvovaní spomenutého programu sa mladí matičiari presunuli do obce Spišské Tomášovce, aby z tohto miesta vystúpili po turistickom chodníku na Tomášovský výhľad. Pretože sa podujatie uskutočnilo v malebnej prírode Slovenského raja, program bol čiastočne

NÁRODNÝ ZRAZ MLADEJ MATICE V ZNAMENÍ M.R.ŠTEFÁNIKA, MALEJ VOJNY A TURISTIKY

venovaný aj turistike. Matičné zástavy, a plno mladých ľudí v tričkách s matičnou symbolikou počas výstupu vzbudzovali hrdosť na skutočnosť, že mladí vlastenci v našej krajine majú svoje pevné základy. Poobedňajší program pokračoval zaujímavou formou, keď pre všetkých bolo pripravené súťaženie, a to nielen v zručnosti a šikovnosti, ale aj absolvovanie vedomostného testu zameraného na otázky z histórie a súčasnosti Matice slovenskej a z dejín Slovenska. V týchto disciplínach si najlepšie počínalo družstvo, v ktorom bol aj tajomník MS a zároveň tajomník MM Ján Seman. Podvečerný program sa niesol v znamení športového vyžitia ale aj ohňa. Keďže bolo práve obdobie pálenia Jánskych vatier, tak aj mladí matičiari zapálili oheň okolo, ktorého vo večerných hodinách bol čas na diskusiu, vymieňanie si skúseností a plánovanie ďalších podujatí. Národný zraz Mladej Matice sa každoročne dá hodnotiť pozitívne, veď pri organizácii sa vždy snažia mladí matičiari priniesť niečo nové. Ciele však zostávajú rovnaké. Prebúdzať národné povedomie, vzbudzovať u mladých ľudí lásku k vlasti, vštepovať mládeži hrdosť na predkov, históriu, udalosti nášho národa. Absolvovanie prednášok, návšteva pamätných miest, vzdelávanie práve spĺňa tieto požiadavky. Spĺňa sa aj druhá potreba, aby sa mladí ľudia venovali láske k prírode, turistike. Vďaka tomuto zrazu aj tento atribút bol splnený. Výmenu skúseností, spoznávanie sa, nadviazanie spolupráce a priateľstiev ľudí z celého Slovenska, aj toto zraz splnil. Samozrejme, v neposlednom rade ide o výchovu nových generácií, ktoré môžu byť pre Maticu slovenskú prínosom. Aj toto je cieľ Národného zrazu Mladej Matice. Zraz je limitovaný možnosťami, či už finančnými, alebo kapacitnými, a to ovplyvňuje počet účastníkov. Na zraz boli prizývaní aj mladí krajania zo zahraničia. V ostatných rokoch to boli napríklad mladí krajania žijúci v Poľsku, Srbsku alebo pred rokom bratia z Ukrajiny. V tomto roku sa na zraze mali zúčastniť Slováci žijúci v Maďarsku, no v poslednej chvíli z pracovných alebo zdravotných dôvodov nemohli nakoniec prísť. V prizývaní našich krajanov budeme aj naďalej pokračovať, a to v spolupráci s Krajanským múzeom.

Rok 2019 je pre MS špecifický. Pripomíname si 100. výročie jej oživotvorenia, čo predstavuje historický zlom v jej dejinách. Myšlienku MS sme sa snažili vštepiť novým členom Mladej Matice a všetkým tým, ktorí sa na zraze zúčastnili. Matica slovenská tu bola, je a aj dlho bude, ak sa nám podarí vychovať následníkov súčasných funkcionárov, ale aj iných predstaviteľov verejného života. Takéto akcie preto majú význam. Uvidíme čo prinesie budúci rok.

Foto: Jozef Paulenka, Marko Gajdoš
Text : Peter Schvantber, Marek Nemec

OSLAVY STOROČNICE OŽIVOTVORENIA

MATICE SLOVENSKEJ 1919 – 2019 V MARTINE

Slávnostným zasadnutím Výboru MS a Dozorného výboru MS sa začali oslavy 100. výročia oživotvorenia MS

Oslavy storočnice oživotvorenia Matice slovenskej 1919 – 2019 sa začali v sobotu 3. augusta 2019 slávnostným zasadnutí Výboru MS a Dozorného výboru MS aj s niektorými bývalými členmi. Do sídla ustanovizne zavítal aj prvý ponovembrový predseda Matice slovenskej Viliam Gruska, ktorý sa omladenému výboru prihovoril. Predseda Spolku slovenských spisovateľov Miroslav Bielik odovzdal predsedovi MS Mariánovi Gešperovi čestnú poctu spolku ustanovizni. Verní matičiari a matičiarky si zároveň pozreli premiéru historického dokumentu o oživotvorení Matice slovenskej.

Tri kresťanské bohoslužby v Martine pripomenuli veriacim storočnicu obnovenia matičnej činnosti

Matica slovenská vyzdvihla pri príležitosti storočnice oživotvorenia MS aj kresťanský rozmer ustanovizne a matičných osobností, ktoré sa podieľali na jej vzniku i obnovení. Ich obetavá práca pre národ a Maticu nesmie byť zabudnutá. V pamätný Deň Matice slovenskej 4. augusta sa oslavy storočnice začali položením venca k buste prvého predsedu MS Štefana Moysesa pri rímskokatolíckom Kostole sv. Martina.

Spomienka pokračovala v rímskokatolíckom kostole svätou omšou. Rímskokatolícky farár a dekan Kamil Lieskovský vyslovil slová podpory a vďaky nielen Matici slovenskej za službu národu a šírenie kresťanskej viery, ale aj všetkým slovenským osobnostiam za to, čo pre predchádzajúce aj súčasné generácie vykonali.

Po rímskokatolíckej omši si predstavitelia Matice slovenskej pri Pamätníku Memoranda národa slovenského na Memorandovom námestí v Martine pripomenuli pietnym aktom veľký dejinný moment a jeho osobnosti.

Na evanjelických službách Božích prekvapil veriacich generálny biskup Evanjelickej cirkvi a. v. Ivan Eľko v prítomnosti zborového farára Milana Kubíka. V Evanjelickom kostole v Martine si jeho kázeň vypočuli predstavitelia Matice slovenskej. Generálny biskup sa zúčastnil aj na odhalení busty Jána Vanoviča, kde povedal: „V Matici slovenskej či Živene vidím dnes stopy spred 100 a 150 rokov, čo znamená, že ľudia nechcú žiť komfortne len sami pre seba, ale otvárajú sa iným a nesebecky a obetavo robia niečo na povznesenie národa. Možno je to archaicky povedané a niekto sa z toho smeje, ale ja to vnímam ako úžasne dôležité, z čoho komunita môže žiť."

Matičiari sa zúčastnili ja na gréckokatolíckej svätej liturgii venovanej storočnici oživotvorenia MS v Gréckokatolíckom chráme všetkých svätých v Martine, ktorú slúžil farár Miroslav Macko. Prítomní boli tajomníci MS Viliam Komora a Ján Seman.

OSLAVY STOROČNICE OŽIVOTVORENIA

MATICE SLOVENSKEJ 1919 – 2019 V MARTINE

Foto: Stanislav Sobkuliak

Oslavy storočnice oživotvorenia vyvrcholili odhalením busty Jána Vanoviča a slávnostným sprievodom mestom

Pri príležitosti 100. výročia oživotvorenia MS sa v Parku sv. Cyrila a Metoda pred sídelnou budovou MS zišla verejnosť, predovšetkým matičiari a hostia, aby odhalili bustu národovca, advokáta, generálneho dozorcu Evanjelickej cirkvi a. v. a v neposlednom rade predsedu MS Jána Vanoviča. Na oslavy zavítal aj veliteľ Základne výcviku a mobilizačného doplňovania v Martine plk. Miroslav Fázik.

Odhalenie busty Jána Vanoviča predchádzali príhovory a odovzdanie diplomov zakladajúcich členov MS – správcovi MS Marošovi Smolcovi a Jurajovi Imrichovi. Okrem predsedu MS hovorila o Jánovi Vanovičovi členka Predsedníctva Slovenskej advokátskej komory Magdaléna Hromcová.

Divadelná scénka pred samotným odhalením busty zobrazila život a dielo Jána Vanoviča. Slovenské osobnosti stvárnili členovia Divadelného odboru a Mladej Matice. V hlavnej úlohe Peter Schvantner (Ján Vanovič), vo vedľajších úlohách Milan Stromko (Jozef Škultéty), Peter Vrlík (sprievodné slovo) a Peter Čeledinský (Alexander Raffay).

Predseda MS Marián Gešper priblížil obdobie po obnovení matičnej činnosti: „Najstaršia národná, kultúrna a vedecká ustanovizeň Slovákov zažila veľmi úspešné obdobie v 30. a 40. rokoch 20. storočia po vzniku prvej ČSR, teda po obnovení matičnej činnosti roku 1919. Pre matičiarov je toto obdobie obrovskou inšpiráciou, aby sme mali znovu také silné osobnosti, ako boli Jozef Škultéty, Matúš Dula či Ján Vanovič." Bustu národovca odhalil spoločne so starostkou obce Dražkovce Evou Gáborovou a príbuzným Jána Vanoviča Júliusom Vanovičom. Július Vanovič je slovenským spisovateľom, bývalým pracovníkom Matice slovenskej i redaktorom Slovenských pohľadov.

Podujatie sprevádzalo vystúpenie spevokolov – matičných umeleckých kolektívov. Predstavili sa Spevokol Lipka pri MO MS vo Valaskej a Cirkevný zbor Evanjelickej cirkvi a. v. Chmeľovec.

Matičiari pripomenuli aktuálnu storočnicu aj obyvateľom Martina. Slávnostný sprievod od druhej budovy MS na Národný cintorín viedli matiční ochotníci, vlajkonosiči a predstavitelia MS.

Sprievod smeroval k hrobu Jána Vanoviča, kde sa zavŕšil pietnym aktom. A kto bola táto osobnosť? Vanovičovci sú stará slovenská a martinská rodina, ktorá sa zúčastňovala na všetkých národných pohyboch. „Keď Ján Vanovič dospieval, Maticu slovenskú zatvárali. Neskôr patril k jej obnovovateľom, stal sa členom jej výboru a bol aj jej právnym poradcom. Angažoval sa v Slovenskej národnej strane a evanjelickej cirkvi a obrovský kus práce vykonal v advokácii – spoluzakladal Advokátsku komoru na Slovensku. Bol tiež známy ako obhajca slovenských národovcov. Roku 1930 bol zvolený za predsedu MS," objasnil Pavol Parenička zo Slovenského literárneho ústavu MS.

Text: Veronika Matušková

SLÁVNOSTNÝ PREUKAZ

RIADNEHO ČLENA MATICE SLOVENSKEJ

Idea nového dôstojnejšieho preukazu člena Matice slovenskej rezonovala na poradách riaditeľov domov MS a pracovníkov OP MS, ale aj na zasadnutiach okresných rád MS dlhšie obdobie. Členské ústredie MS v spolupráci s Domom MS v Snine sa rozhodlo vytvoriť nový návrh matičného preukazu. Základným cieľom bolo graficky a technicky navrhnúť preukaz, ktorý by presvedčivo odzrkadľoval historickú tradíciu a vážnosť najstaršej národnej ustanovizne – Matice slovenskej.

Zámerom bolo vyhotoviť preukaz, ktorý nebude na tzv. bežné používanie s ostatnými dokladmi, pretože na to môže poslúžiť aj jednoduchá identifikačná karta. Nový preukaz je navrhnutý tak, aby svojím vyhotovením odzrkadľoval modernú dobu, v ktorej teraz žijeme, ale zároveň aby ideovo nadväzoval na preukazy z dávnejšej minulosti, ktoré dôstojnejšie reprezentovali Maticu slovenskú. Preto návrh je graficky riešený tak, aby obsahoval najdôležitejšie obrazové výjavy z histórie nášho národa a vyjadroval poslanie Matice slovenskej a jej matičného hnutia. Zároveň má u členov vzbudzovať patričnú úctu a hrdosť k najstaršej národnej ustanovizni Slovákov.

Návrh je graficky riešený ako symbolická „cenina" a je opatrený zlatou slepou ražbou (pečať predsedu Matice slovenskej), pričom meno každého konkrétneho člena bude vytlačené okrasným písmom, čím je zabezpečený jednotný estetický vizuál každého preukazu, ale aj jedinečnosť vďaka natlačenému menu j člena. Preukaz bude podpísaný predsedom a správcom Matice slovenskej, ale i riaditeľom Členského ústredia MS.

Vnútri preukazu je priestor na členské a pamätné známky, ale aj ocenenia, ak by ich konkrétny člen dostal za svoju aktívnu prácu pre matičné a národné hnutie.

Kompletné zhotovenie preukazov bude zabezpečovať členský pilier prostredníctvom Domu Matice slovenskej v Snine a Členského ústredia MS, ktoré preverí členstvo záujemcu a poskytne presné údaje o zaradení záujemcu – člena v rámci štruktúry členstva MS. Keďže preukaz si vyžaduje aj manuálne spracovanie, nemôže sa vyrobiť hromadne, ale postupne, ako budú prichádzať požiadavky od jednotlivých členov. Tento proces bude koordinovať Členské ústredie Matice slovenskej v Martine.

Preukaz v tejto prvej fáze bude členskému hnutiu ponúknutý na dobrovoľnej báze a jeho náklady budú zabezpečené vydaním pamätnej známky v hodnote 10 eur, ktorú si člen MS zakúpi automaticky s preukazom. Objednávka sa bude realizovať individuálne a člen, či záujemca ju zašle priamo ČÚ MS, ktoré overí potrebné údaje a zašle na tlač preukazu do Domu MS v Snine. Propagácia nového preukazu sa uskutoční cez informáciu a formulár zverejnený na matičnom webe, v SNN, resp. aj zaslaním krajským a okresným radám. V sume 10 eur je zahrnutý príspevok na korunový účet Matice slovenskej, slúžiaci na podporu miestnych odborov cez dotácie regionálnej kultúry, poštovné a samotnú výrobu každého jednotlivého preukazu, pretože vyhotovenie si vyžaduje špecifické materiály a osobitú techniku tlačenia na vypísanie mena a priezviska . Nový slávnostný členský preukaz bude dôstojným nasledovníkom tradície matičných legitimácií vydávaných za éry Jozefa Škultétyho a Jozefa Cígera Hronského.

53. SLOVESNÁ JAR V MARTINE

PONÚKLA BOHATÝ MULTIŽÁNROVÝ PROGRAM

Slovesná jar vznikla pôvodne ako súčasť Martinských kultúrnych slávností, nadväzujúcich na tradíciu matičných augustových zhromaždení v 19. storočí. Čoskoro sa však pretransformovala do samostatného podujatia, ktoré si v časoch svojej najväčšej slávy získalo obdivuhodne široké divácke zázemie a patrilo medzi najpopulárnejšie kultúrne akcie na Slovensku.

Dobrej literatúre boli v Martine aj tento rok zasvätené prvé júnové dni.

Najstarší slovenský literárny festival Slovesná jar, ktorý sa predstavil už svojim 53. ročníkom, ponúkol širokej verejnosti tradične bohatý a zaujímavý multižánrový program. Okrem klasických stretnutí s básnikmi a prozaikmi nechýbali slávnostné vyhodnotenia celoslovenských literárnych súťaží, pripomenutie si 150. výročia vzniku spolku slovenských žien Živena, atraktívne programy pre začínajúcich tvorcov i najmladších čitateľov, vernisáž výstavy fotografií, koncerty zaujímavých hudobných hostí, medzinárodný odborný seminár... Slovesná jar vyvrcholila programom nazvaným Literárne slovo spoza hraníc, v ktorom sa v Štúdiu Slovenského komorného divadla predstavili tvorcovia z Bieloruska, Bulharska, Česka, Maďarska, Poľska, Rumunska, Ruska, Srbska a Ukrajiny.

Festival svojou štedrou rôznorodou ponukou potvrdil, že i táto jar bola v Martine pestrá, plná chutí, farieb, dobrej poézie a prózy. Organizátori a účinkujúci srdečne privítali všetkých priaznivcov literatúry a umenia, aby si oddýchli, zabavili sa, prehĺbili vlastné poznanie a mnoho nového sa dozvedeli.

Slovesnú jar organizuje Matica slovenská a občianske združenie Podoby slova v spolupráci s mestom Martin, Spolkom slovenských spisovateľov a ďalšími partnermi. Podujatie z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia. Vstup na všetky programy bol bezplatný.

Štvrťročník Matice slovenskej. Číslo 2/2019. **Vydáva:** Matica slovenská (IČO: 00179 027, DIČ 2020603123) v spolupráci s Členským ústredím MS. **ISSN:** 2585 – 9927. **Nepredajné. Šéfredaktor:** Bc. Marek Nemec. Sídlo vydavateľa a administrácia: P. Mudroňa č. 1, 036 01 Martin, tel.: (+421 43) 381 2842, e-mail: jan.seman@matica.sk Tlač: NEOGRAFIA, a. s., Sučianska 39A, 038 61 Martin, IČO: 31597912, DIČ: 2020433217. **Redakčná rada:** predseda JUDr. Marián Gešper, Mgr. Martin Hajník, PhDr. Martin Fejko, Mgr. Marek Hanuska, ThLic. Mgr. Viliam Komora, PhD., PhDr. Pavol Madura, Ing. Jozef Makariv, JUDr. Štefan Martinkovič, Mgr. Veronika Matušková, Bc. Marek Nemec, doc. PaedDr. Pavol Parenička, RNDr. Ján Seman. **Grafické spracovanie:** Ing. Jozef Makariv, Dom MS Snina.